

Projekt:

Informační systém o uplatnění absolventů škol na trhu práce – ISA

Přechod absolventů středních škol do praxe a jejich uplatnění II. etapa

Závěrečná zpráva

Bc.Ing. Jana Trhlíková

Ing. Jiří Vojtěch

PhDr. Helena Úlovcová

Národní ústav odborného vzdělávání

Praha 2003

OBSAH

Úvod	3
Cíle.....	3
Metody.....	3
1. Celková charakteristika výběrového souboru.....	5
1.1. Struktura výběrového souboru	5
1.2. Spokojenost s oborem a hodnocení školní přípravy	6
1.3. Identifikace s oborem	9
1.4. Realizace plánů po absolvování školy	13
1.5. Strategie a úspěšnost hledání prvního zaměstnání	17
1.6. Profesionální stabilita.....	19
1.7. Spokojenost se zaměstnáním a stabilita v něm	23
1.8. Nezaměstnanost absolventů	28
2. Srovnání základních charakteristik kmenových oborů	34
2.1. Hodnocení úrovně školní přípravy	34
2.2. Míra identifikace s oborem podle kmenových oborů	36
2.3. Specifika způsobů získání prvního zaměstnání	38
2.5. Spokojenost a stabilita v současném zaměstnání	44
2.6. Srovnání strategií při řešení nezaměstnanosti.....	46
3. Profily skupin kmenových oborů.....	47
3.1. Strojírenství a strojírenská výroba.....	47
3.2. Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika	55
3.3. Obchod.....	62
3.4. Osobní služby	69
4. Závěry.....	76

Uplatnění absolventů škol – II. etapa

Úvod

Absolventi škol představují tradičně rizikovou skupinu na trhu práce. Součástí vytváření komplexního pohledu na jejich specifickou situaci je kombinování statistických dat s poznatky o tom, jak sami absolventi svoji situaci na trhu práce vnímají. Specifikace obtíží, se kterými se na počátku své profesní dráhy setkávají, problémy pracovního uplatnění a zpětný pohled na úroveň získaného vzdělání představuje významnou zpětnou vazbu pro vzdělávací sféru.

Sociologické šetření „Přechod absolventů středních škol do praxe a jejich uplatnění – II. etapa“ je součástí projektu „Uplatnění absolventů škol, analýza a výhled“. Představuje jednu z komponent v současnosti budovaného „Informačního systému o uplatnění absolventů na trhu práce“-ISA, jehož cílem je vybudovat funkční informační systém, který umožní shromažďovat, zpracovávat a analyzovat informace o situaci na trhu práce a zprostředkovávat je příslušným skupinám uživatelů.

První etapa průzkumu realizovaná v roce 2000 byla zaměřena na analýzu výpovědí žáků posledních ročníků středních odborných učilišť. Jejím základním cílem bylo získat informace o subjektivním hodnocení úrovně přípravy ze strany jednotlivých žáků, ověřit míru identifikace budoucích absolventů s oborem a zjistit jejich očekávání ve vztahu k budoucí profesi a možnostem uplatnění na trhu práce.

Cíle

Cílem druhé etapy průzkumu bylo porovnání získaných poznatků týkajících se očekávání budoucích absolventů s jejich reálnou situací na trhu práce, a to s odstupem tří let po ukončení školy. Tato etapa průzkumu byla zaměřena především na získání informací týkajících se:

- strategií při hledání zaměstnání, specifikaci obtíží, se kterými bylo toto hledání spojeno a jejich příčin,
- míry shody vystudovaného oboru s obsahem vykonávané práce,
- stability a spokojenosti absolventů v zaměstnání,
- způsobů řešení problému nezaměstnanosti.
- identifikace s oborem a splnění očekávání

Metody

Longitudinální přístup

Vzhledem k tomu, že preferovaným záměrem celého šetření bylo popsat přechod absolventů na trh práce a případné problémy tohoto přechodu, tedy analýza změn postavení jedinců, byl výzkum v souladu s tímto záměrem zaměřen na získání longitudinálních dat. Zatímco průřezové údaje zaměřené na určitou věkovou skupinu neumožňují dostatečně oddělit vliv času, tedy vlastního přechodového procesu a vliv odlišnosti zkoumané skupiny,

longitudinální údaje tím, že jsou zaměřeny na analýzu identických jedinců v čase, toto omezení překonávají. Longitudinální přístup tak umožňuje nejen získat informace o určité skupině, ale zároveň odhalit i část individuální biografie ve vztahu k historii vzdělávací a profesní cesty.

Objekt průzkumu

Objektem průzkumu byli, stejně jako v I. etapě, absolventi vybraných učebních oborů SOŠ. V souladu s výzkumnými záměry, především se snahou o zachycení dynamického procesu přechodu absolventů na trh práce, byli na základě databáze, vytvořené v první etapě průzkumu dotázáni identičtí jedinci.

Organizační zajištění průzkumu

Jako základní výzkumná technika byl použit standardizovaný dotazník. Sběr dat pro druhou etapu byl realizován v průběhu května 2003 a byl zajištěn technikou poštovní ankety.

Velikost vzorku

Původní výběrový soubor respondentů z šetření z roku 2000 zahrnoval 1571 osob. Tento relativně vysoký počet respondentů byl vybrán s ohledem na očekávaný úbytek respondentů v dalších etapách šetření, způsobený jednak tím, že část respondentů změnila bydliště a stala se tak nedostupnou a u části respondentů bylo možno předpokládat, že nebudou mít zájem účastnit se dalších etap průzkumu.

Při tvorbě původního výběrového souboru byla zohledněna reprezentativnost z několika hledisek – z hlediska charakteristických znaků zastoupených kmenových oborů a z hlediska míry nezaměstnanosti, tak aby byly zahrnuty jak kmenové obory, tak i okresy s vysokou i nízkou mírou nezaměstnanosti.

V rámci druhé etapy průzkumu se podařilo získat 538 řádně vyplněných dotazníků, což představuje celkovou návratnost asi 34,2 %. Vzhledem k zúžení velikosti vzorku bylo těžiště analýzy dat, na rozdíl od I. etapy přeneseno na agregovanou úroveň skupin kmenových oborů a větší prostor byl věnován vzájemnému srovnání oborů. Z důvodu eliminace možného systematického vychýlení, byly provedeny doplňující analýzy, v nichž byly srovnávány pouze identické soubory (ve shodném rozsahu 538 respondentů), tedy výpovědi stejných jedinců, kteří se zúčastnili jak I., tak i II. etapy výzkumu..

Zpracování dat

Nejdříve byl vytvořen počítačový formulář pro vstup dat a pomocí něj byla data převedena do elektronické podoby. Následně byla provedena kontrola dat ověřením logických vazeb a provedeny opravy chyb. Dále bylo provedeno prvotní statistické zpracování třídění prvního a druhého stupně.

V následující fázi byla provedena analýza jednotlivých datových proměnných. Výsledkem zpracování dat bylo vytvoření počítačových výstupů pro vyhodnocení průzkumu formou analyticko-grafického srovnání.

1. Celková charakteristika výběrového souboru

1.1. Struktura výběrového souboru

Z hlediska věku byl výběrový soubor tvořen mladými lidmi převážně ve věku kolem 21 let, vzhledem k oborové skladbě ve vzorku mírně převažovali muži (57,8 %).

Strukturu výběrového souboru z hlediska zastoupení skupin kmenových oborů a podílu mužů a žen ukazuje následující tabulka.

Tabulka 1.1.

Skupina kmenových oborů	Počet respondentů		Muži (%)	Ženy (%)
	počet	%		
23 Strojírnoství a strojírenská výroba	164	30,5	96,3	3,7
26 Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika	118	21,9	96,6	3,4
66 Obchod	130	24,2	23,8	76,2
69 Osobní a provozní služby	126	23,4	6,3	93,7
Celkem	538	100,0	100,0	100,0

Podrobnější zastoupení jednotlivých studijních oborů v šetření je patrné z následující tabulky.

Tabulka 1.2.

Zastoupení oborů a skupin kmenových oborů v šetření	Zastoupení sledovaných oborů ve výběrovém souboru v %
23 Strojírnoství a strojírenská výroba	30,5
23-56-H Obráběč kovů	3,7
23-66-H Mechanik opravář	10,2
23-68-H Automechanik	16,6
26 Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika	21,9
26-52-H Elektromechanik – stroje a zařízení	6,9
26-51-H Elektrikář	14,9
66 Obchod	24,3
66-51-H Prodavač	25,0
69 Osobní a provozní služby	23,4
69-52-H Kosmetička	7,8
69-51-H Kadeřník	14,9

S ohledem na použitou techniku sběru dat bylo významné zhodnotit reprezentativnost souboru z hlediska základních identifikačních znaků. Ze srovnání zastoupení jednotlivých kmenových oborů (tabulka 1.2.) je zřejmé, že rozložení výběrového souboru v podstatě kopíruje strukturu původního výběrového souboru, rozdíly jsou velmi malé a nepřesahují jedno procento. Odchytky ve struktuře souborů I. a II. etapy šetření se z hlediska pohlaví pohybuji přibližně v rozmezí od 3-6 %.

Tabulka 1.3.

Skupina kmenových oborů	Počet respondentů v % (šetření 2000)	Počet respondentů v % (šetření 2003)
23 Strojírenství a strojírenská výroba	31,3	30,5
26 Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika	21,4	21,9
66 Obchod	24,3	24,2
69 Osobní a provozní služby	23,0	23,4
Celkem	100,0	100,0

Takto hodnocená reprezentativnost se zdá být vzhledem k záměru výzkumu dostačující. I tak ale není možno vyloučit existenci systematické chyby způsobené určitým samovýběrem respondentů. Lze předpokládat, že návratnost mohla být nepříznivě ovlivněna zejména negativním postojem ke škole nebo neúspěchem při hledání zaměstnání. Z důvodu eliminace systematického vychýlení proto byly v rámci šetření provedeny i doplňující analýzy, v nichž jsou srovnávány pouze odpovědi identických respondentů, tak aby byl postižen reálný vývoj názorů nebo životní situace.

1.2. Spokojenost s oborem a hodnocení školní přípravy

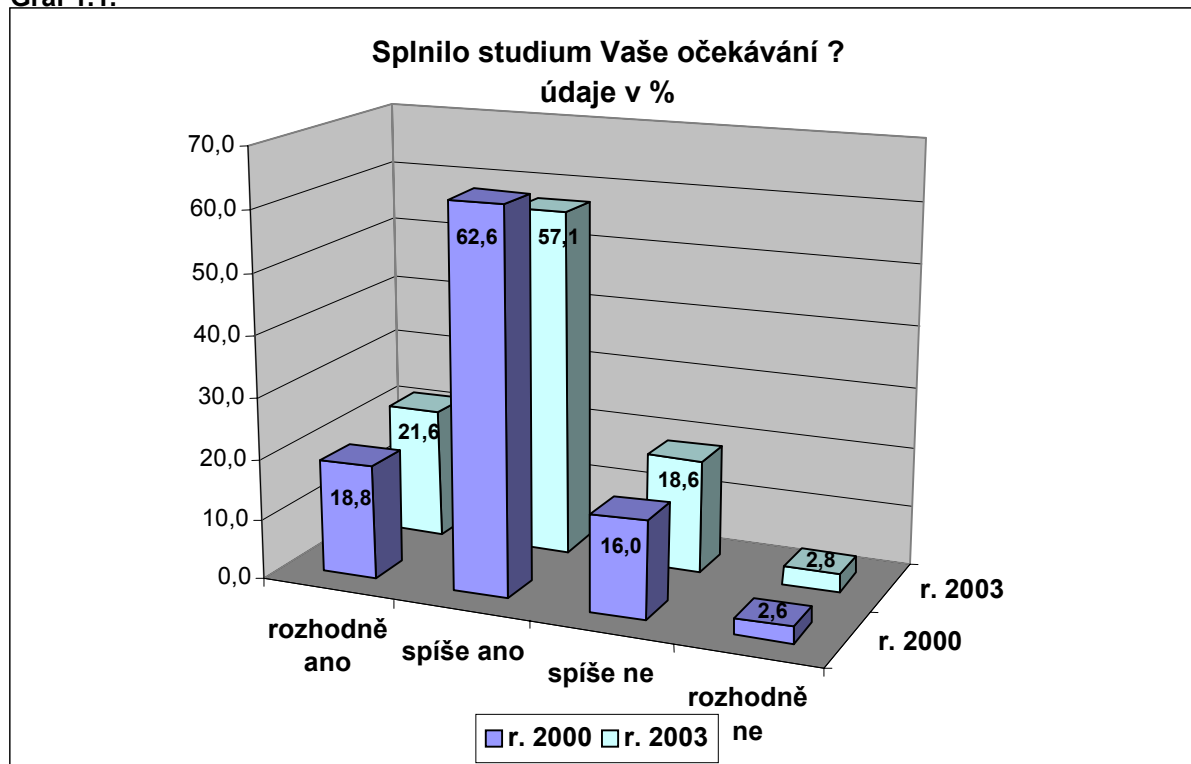
Otázky týkající se hodnocení školní přípravy byly zahrnuty jak do první, tak i do druhé etapy výzkumu. Cílem bylo zjistit, zda a v jakém směru se změnil názor absolventů na úroveň získané školní přípravy na SOU pod vlivem získaných pracovních a studijních zkušeností. Z následující tabulky, která ukazuje souhrnné hodnocení úrovně školní přípravy v rozdělení podle pohlaví, je patrné, že převážná **většina respondentů (kolem 90 %), z těch kteří se zúčastnili druhé etapy průzkumu, hodnotí školní přípravu jako velmi nebo spíše dobrou**, přitom ženy hodnotí školní přípravu ještě o trochu pozitivněji než muži.

Tabulka 1.4.

	Hodnocení školní přípravy				Celkem
	Velmi dobrá	Spíše dobrá	Spíše špatná	Špatná	
Muži	14 %	74 %	11 %	1 %	100 %
Ženy	20 %	70 %	9 %	0 %	100 %
Celkem	17 %	73 %	10 %	1 %	100 %

Na otázku, jak splnilo studium očekávání absolventů převažovaly rovněž kladné odpovědi, přesto ale asi 21 % absolventů odpovědělo, že studium spíše nebo rozhodně jejich očekávání nesplnilo. Toto hodnocení, které ilustruje graf 1.1. srovnávající odpovědi identických respondentů, zhruba odpovídá zjištěním z I. etapy průzkumu a ukazuje na existující stabilitu názorů na hodnocení studia.

Graf 1.1.

Zajímavým námětem zkoumání je, zda se u absolventů, jejichž očekávání studium na SOU nesplnilo, projevila výraznější motivace k dalšímu studiu ve srovnání se spokojenějšími studenty. Z následující tabulky, v níž jsou uvedena procentuální zastoupení absolventů, kteří měli zájem o další studium, (bez rozlišení typu studia a bez ohledu na skutečnost, zda byli nebo nebyli přijati), vyplývá, že procentuální podíl nespokojených absolventů, kteří se pokusili o další studium je skutečně mírně vyšší ve srovnání s ostatními kategoriemi (72 % v kategorii studium rozhodně nesplnilo očekávání, oproti přibližně 63 % v kategorii studium rozhodně splnilo očekávání). Je tedy možno konstatovat, že část studentů nespokojených s úrovní poskytnutého vzdělání, řešila zřejmě situaci dalším studiem po ukončení SOU. Na druhé straně je nutno upozornit, že rozdíly v další studijní aktivitě mezi skupinami spokojenějších a méně spokojených studentů nejsou příliš výrazné.

Tabulka 1.5.

Splnilo studium Vaše očekávání ?	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Celkem
Neměl zájem o další studium (počet absolventů)	43	106	28	5	182
Neměl zájem o další studium v %	37,1	34,9	28,3	27,8	33,9
Měl zájem o další studium (počet absolventů)	73	198	71	13	355
Měl zájem o další studium v %	62,9	65,1	71,7	72,2	66,1

V rámci I. etapy šetření byla zjištěna určitá variabilita v posuzování úrovně jednotlivých dovedností získaných v rámci školní přípravy. **Z hlediska hodnocení jednotlivých komponent školní přípravy** (sledovány byly: všeobecné znalosti a rozhled, odborné teoretické znalosti, odborné praktické znalosti a dovednosti, jazykové znalosti, znalost práce na PC, komunikační dovednosti a samostatné rozhodování) můžeme konstatovat, že v porovnání s názory vyjádřenými před třemi lety **došlo ve všech oblastech**

k mírnému poklesu spokojenosti s úrovní školní přípravy, přitom ale struktura hodnocení zůstala zachována.

Absolventi - shodně s hodnocením na konci studia - **jsou nejvíce spokojeni se svou připraveností v oblasti získaných odborných teoretických znalostí**, které velmi nebo spíše dobře hodnotí téměř 90 % dotázaných.

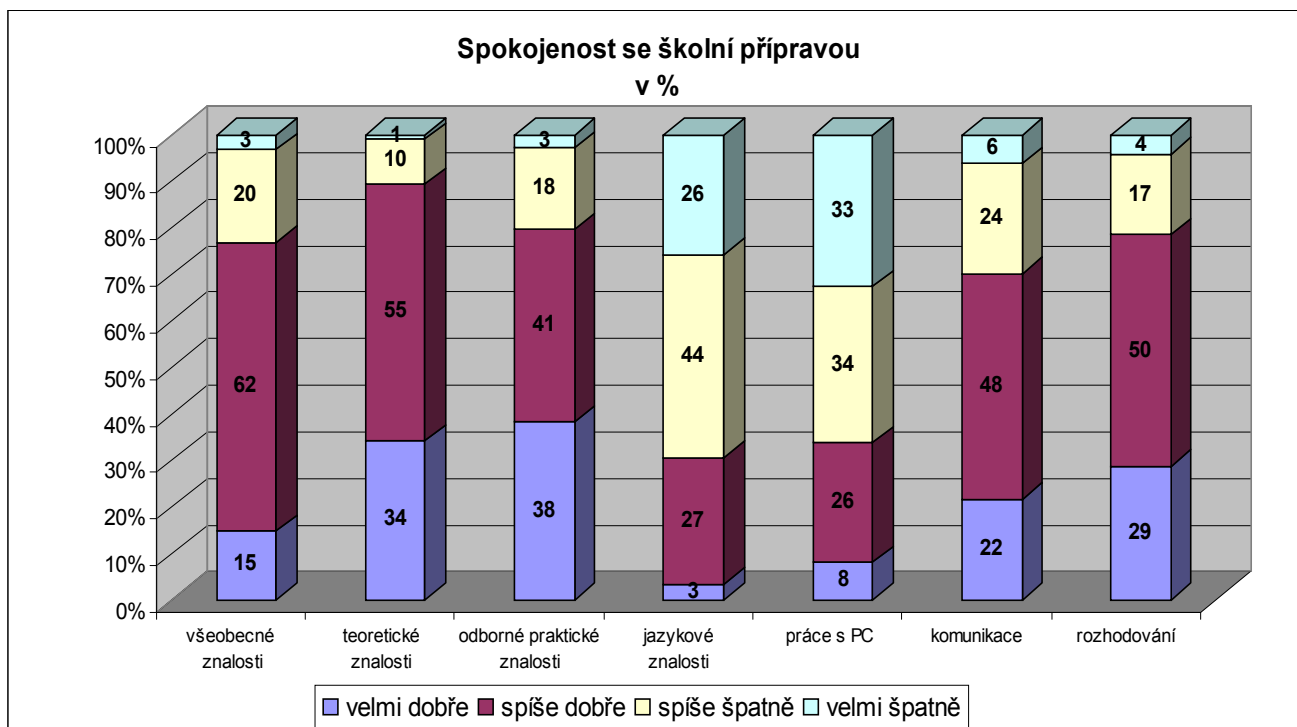
Přes určitý nárůst negativních odpovědí **posuzují stále velmi dobře i úroveň získaných všeobecných znalostí**, (jako spíše nebo velmi dobré je hodnotí 77 %) **a odborných praktických znalostí** (kladné hodnocení 79 %) Zachování velmi pozitivního hodnocení v těchto složkách školní přípravy, po ověření jejich skutečné úrovně v praxi, je možno považovat za velmi pozitivní signál.

Poněkud překvapivé je zachování příznivého hodnocení získaných komunikačních dovedností, a to zejména ve srovnání s názory pracovníků úřadů práce, kteří považují úroveň komunikace u absolventů za poměrně problematickou. Jak v průběhu I. etapy, tak i v II. etapě šetření přitom hodnotilo úroveň komunikačních dovedností jako spíše nebo velmi špatnou shodně pouze asi 30 % respondentů, což dokládá, že většina absolventů subjektivně výraznější problémy se schopností komunikovat nepociťuje. Určité vysvětlení je možno hledat v tom, že úřady práce nepatří k preferovaným způsobům hledání pracovního uplatnění, takže podíl absolventů, kteří využívají jejich služeb je poměrně nízký a patrně zahrnuje spíše méně úspěšné, a z hlediska komunikační úrovně méně schopné absolventy. V této souvislosti je nutno si uvědomit, že prezentované výsledky jsou založeny na subjektivním hodnocení, které nemusí zcela odrážet reálnou míru dovedností.

Naopak **horší hodnocení se objevilo** ve srovnání s obdobím před ukončením školy **v případě jazykových dovedností**, jejichž úroveň jako špatnou a velmi špatnou hodnotí v současnosti 70 % absolventů, oproti 60 % budoucích absolventů v období před třemi roky.

Výrazná nespokojenost s úrovní zvládnutí práce s výpočetní technikou, kterou v I. etapě vyjádřilo 62 % budoucích absolventů, se po třech letech v praxi ještě prohloubila a dosáhla 67 % negativních odpovědí. Co je přitom alarmující, je skutečnost, že **nedostatky v práci s výpočetní technikou uvádějí zejména absolventi kmenového oboru Strojírenství a strojírenská výroba**, kde negativní hodnocení zastává dokonce 76 % absolventů.

Graf 1.2.

Překvapivé je relativně příznivější hodnocení připravenosti na práci s výpočetní technikou u oboru Obchod, kde negativně posuzuje tuto kompetenci asi 52 % respondentů. Zde je ale nutno podotknout, že subjektivní hodnocení vyjadřuje v podstatě rozdíl mezi představami studentů o potřebě získat určitou míru kompetence a dosaženým stavem. Neposkytuje tedy obraz o skutečné úrovni výuky v dané oblasti. Pozitivnější hodnocení v oboru Obchod tak je třeba dávat do souvislosti s předpokládanými nižšími nároky na tuto dovednost.

Podíváme-li se souhrnně na prezentovaná data, můžeme konstatovat, že hodnocení spokojenosti v jednotlivých oblastech školní přípravy ve srovnání s obdobím před třemi lety v podstatě rovnoměrně pokleslo.

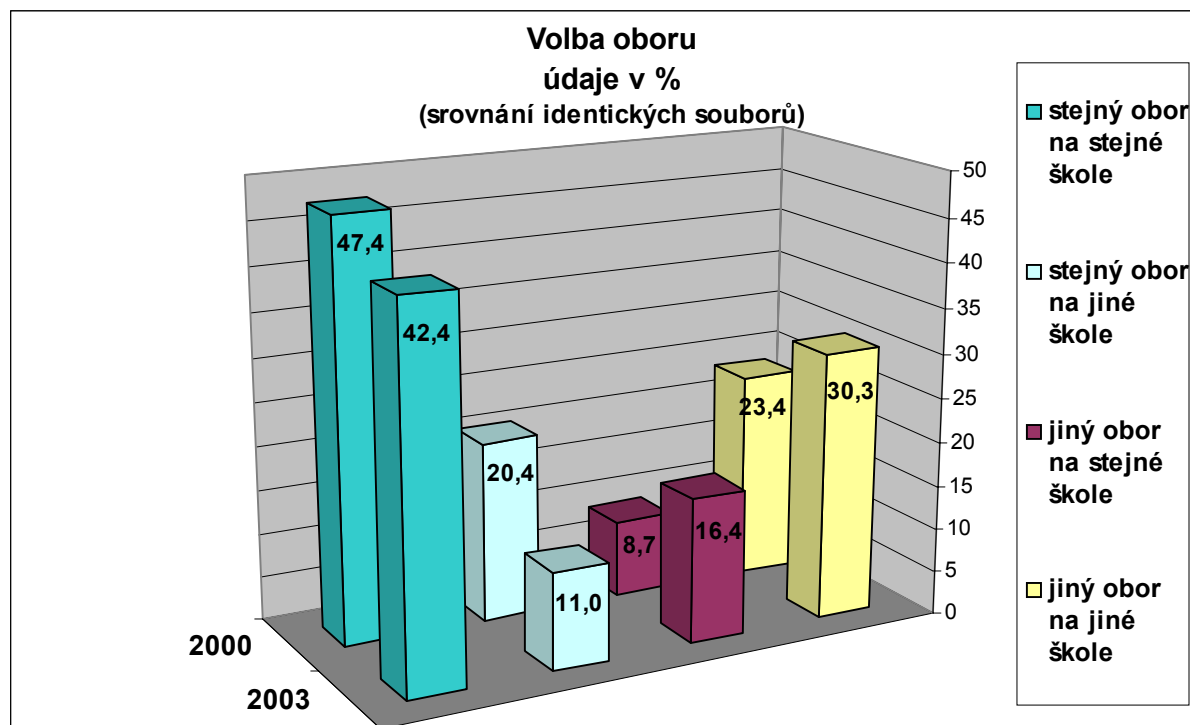
Nejmenší pokles je přitom možno sledovat v oblastech, které souvisí více s osobnostními charakteristikami, jako je samostatnost rozhodování a komunikační úroveň. Naopak **výrazně negativní názor se stále objevuje v hodnocení úrovně jazykových znalostí a dovedností práce s výpočetní technikou.** Tento fakt si zaslouží velkou pozornost, neboť nedostatky právě v těchto oblastech se pro řadu absolventů mohou stát limitujícím prvkem na trhu práce.

1.3. Identifikace s oborem

Identifikace s oborem byla v první etapě výzkumu hodnocena na základě podílu respondentů, kteří by si v případě, že by mohli svoji volbu zopakovat, vybrali znovu stejný obor, a to v poměru ke všem dotazovaným budoucím absolventům tohoto oboru.

Stejná otázka byla s odstupem tří let položena respondentům znovu. Můžeme předpokládat, že zatímco u budoucích absolventů hrála v míře identifikace s oborem důležitou roli i všeobecná atraktivita oboru a celkový vztah ke škole, v odpovědích v rámci druhé etapy se do stability profesní volby – tedy do volby stejného studijního oboru - promítají už konkrétní zkušenosti z praxe, problémy s nalezením vhodného pracovního uplatnění, rozčarování z platových poměrů, neperspektivnosti oboru a podobně.

Graf 1.3.

Z grafu 1.3. je zřejmé, že **stejný studijní obor by** v současnosti při druhé volbě zvolilo pouze **53 % absolventů, zatímco 46 % by v případě, že by mohli svoji volbu zopakovat volilo jiný obor.** Přitom téměř třetina by spolu s odlišným studijním oborem zvolila i jinou školu.

Porovnáme-li tyto výsledky s postoji budoucích absolventů v roce 2000, ukazuje se, že **celková míra identifikace s oborem se snížila.** Srovnání vývoje názorů identických respondentů (graf 1.3.) ukazuje snížení míry identifikace s oborem zhruba o 15 procentních bodů, z původních přibližně 68 % (47,4 % stejný obor na stejné škole, 20,4 % stejný obor na jiné škole) na současných 53 %. Zatímco v posledním roce studia by jiný obor zvolilo přibližně 32 % studentů, nyní by se pro odlišný obor rozhodlo dokonce 46 %.

Následující přehled v tabulce 1.6. zachycuje porovnání sledovaných kmenových oborů podle míry identifikace s oborem, data ukazují vývoj názorů identických respondentů v období před ukončením školy v roce 2000 a v současné době.

Tabulka 1.6.

Skupina kmenových oborů (srovnání identických souborů)	Míra identifikace s oborem r. 2000	Míra identifikace s oborem r. 2003	Rozdíl
23 Strojírnoství a strojírenská výroba	79,3 %	58,9 %	- 20,4 %
26 Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika	66,3 %	56,2 %	- 10,2 %
66 Obchod	48,9 %	41,3 %	- 7,6 %
69 Osobní a provozní služby	73,5 %	65,6 %	- 9,0 %

Nejnižší míru identifikace s oborem si zachovali prodavači – původní velmi nízká identifikace s oborem (48,9 %) dále klesla na 41,3 %. Na druhou stranu míra poklesu identifikace s oborem v rozmezí sledovaných tří let je u této skupiny nejnižší (7,6 %).

Naopak **mimořádně vysoký je propad v míře identifikace s oborem u absolventů oboru Strojírnoství a strojírenská výroba**, kteří se v období na konci školní přípravy identifikovali velmi dobře (v rámci námi sledovaných oborů nejlépe) – stejný obor by na konci studia zvolilo 79,3 % z nich, zatímco v současné době by tento obor zvolilo jen 58,9 %. Takže přibližně každý pátý absolvent oboru Strojírnoství a strojírenská výroba (z našeho vzorku) změnil názor a po třech letech zkušeností v praxi by se rozhodl pro studium jiného oboru.

Nejpříznivější údaje o míře identifikace s oborem se ukazují v oboru Osobní a provozní služby, kde na konci studia poměrně vysoká míra identifikace s oborem (73,5 %) sice rovněž poklesla, ale snížení v rozsahu 9 procentních bodů na současných 65,6 % není v porovnání s ostatními obory nijak dramatické.

Dále jsme si položili otázku, jak úzce souvisí negativní hodnocení studia se vztahem k samotnému studijnímu oboru. Tabulka 1.7. ukazuje zřetelnou souvislost zvláště v krajních názorových polohách. Z těch absolventů, kteří uvedli, že studium rozhodně splnilo jejich očekávání by si stejný obor na stejné škole vybralo 71 %, zatímco z těch, jejichž očekávání studium rozhodně nespĺnilo, by stejný obor při další volbě nešel studovat žádný. Na druhé straně je patrné, že stejný obor by v některých případech volili i ti absolventi, kteří byli se studiem nespĺojeni, takže určitý vliv zde hrají i další faktory, například omezená možnost studia jiného oboru z důvodu horšího prospěchu.

Tabulka 1.7.

Vybral byste si svůj obor znovu ?	Stejný obor na stejné škole	Stejný obor na jiné škole	Jiný obor na stejné škole	Jiný obor na jiné škole	Celkem
Splnilo studium Vaše očekávání ?					
Rozhodně ano	71 %	5 %	11 %	12 %	100 %
Spíše ano	44 %	11 %	17 %	27 %	100 %
Spíše ne	10 %	16 %	21 %	53 %	100 %
Rozhodně ne	0 %	13 %	13 %	73 %	100 %

Příčiny nízké identifikace s oborem

Příčiny nízké identifikace studentů s oborem je v zásadě možno rozdělit do tří kategorií. První kategorii tvoří nezáměr o vlastní studijní obor, druhá skupina zahrnuje špatné pracovní podmínky v oboru (obtížnost hledání zaměstnání, nízký výdělek, neperspektivnost oboru) a třetí kategorii je možno vymezit jako nespokojenost s úrovní přípravy v oboru a zájem o získání vyššího vzdělání, tedy poměrně často deklarovaný zájem o maturitní obor.

Budoucí absolventi, kteří by se znovu nerozhodli pro svůj obor uváděli v rámci I. etapy jako hlavní příčinu špatnou situaci absolventů oboru na trhu práce, a to jak nízké finanční ohodnocení (53,9 %), tak i chybějící pracovní příležitosti (44,8 %).

Více než polovina budoucích absolventů s odlišnou volbou v roce 2000 uvedla, že by podruhé zvolila maturitní studijní obor. Tento údaj, ukazující k větším studijním aspiracím koresponduje i s poměrně vysokým procentem studentů (kolem 30 %), kteří projeví zájem pokračovat po absolvování SOU v dalším studiu.

Vzhledem k tomu, že řada studentů v době, kdy byli dotazováni ještě neměla osobní zkušenost s aktivním hledáním zaměstnání, bylo zajímavé porovnat vývoj jejich názorů po reálném vstupu na trh práce.

Nejdůležitějším důvodem, proč by respondenti v současnosti znovu nevolili stejný obor, je zájem o maturitní obor, který uvedlo téměř 58 % absolventů, což je ještě o 7 procentních bodů více než v roce 2000. Takto vysoký podíl ukazuje na nenaplněné vzdělávací ambice velké části absolventů SOU a na velký význam, který absolventi vzdělání připisují, a to i z hlediska zkušenosti s uplatněním na trhu práce.

Druhým nejčastěji uváděným důvodem je, že obor neumožňuje dobrý výdělek – tento názor uvedlo asi 52 % těch absolventů, kteří by znovu nevolili stejný obor studia. Za povšimnutí stojí fakt, že procento těchto odpovědí se vlivem získaných pracovních zkušeností prakticky nezměnilo, což může ukazovat na poměrně dobrou informovanost budoucích absolventů o platových poměrech ve studovaném oboru nebo na určitý stereotyp v odpovědi na tuto otázku.

V rámci II. etapy šetření jsme zaznamenali snížení podílu absolventů, kteří by volili jiný obor z důvodu obtížné situace při hledání zaměstnání. Zatímco v roce 2000 tento údaj uvedlo 44,8 % budoucích absolventů, nyní podíl těchto odpovědí klesl na 37,7 %. V pozadí tohoto poklesu, v němž se patrně promítají osobní zkušenosti s hledáním uplatnění na trhu práce, je zřejmě fakt, že obavy z nedostatku pracovních příležitostí se u části respondentů nenaplnily.

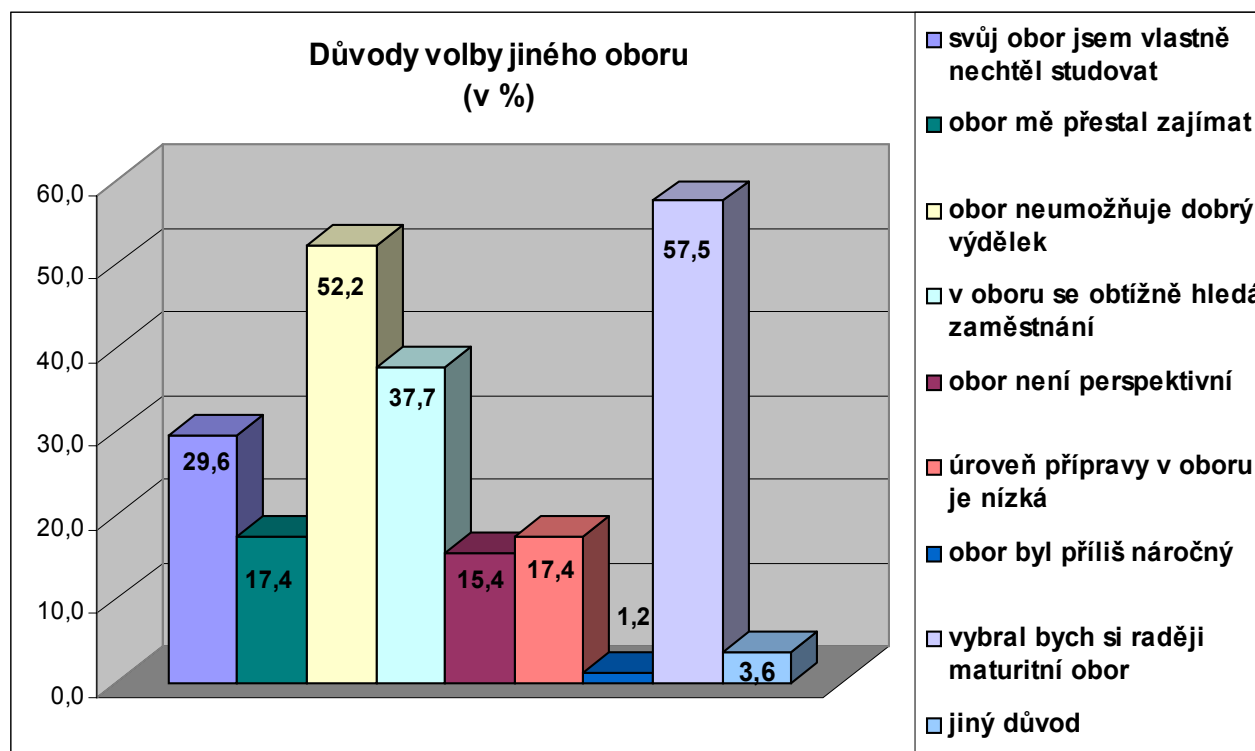
Tabulka 1.8.

Příčiny nízké identifikace s oborem	Respondenti, kteří by obor podruhé nevolili	
	r. 2000	r. 2003
Svůj obor vlastně nechtěl studovat	43,6	29,6
Obor mě přestal zajímat	29,9	17,4
Obor neumožňuje dobrý výdělek	53,9	52,2
V oboru se obtížně hledá zaměstnání	44,8	37,7
Obor není perspektivní	X	15,4
Úroveň přípravy v oboru je nízká	24,5	17,4
Obor byl příliš náročný	14,2	1,2
Vybral/ bych si raději maturitní obor	51,0	57,5

U poměrně velké části respondentů, kteří by volili jiný obor, je důvodem, že obor nechtěli studovat (29,6 %) nebo, že je obor přestal zajímat (17,4 %) Část absolventů – 15 % rovněž hodnotí obor jako neperspektivní. Nejčastěji přitom tento důvod figuroval u absolventů oboru Obchodu 17,7 %, nejméně často u oboru Osobní a provozní služby (1,6 %).

Přehledně ukazuje rozložení zastoupení jednotlivých důvodů nezájmu o obor následující graf 1.4.

Graf 1.4.

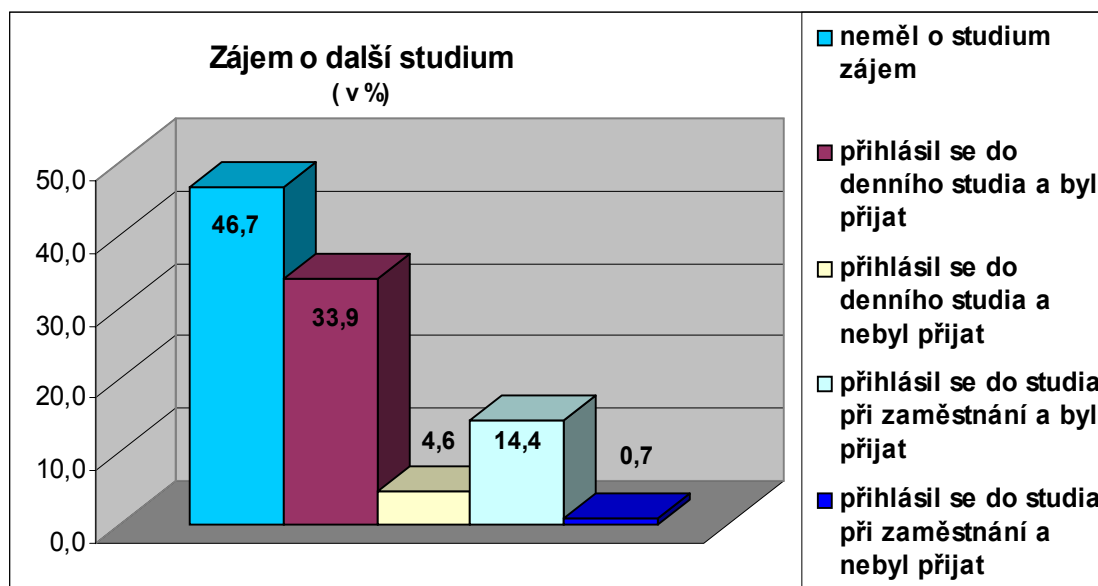
1.4. Realizace plánů po absolvování školy

Vzdělávací aspirace

Z celého vzorku respondentů z první etapy vyjádřila téměř třetina budoucích absolventů (31 %) úmysl studovat dál v denním studiu. Tento údaj ukazoval na další studijní aspirace poměrně velké části žáků SOU.

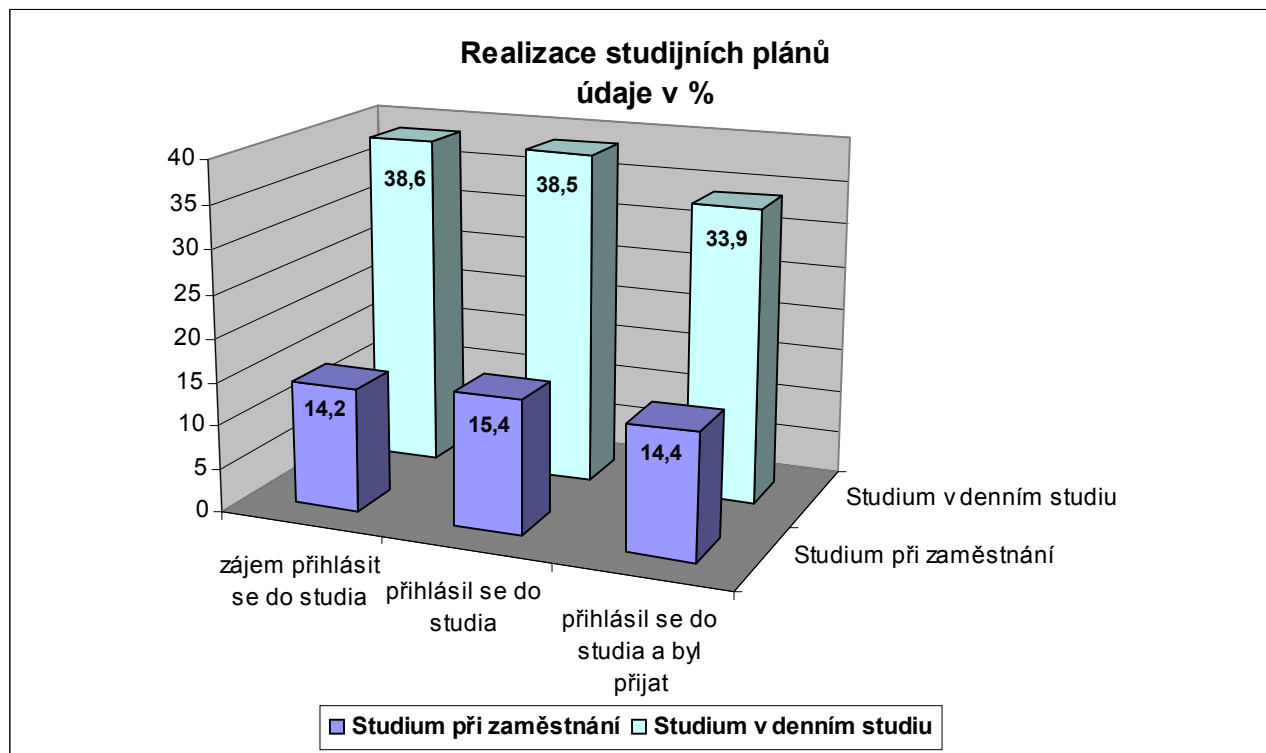
Porovnáme-li tyto výsledky s hodnotami z II. etapy šetření, je nutno upozornit na určitou diferenci. Konkrétně zatímco zájem studovat v denním studiu ihned po ukončení SOU mělo 31 % budoucích absolventů z I. etapy, z našeho souboru mělo tyto studijní ambice 38,6 % respondentů, tedy o 8 % více a z nich téměř 34 % bylo k dennímu studiu přijato. Studovat při zaměstnání mělo v úmyslu v rámci z I. etapy si 10 % studentů, zatímco ze souboru z II. etapy si přihlášku ke studium při zaměstnání podalo 15 % absolventů, z nichž převážná většina – kolem 14 % byla přijata.

Graf 1.5.

Vzhledem k těmto zjištěním a předpokladu, že II. etapy výzkumu se zúčastnili spíše aktivnější absolventi s většími studijními ambicemi, bylo důležité provést porovnání studijních plánů na konci studia SOŠ a jejich skutečnou realizaci srovnáním identických souborů, které ilustruje další graf. Analýza ukázala, že většina studentů, kteří byli rozhodnutí pokračovat po ukončení SOU se skutečně o další studium pokusila – část z nich kolem 6 % absolventů nebylo ke studiu přijato.

Graf 1.6.

Studijní aktivity z hlediska rozčlenění podle pohlaví ilustruje tabulka 1.8. Větší zájem o studium projevovali muži, z nichž chtěla studovat dokonce více než polovina (53 %), zatímco zájem o studium mělo pouze 41 % žen. Zároveň ale v porovnání s ženami větší část mužů studium nedokončila (14 %) nebo dosud studuje (17 %), takže **výsledný podíl studentů, kteří v období od 3 let po absolvování SOU úspěšně dokončili další studium činí** (v rámci našeho vzorku) shodně pro obě pohlaví **kolem 22 %**. Zřejmým důvodem určitého časového posunu u mužů může být, jak typ studia, tak zejména nástup na vojenskou službu.

Tabulka 1.9.

	Studijní aktivity (denní studium i studium při zaměstnání)				Celkový součet
	Ještě studuji	Studium jsem úspěšně dokončil/la	Studium jsem nedokončil/la	Neměl o studium zájem	
Muž	17 %	23 %	14 %	47 %	100 %
Žena	10 %	22 %	10 %	59 %	100 %
Celkový součet	14 %	22 %	12 %	52 %	100 %

Uplatnění absolventů bezprostředně po ukončení SOU

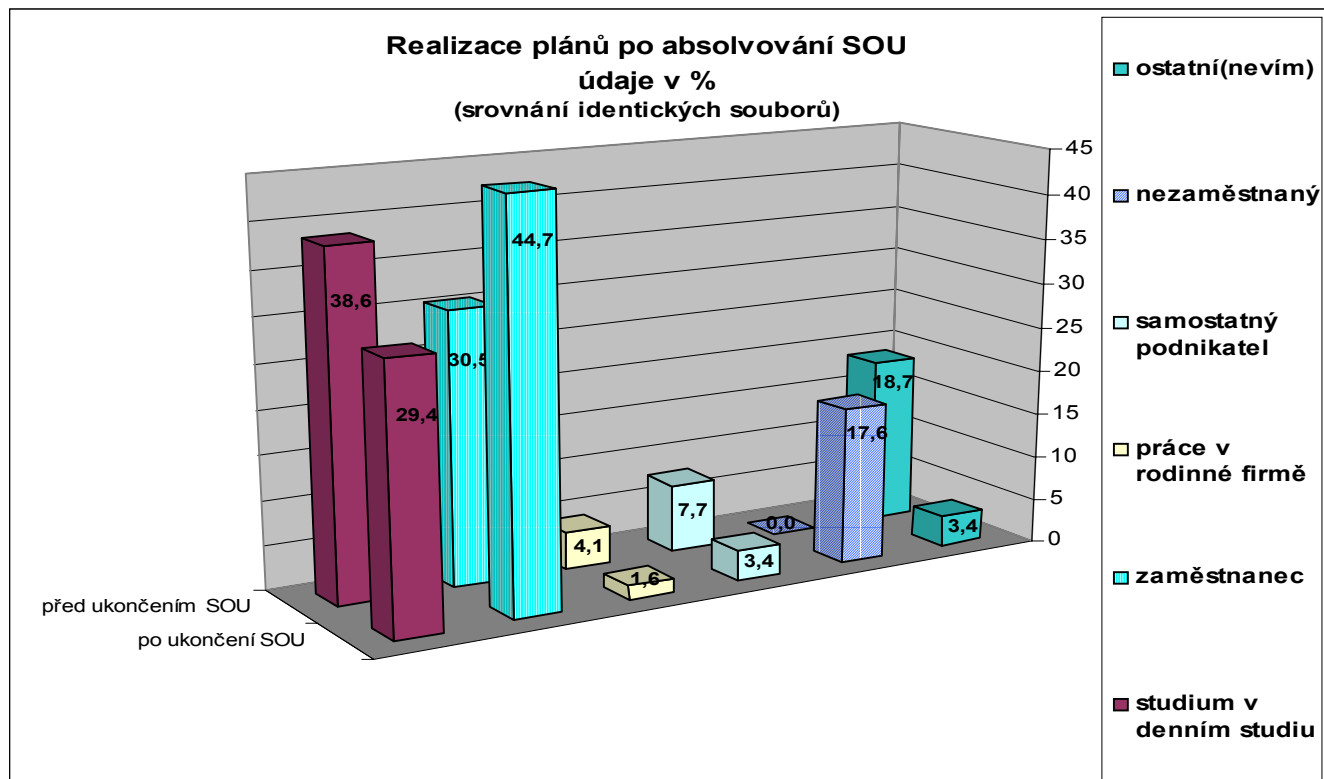
V rámci I. etapy šetření byla v roce 2000 studentům položena otázka „Co chcete dělat bezprostředně po ukončení studia?“ V II. etapě šetření jsme porovnali plány studentů a odpovědi týkající se skutečnosti. V následujícím grafu je ukázáno srovnání odpovědí identických respondentů.

Z grafu 1.7. je zřejmé, že přestože téměř všichni studenti, kteří měli v úmyslu začít studovat denní studium se ke studiu skutečně přihlásili (38,6 %), **počet studentů, kteří uvedli, že po ukončení SOU skutečně studovali je asi o 9 % nižší a činí 29,4 %**. Rozdíl je způsoben tím, že část studentů nebyla ke studiu přijata (5 %), a dalším důvodem je zřejmě fakt, že někteří z nich ke studiu nenastoupili nebo studia zanechali velmi brzo po jeho zahájení.

Pracovat jako zaměstnanec mělo v úmyslu kolem 30 % budoucích absolventů¹, přitom ale poměrně velký podíl studentů na konci studia neměl představu o svém dalším uplatnění (18,7 %), takže je pochopitelné, že **celkový počet absolventů, kteří po ukončení SOU nastoupili do zaměstnaneckého poměru je vyšší a činí kolem 45 %**.

Srovnání podnikatelských plánů a skutečnosti ukazuje, že samostatně podnikat mělo bezprostředně po ukončení SOU v úmyslu 7,7 %², ale ve skutečnosti **začalo samostatně podnikat jen 3,4 %**, což, jak bylo respondenty konstatováno, souvisí s požadavkem praxe jako podmínky pro získání živnostenského oprávnění. Podobně **v rodinné firmě se po ukončení SOU uplatnilo méně absolventů, než byl původně předpoklad – 1,6 %** oproti původně plánovaným 4 %. **Téměř 18 % absolventů bylo bezprostředně po ukončení SOU nezaměstnaných.**

Graf 1.7.

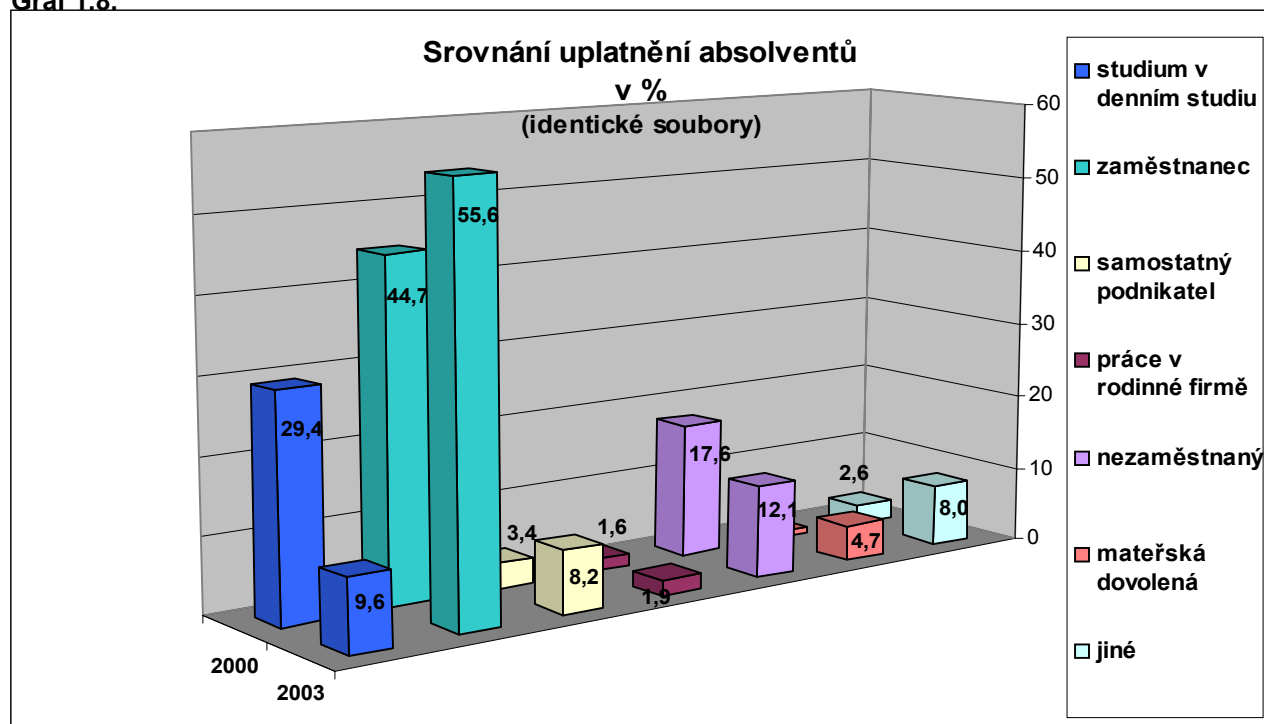

¹ V rámci celého souboru v I. etapě mělo v úmyslu pracovat jako zaměstnanec 35 % budoucích absolventů

² V rámci celého souboru z I. etapy činil podíl studentů, kteří plánovali samostatné podnikání dokonce 11 %.

Otázka zjišťující uplatnění absolventů byla v rámci našeho šetření rozdělena do dvou částí – uplatnění absolventů bezprostředně po skončení SOU a v současnosti, tak aby byl postižen vývoj období 3 let od ukončení vzdělávání na SOU. Situaci ilustruje graf č. 1.8.

Graf 1.8.

Zaměříme-li se na porovnání situace absolventů bezprostředně po ukončení studia s uplatněním v současnosti, tedy zhruba po třech letech od ukončení SOU, je možno pozorovat některé příznivé posuny. **V porovnání s obdobím těsně po ukončení SOU zůstává v denním studiu již pouze kolem 9 % respondentů, zvýšil se podíl zaměstnanců státního i soukromého sektoru na 56 %, a rovněž se zvýšil i podíl respondentů, kteří samostatně podnikají, který nyní činí kolem 8 %. Příznivou skutečností je pak zejména snížení podílu nezaměstnaných na 12 %.**

Tabulka 1.10.

Uplatnění absolventů v současnosti							
Uplatnění absolventů po ukončení SOU	Studium v denním studiu	Zaměstnanec	Samostatný podnikatel	Práce v rodinné firmě	Nezaměstnaný	Mateřská dovolená	Ostatní
Studium	28 %	36 %	3 %	1 %	11 %	2 %	18 %
Zaměstnanec	0 %	75 %	6 %	0 %	11 %	6 %	2 %
Samostatný podnikatel	0 %	13 %	63 %	0 %	13 %	13 %	0 %
Práce v rodinné firmě	0 %	38 %	0 %	3 %	65 %	0 %	0 %
Nezaměstnaný	3 %	56 %	14 %	2 %	16 %	2 %	6 %
Ostatní	0 %	54 %	8 %	0 %	15 %	0 %	23 %
Celkem	9 %	56 %	8 %	2 %	12 %	4 %	8 %

Období po ukončení školního vzdělávání je zpravidla obdobím určitých turbulencí, jak v oblasti profesionálního, tak i soukromého života, takže velmi důležitou oblast zkoumání představuje analýza změn v uplatnění absolventů, ke kterým v průběhu sledovaných tří let došlo. Přesuny mezi jednotlivými kategoriemi podrobně dokumentuje tabulka 1.10.

V tabulce můžeme vidět, že z těch absolventů, kteří po ukončení SOU dále studovali v denním studiu, v současnosti 28 % pokračuje ve studiu, 36 % pracuje jako zaměstnanci, 3 % se uplatnili jako samostatní podnikatelé, 1 % získalo práci v rodinné firmě a 11 % je nezaměstnaných. Nižší míra nezaměstnanosti této skupiny absolventů ve srovnání s těmi, kteří v dalším studiu nepokračovali, koresponduje s obecně známou situací, kdy se vzrůstajícím vzděláním klesá míra nezaměstnanosti.

Z absolventů, kteří po ukončení SOU začali pracovat jako zaměstnanci zůstalo v zaměstnaneckém poměru 75 %, přibližně 6 % zaměstnanců začalo podnikat, 6 % nastoupilo na mateřskou dovolenou a 11 % ztratilo zaměstnání a stali se nezaměstnanými.

Z absolventů, kteří po ukončení SOU začali samostatně podnikat nyní po třech letech pokračuje v podnikání 63 %, asi 13 % našlo uplatnění jako zaměstnanci a 13 % je nyní nezaměstnaných.

Ze skupiny absolventů, kteří byli po ukončení SOU nezaměstnaní se 56 % uplatnilo jako zaměstnanci, 14 % začalo podnikat, 2 % se zapojila do práce v rodinné firmě. Procento absolventů, kteří začali podnikat se zdá poměrně příznivé, ale v této souvislosti je nutno upozornit, že údaj může zahrnovat i část respondentů, kteří, ačkoli uvedli, že po ukončení studia na SOU byli nezaměstnaní, ve skutečnosti v tomto období už připravovali podnikání.

Ze skupiny původně nezaměstnaných absolventů je nyní nezaměstnaných 16 % respondentů. Tento ve srovnání s ostatními kategoriemi vyšší údaj ukazuje, že ve skupině absolventů nezaměstnaných bezprostředně po skončení SOU je patrně – z hlediska pracovního uplatnění – větší podíl problematických absolventů.

Zajímavým údajem bylo zjištění, jak velký podíl z celkového počtu dotazovaných absolventů uvedl, že v uplynulých třech letech vůbec nezískal pracovní uplatnění – tento podíl činí asi 1,5 %³.

1.5. Strategie a úspěšnost hledání prvního zaměstnání

Zatímco v první fázi šetření (před ukončením studia) byli budoucí absolventi zpravidla ve fázi, kdy spíše plánovali, jaké konkrétní kroky k nalezení vhodného pracovního místa podniknou a monitorovali nabídku pracovních míst v tisku, v druhé fázi šetření jsme se zaměřili na zjištění, jakým konkrétním způsobem své první zaměstnání získali. Tomuto záměru odpovídala i struktura otázky, kdy v první etapě výzkumu měli respondenti možnost uvést všechny předpokládané způsoby hledání zaměstnání, zatímco v druhé fázi šetření byli omezeni pouze na možnost jedné odpovědi.

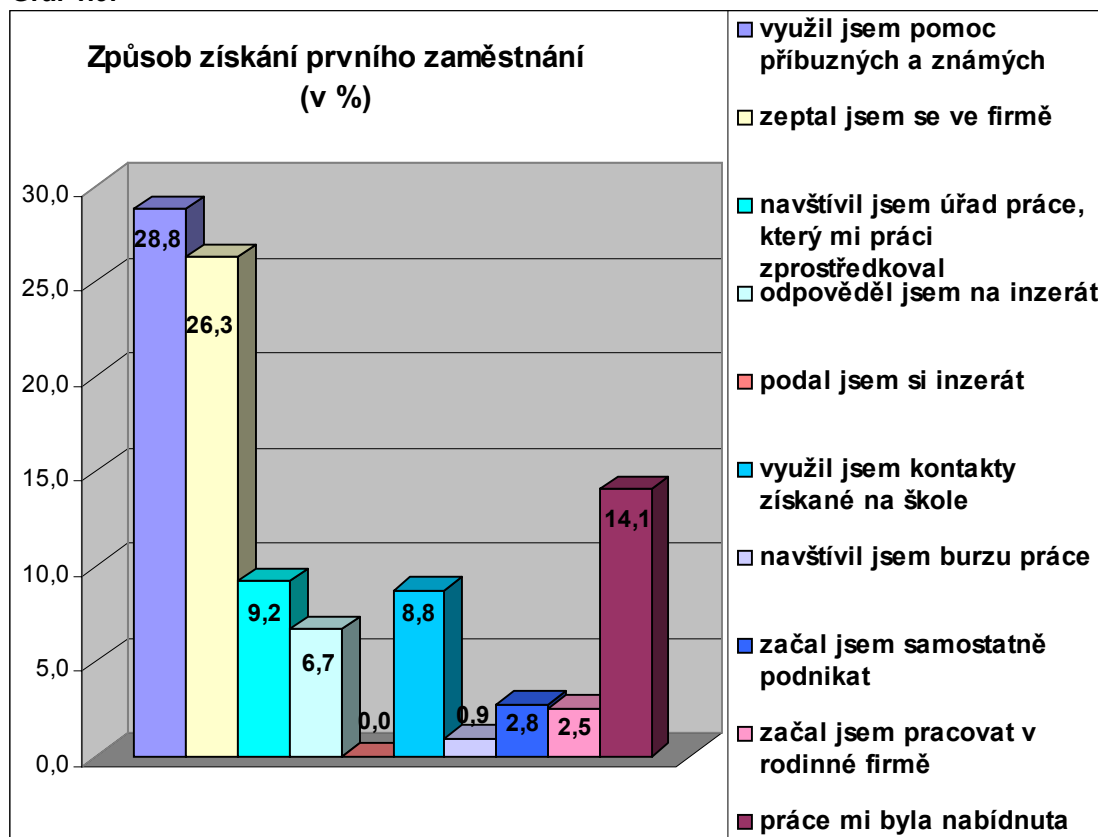
Z důvodu rozdílně koncipovaných otázek tedy není možno srovnat konkrétní procentuální hodnoty z I. a II. etapy šetření, přesto ale obdobná struktura z hlediska procentuálního zastoupení jednotlivých odpovědí ukazuje, že nejvíce preferované způsoby hledání zaměstnání ze strany budoucích absolventů odpovídají úspěšnosti při realizaci jednotlivých strategií.

Mezi nejčastěji uváděnými způsoby hledání zaměstnání budoucích absolventů zjištěnými v rámci I. etapy zaujímaly přední místa v uvedeném pořadí – využívání pomoci

³ Jedná se o podíl absolventů, kteří uvedli, že dosud nepracovali a že byli po ukončení SOU i nyní nezaměstnaní.

příbuzných a známých (85 %), kontaktování firem (81,2 %), návštěva úřadu práce (69,2 %) a hledání v inzerátech (61,7 %).

Graf 1.9.

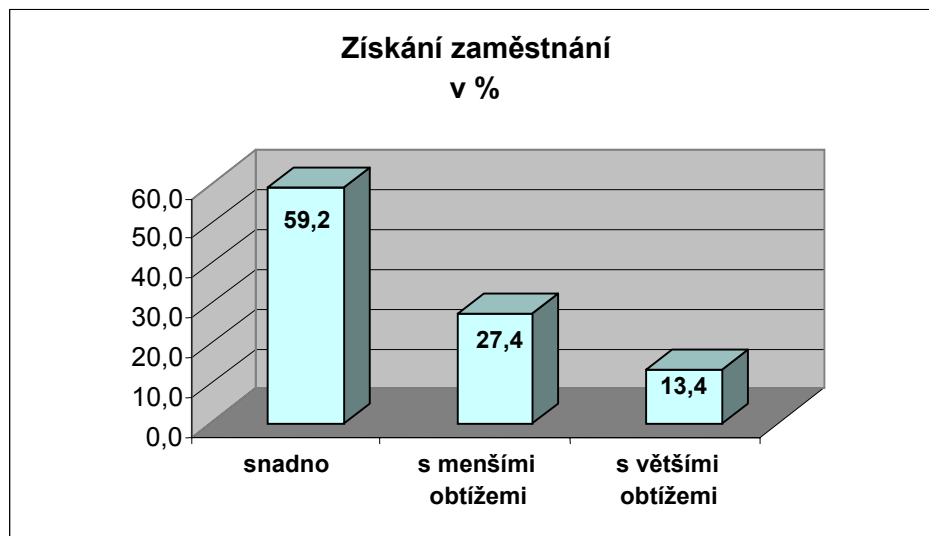
Porovnáme-li uvedené údaje s informacemi získanými v rámci II. etapy šetření ukazuje se, že skutečně **nejčastějším způsobem, který vedl k získání zaměstnání u více než 28 % respondentů bylo využití pomoci příbuzných a známých**. Tento fakt ukazuje, že orientace budoucích absolventů na využití kontaktů rodičů a známých při hledání zaměstnání měla své opodstatnění. Spoléhání na sociální kontakty rodiny, které je u mladých lidí pochopitelné, zejména když pro firmy představuje doporučení ze strany rodičů určitou záruku, může zároveň naznačovat větší závislost na sociální síti a nižší iniciativu. **Za povšimnutí stojí i poměrně velká část respondentů – kolem 14 %, kteří uvedli, že jim práce byla nabídnuta.**

Více než **26 % respondentů** zvolilo vlastní aktivní přístup a uspělo tím, že **přímo kontaktovalo firmy**. Pozitivní skutečností je, že **téměř 9 % respondentů využilo k získání pracovního uplatnění kontaktů získaných na škole**, zpravidla v rámci odborné praxe. **Pouze menší část respondentů – kolem 9 % našla zaměstnání prostřednictvím úřadu práce.**

Kromě zvolené strategie a úspěšnosti přechodu do pracovního procesu nás v rámci tohoto výzkumného projektu zajímalo i subjektivní posouzení obtížnosti získání prvního zaměstnání. **Na otázku týkající se obtížnosti nalezení prvního zaměstnání odpovědělo přibližně 59 % respondentů, že zaměstnání získali snadno a dalších asi 27 % hodnotí získání zaměstnání jako spíše snadné.** Celkově vzato, a to je pozitivní zjištění, převážná většina respondentů (z našeho vzorku) neměla se získáním pracovního uplatnění větší problémy.

Na druhé straně asi **13,4 % uvedlo, že získání zaměstnání jim činilo značné obtíže.**

Graf 1.10.

Zde je ale nezbytné připomenout náš předpoklad, že zkoumaný vzorek zahrnuje spíše úspěšnější a aktivnější část studentů a zároveň fakt, že značný podíl absolventů - kolem 18 % odpověděl, že dosud nepracuje. V posledním zmíněném údaji jsou přitom zahrnuti jak respondenti, kteří během sledovaných tří let vůbec nevstoupili na trh práce z důvodu dalšího studia, případně mateřské dovolené nebo v neposlední řadě proto, že jsou stále nezaměstnaní (1,5 % z celkového počtu dotázaných).⁴

1.6. Profesní stabilita

Stabilita profesní volby byla v rámci I. etapy stanovena jako podíl budoucích absolventů daného oboru, kteří mají zájem o uplatnění ve stejném nebo v příbuzném oboru v poměru ke všem budoucím dotazovaným absolventům.

Na základě souhrnných výsledků takto stanovené míry profesní stability bylo možno v rámci **šetření v I. etapě** konstatovat, že **pouze asi 61 % budoucích absolventů mělo po ukončení SOU v úmyslu hledat zaměstnání v oboru, který vystudovali a přibližně 12 % se chtělo uplatnit alespoň v příbuzném oboru.**

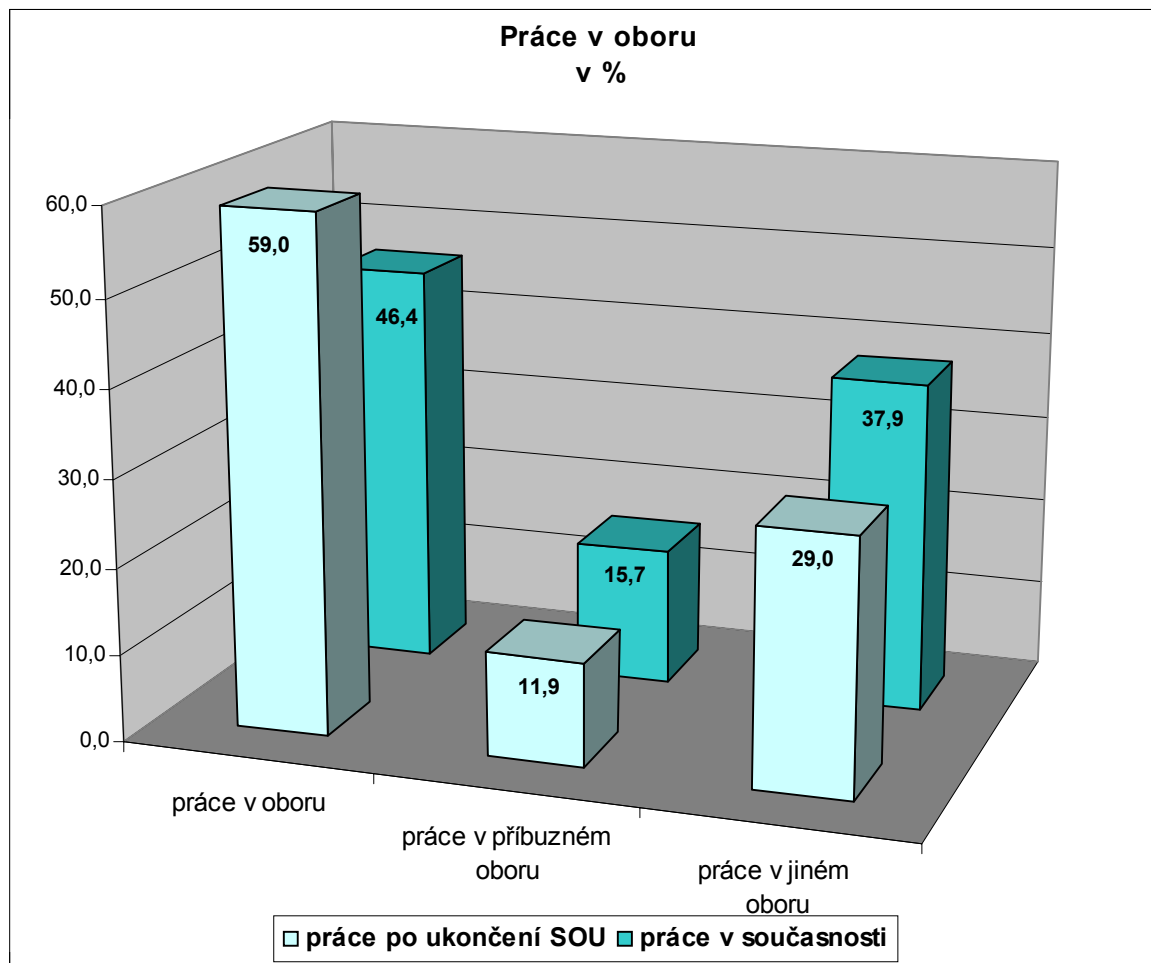
Otázka nesouladu mezi charakterem vykonávané práce a absolvovaným oborem přitom má jak rovinu subjektivní, tak i objektivní. Na jedné straně může být nesoulad výsledkem nezájmu absolventů o uplatnění v některých oborech z důvodu jejich nízké atraktivity, zejména horších pracovních nebo platových podmínek. Zároveň se zde ale projevuje skutečnost, že část studentů pod tlakem okolností, zejména z důvodu horšího prospěchu, který jim neumožňuje širší volbu, studuje obory, o které od počátku nejeví zájem.

Na druhé straně z hlediska objektivních faktorů větší míra nesouladu mezi zaměstnáním a vystudovaným oborem může ukazovat na strukturální nerovnováhu na trhu práce, tedy na situaci, kdy počet absolventů určitého oboru významně převyšuje nabídku pracovních míst, a ti jsou nuceni hledat si práci v jiném oboru.

Podíváme-li se na situaci v míře profesní stability absolventů **bezprostředně po ukončení SOU**, pak **v oboru, který vystudovali, pracovalo kolem 60 % absolventů a práci v příbuzném oboru našlo asi 12 % absolventů.** Proti tomu **přibližně 29 % absolventů po ukončení SOU začalo pracovat v jiném oboru, než který vystudovali.**

⁴ Celkový podíl stále nezaměstnaných absolventů činí asi 1,5 %.

Graf 1.11.

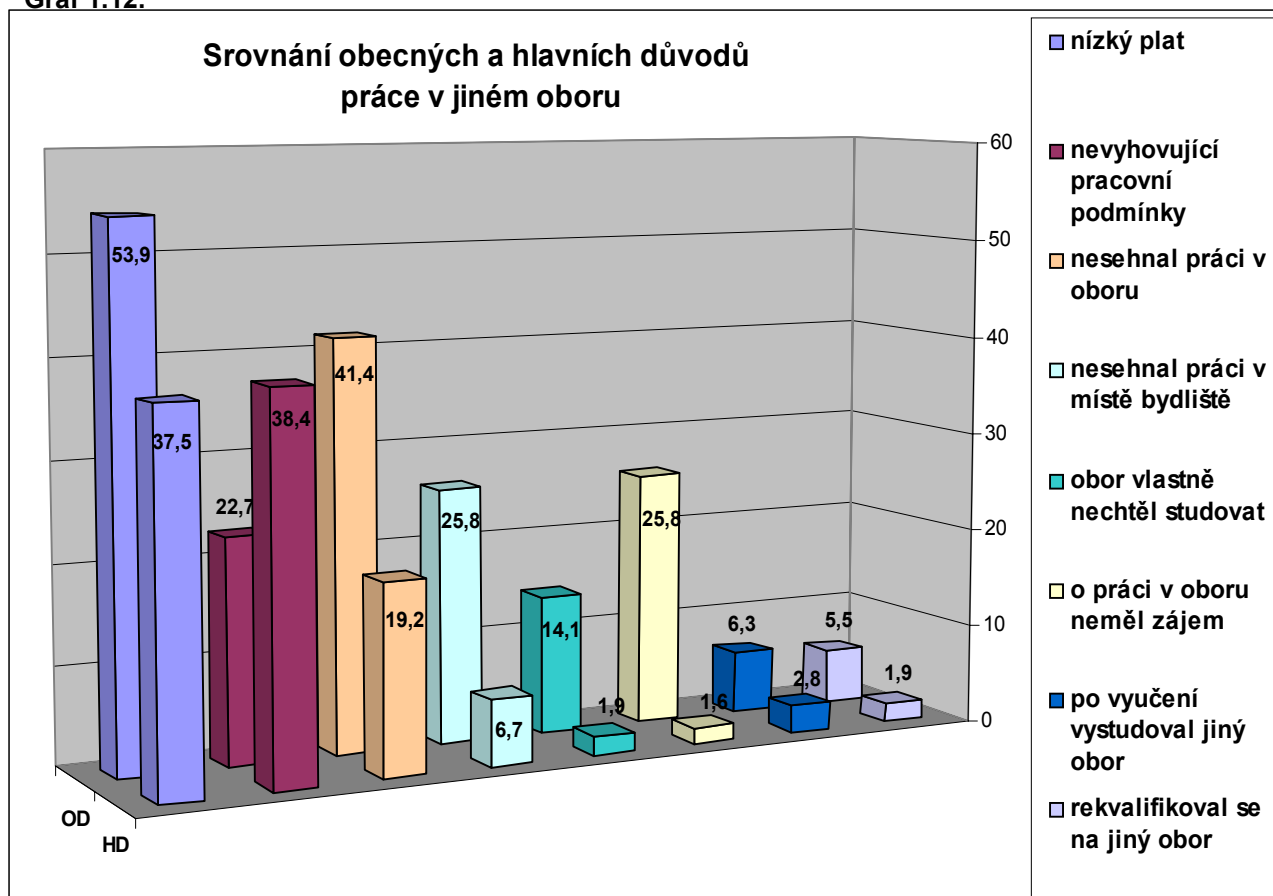
Celková míra profesní stability – necelých 60 % zaměstnaných v oboru a dalších asi 12 % respondentů, kteří našli uplatnění v příbuzném oboru, zcela odpovídá záměrům budoucích absolventů na konci studia zjištěných v rámci I. etapy šetření, kdy 60,9 % studentů usilovalo o získání zaměstnání v oboru a 12,4 % se chtělo uplatnit v příbuzném oboru.

Poněkud znepokojivým faktem je ale skutečnost, že **po třech letech se poměr respondentů, kteří pracují ve vystudovaném oboru ještě snížil, a to přibližně na 46 %.** Podíl těch, kteří pracují v příbuzném oboru naopak mírně vzrostl zhruba na 16 % a procento absolventů pracujících v jiném oboru dosáhlo (v rámci našeho vzorku) téměř 38 %.

V této souvislosti vystupuje do popředí otázka důvodů, které vedly k tomu, že přibližně každý třetí absolvent pracuje v odlišném oboru, než který vystudoval. Procentní rozložení důvodů uvedených absolventy, kteří v současnosti pracují v odlišném oboru, ilustruje ukazuje graf 1.12. Zastoupení všech důvodů, které absolventy ovlivnily (respondenti měli možnost uvést více důvodů) představuje zadní řada sloupců (označená obecné důvody –OD), zatímco přední řada sloupců ukazuje rozložení odpovědí na otázku, který důvod absolventi považují za hlavní a nejdůležitější, kdy respondenti mohli zvolit pouze jednu odpověď (označení hlavní důvody-HD).

Podíváme-li se na obecné důvody, pak významnou skupinu důvodů na straně zaměstnavatelů tvoří **nizký plat (53,9 %), který je nejčastěji zmiňovaným důvodem vůbec** a nevyhovující pracovní podmínky (22,7 %).

Graf 1.12.

Důležitou a velmi negativní skutečností je, že velká část respondentů z těch, kteří uvedli, že pracují v jiném oboru, práci v oboru nesehla (41,4 %).

Nemalý podíl na nesouladu mezi vykonávanou prací a získaným vzděláním představují důvody související s **nezájmem absolventa o práci v oboru (25,8 %)** případně i o samotné studium oboru (14 %).

Zaměříme-li se na zastoupení některých obecných důvodů proč absolventi pracují v jiném oboru podrobněji z pohledu oborového členění, můžeme v následující tabulce vidět, že nejčastěji tvrdí, že nesehli práci v oboru absolventi Strojírnické výroby (48,7 % z počtu absolventů tohoto oboru, kteří jsou zaměstnáni, ale nepracují v oboru), na druhé straně ale důvod - nesehnal práci v místě bydliště se zde objevuje poměrně zřídka. Naopak nejméně často uváděli důvod, že nesehli práci v oboru absolventi oboru Obchod (26,7 %)

Zajímavý pohled na věc ukazuje třetí sloupec tabulky 1.11., z něhož je patrné, že významným důvodem pro změnu zaměstnání na straně absolventů Strojírnické výroby, je především nezájem o práci v oboru (33,3 %), zatímco z absolventů Osobních a provozních služeb tento důvod zmínilo pouze asi 22 % z těch, kteří nepracují v oboru a významnějším důvodem je, že nesehli práci v oboru a v místě bydliště.

Rozložení hlavních důvodů, které vedly k tomu, že respondenti pracují v jiném oboru, které ilustruje již zmíněný graf 1.12. ukazuje celkově poněkud odlišný obraz. I z pohledu hlavních důvodů sice stále hraje důležitou roli nízký plat (37,5 %), ale významnější místo mezi důvody práce v jiném oboru získávají nevyhovující pracovní podmínky (38,4 %).

Tabulka 1.11.

Kmenový obor	Nesehnal práci v oboru	Nesehnal práci v místě bydliště	Neměl zájem o práci v oboru
Strojírenství a strojírenská výroba	48,7 %	15,4 %	33,3 %
Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika	42,3 %	23,1 %	26,9 %
Obchod	26,6 %	26,7 %	23,3 %
Osobní a provozní služby	43,7 %	37,5 %	22,6 %
Souhrn (bez rozlišení oboru)	40,9 %	25,2 %	26,9 %

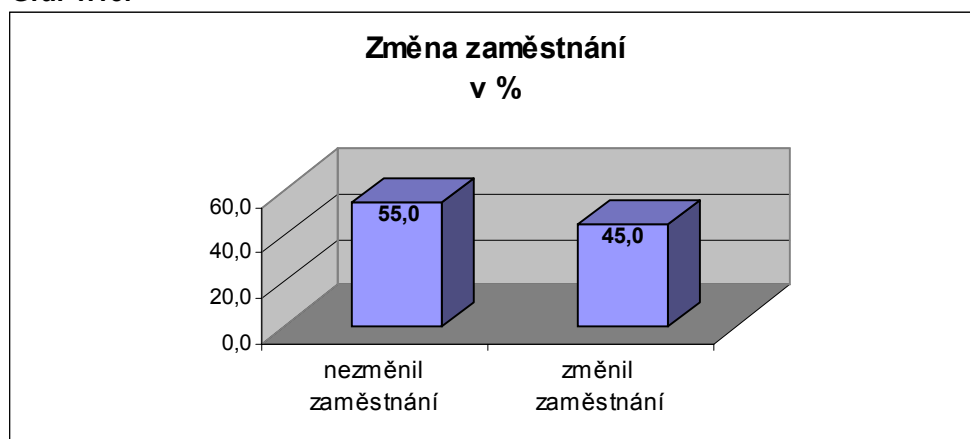
Zároveň významným a poněkud překvapivým způsobem poklesl důvod – nesehnal práci v oboru a nesehnal práci v místě bydliště. Zdá se proto, že deklarované problémy se získáním práce v oboru se v odpovědích respondentů z části kombinují s nevyhovujícími pracovními podmínkami. V některých případech pak odpověď, že nesehnal práci v oboru – je spíše vyjádřením faktu, že absolvent nesehnal takovou práci v oboru, která by z hlediska pracovních podmínek odpovídala jeho potřebám a požadavkům.

1.7. Spokojenost se zaměstnáním a stabilita v něm

Stabilita v současném zaměstnání

Stabilita pracovníka v zaměstnání je ovlivňována řadou faktorů, jak na straně zaměstnavatele, kde je nutno zmínit především ekonomickou situaci firmy, tak i na straně zaměstnance, tedy obecně vzato celkovou spokojeností pracovníka. Stabilita v zaměstnání tedy do jisté míry odráží i situaci na trhu práce, zejména snižování pracovních míst v určitém odvětví nebo nevyhovující pracovní podmínky. Na druhé straně je věcí i určitých osobnostních specifik, že část zaměstnanců má tendenci měnit zaměstnání častěji.

Graf 1.13.

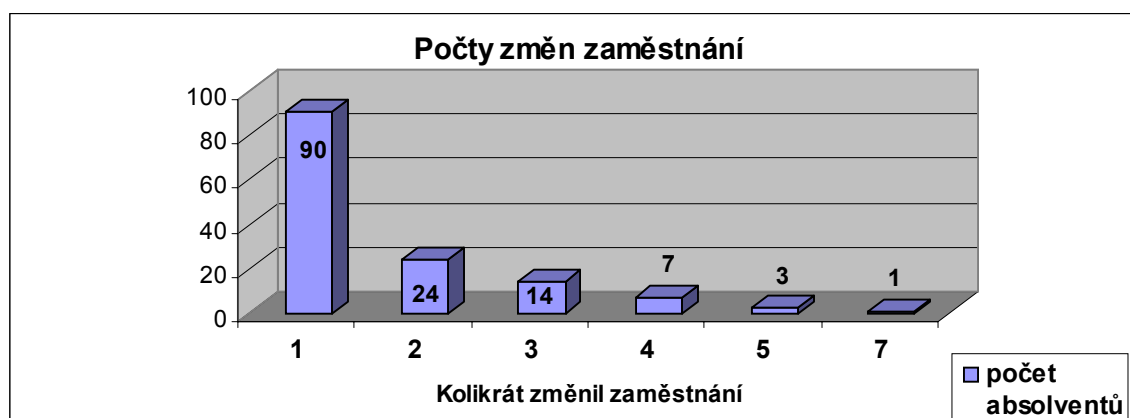

V rámci provedeného šetření odpovědělo **přibližně 55 % respondentů, že v průběhu předchozích let tří zaměstnání nezměnili, zatímco více než 45 % z nich zaměstnání alespoň jednou změnilo.**

Jedním z důležitých aspektů je v této souvislosti četnost změn zaměstnání. Na následujícím grafu, který uvádí absolutní počty respondentů a počty změn zaměstnání v období předchozích tří let je zřetelně vidět, že převážná většina respondentů změnila zaměstnání pouze jednou (90 respondentů), případně dvakrát (24 respondentů). Dalších 14 respondentů uvedlo, že změnilo zaměstnání třikrát.

Opakované změny zaměstnání se vyskytly spíše výjimečně, celkem u 11 dotázaných, přesto četnost změn zaměstnání některých absolventů naznačuje zvýšené problémy s pracovním zařazením.

Graf 1.14.

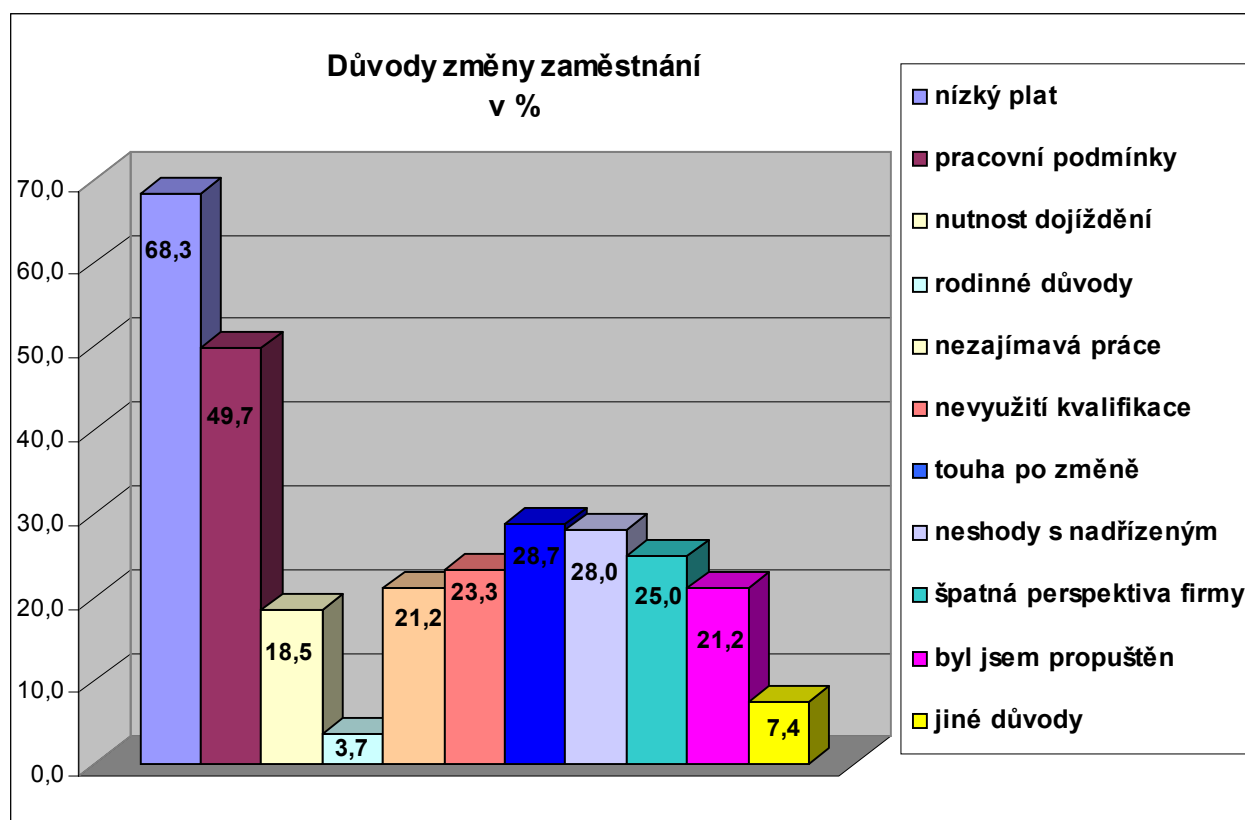
Důvody změny zaměstnání

V rámci provedeného šetření jsme se v této souvislosti zabývali i analýzou jednotlivých motivů pro změnu zaměstnání. Respondenti měli možnost uvést všechny důvody, které vedly ke změně zaměstnání, ať už z jejich vlastní iniciativy nebo v souvislosti s výpovědí ze strany zaměstnavatele.

Podíváme-li se detailněji na následující graf, pak je zřejmé, že **nejčastěji uváděným důvodem pro změnu zaměstnání je nízký plat, který uvedlo asi 68 % respondentů a špatné pracovní podmínky (přibližně 50 %)**. Přitom 18,5 % zdůraznilo konkrétně nutnost dojíždění, což opět ukazuje na již zmíněnou preferenci hledání pracovního uplatnění v místě bydliště, často i za cenu změny oboru. Rodinné důvody měly vliv na změnu zaměstnání pouze asi u 3 % respondentů, což je zřejmě dáno časovými rozmezími, které naše šetření zahrnuje, kdy většina respondentů zatím nevstoupila do životní fáze, v níž by bylo nutno řešit konflikt mezi rodinou s dětmi a zaměstnáním. **Přibližně pro pětinu respondentů byla důvodem změny zaměstnání nezajímavá práce a nevyužití kvalifikace.**

Na straně zaměstnavatele je jedním z důvodů změny zaměstnání **špatná perspektiva firmy, která se vyskytla ve 25 % případů**. Zastoupení této odpovědi, jak ukazuje další tabulka, je **nejčetnější u oboru Strojírenství a strojírenská výroba (29,5 %) a nejméně četné u oboru Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika (12,5 %)**. Rozložení odpovědí – byl propuštěn činí v souhrnu asi 21%. V tabulce pak můžeme vidět, že tuto odpověď uvádělo přibližně kolem 20-25 % absolventů, kteří v uplynulých třech letech změnili zaměstnání, téměř shodně ve všech oborech. Výjimku tvoří obor Osobní a provozní služby, kde podíl této odpovědi je výrazně nižší a činí pouze 14,6 %.

Graf 1.15.

Nevyhovující pracovní podmínky byly uváděny jako důvod změny zaměstnání nejčastěji absolventy oboru Obchodu, kde tento důvod figuroval u 63 % z těch respondentů, kteří změnili v uplynulých třech letech zaměstnání, zatímco v ostatních sledovaných oborech se tento důvod objevil přibližně u 40 % absolventů.

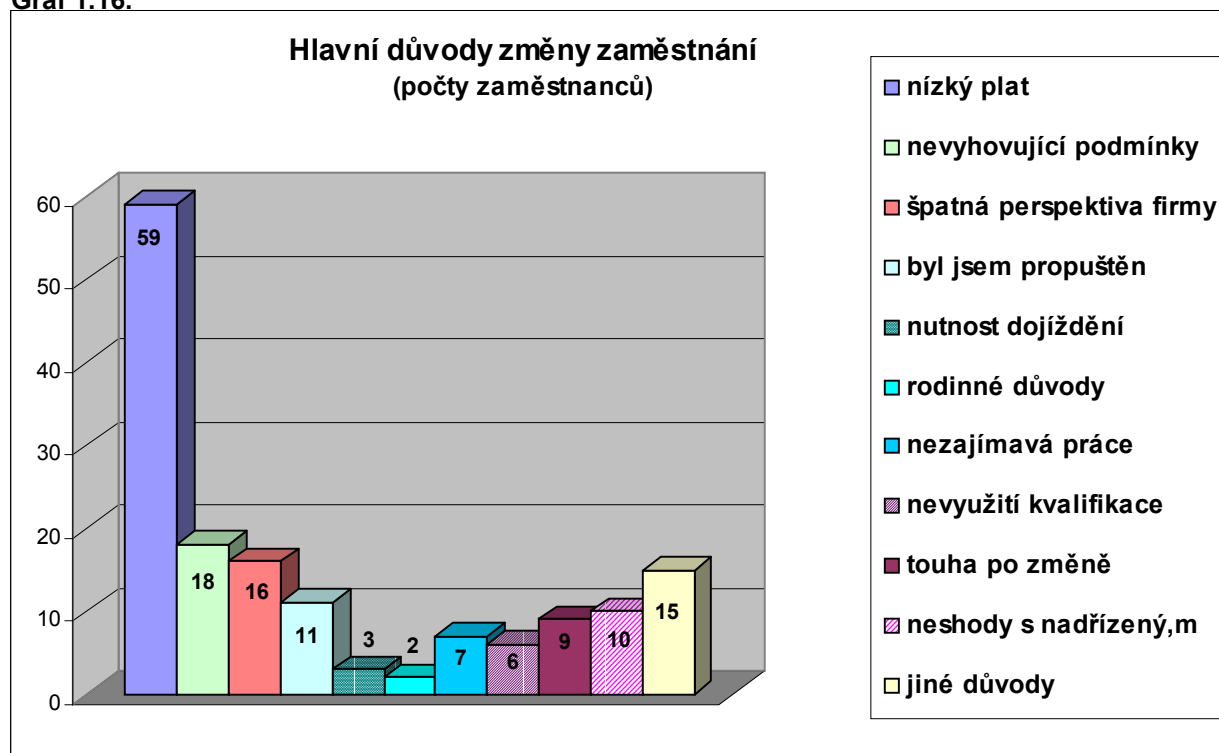
Tabulka 1.13.

Důvody změny zaměstnání	Byl propuštěn/a	Špatná perspektiva firmy	Nízký plat	Nevyhovující Pracovní podmínky
Strojírenství a strojírenská výroba	21,3 %	29,5 %	63,9 %	45,9 %
Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika	20,8 %	12,5 %	62,5 %	41,7 %
Obchod	25,9 %	24,1 %	72,2 %	63,0 %
Osobní a provozní služby	14,6 %	27,1 %	69,4 %	44,9 %
Celkový podíl (bez rozlišení oborů)	20,9 %	25,1 %	67,6 %	50,0 %

V rámci provedeného šetření byla absolventům položena rovněž otázka, který důvod pro změnu zaměstnání považují za nejdůležitější. Rozložení odpovědí ukazuje graf, ve kterém jsou vzhledem k nižšímu celkovému počtu odpovědí, uvedeny absolutní počty zaměstnanců.

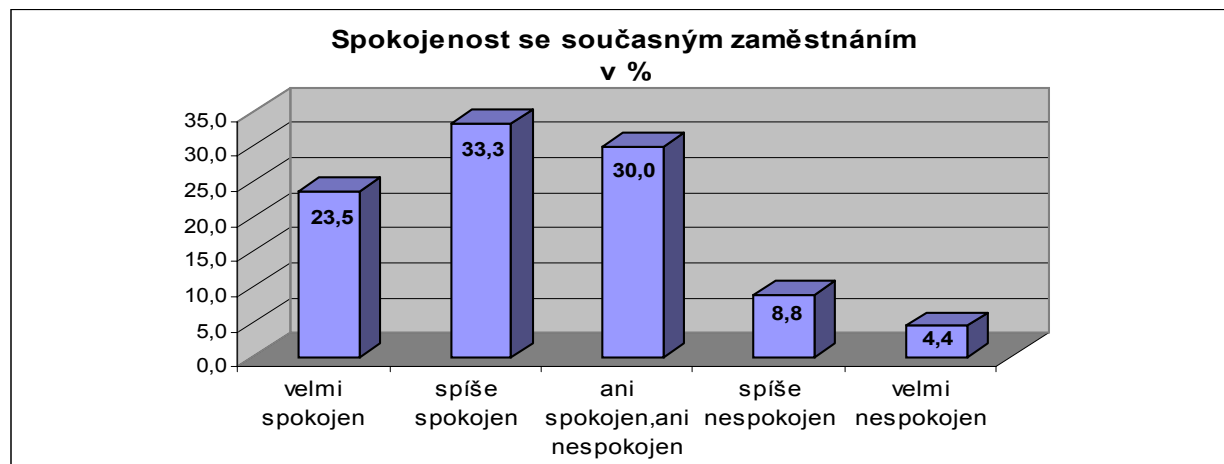
Výrazně dominujícím faktorem je i v tomto případě nízký plat. V porovnání s předchozím rozdělením je toto rozdělení „očištěno“ od řady spolupůsobících vlivů a tak se do popředí mezi uvedenými důvody dostávají vedle nízkého platu a nevyhovujících pracovních podmínek i faktory na straně zaměstnavatele, tedy špatná perspektiva firmy, která byla rozhodující při změně zaměstnání pro 16 absolventů a propuštěno bylo 11 absolventů.

Graf 1.16.

Spokojenost se současným zaměstnáním je důležitým prvkem stability v zaměstnání. Zároveň je ukazatelem, který v subjektivní rovině odráží úspěšnost absolventů při přechodu ze vzdělávání do světa praxe.

Graf 1.17.

V celku je možno konstatovat, že **více než polovina respondentů vyjádřila spokojenost se současným zaměstnáním** – spokojeno nebo spíše spokojeno je souhrnně téměř 56 %, přibližně **třetina respondentů zastává neutrální pozici** – není ani spokojena ani nespokojena. **Spíše nespokojeno je necelých 9 %** a co je pozitivní – **se svým současným zaměstnáním je velmi nespokojeno pouze kolem 4 % absolventů.**

Zajímavý pohled na tuto problematiku přináší i následující tabulka, jejíž údaje charakterizují vztah mezi spokojeností v zaměstnání a způsobem současného uplatnění absolventů. Výraznější odlišnost je patrná ze srovnání zaměstnanců, kde spokojených je asi 57 % a necelých 12 % je nespokojeno, zatímco u samostatně podnikajících zcela převažují kladné odpovědi, které činí dohromady téměř 70 % a záporné odpovědi se vůbec nevyskytují. Na opačném pólu spokojenosti se nacházejí celkem přirozeně nezaměstnaní respondenti, z nichž většina je spíše nespokojena (29 %) nebo velmi nespokojena (43 %).

Tabulka 1.13.

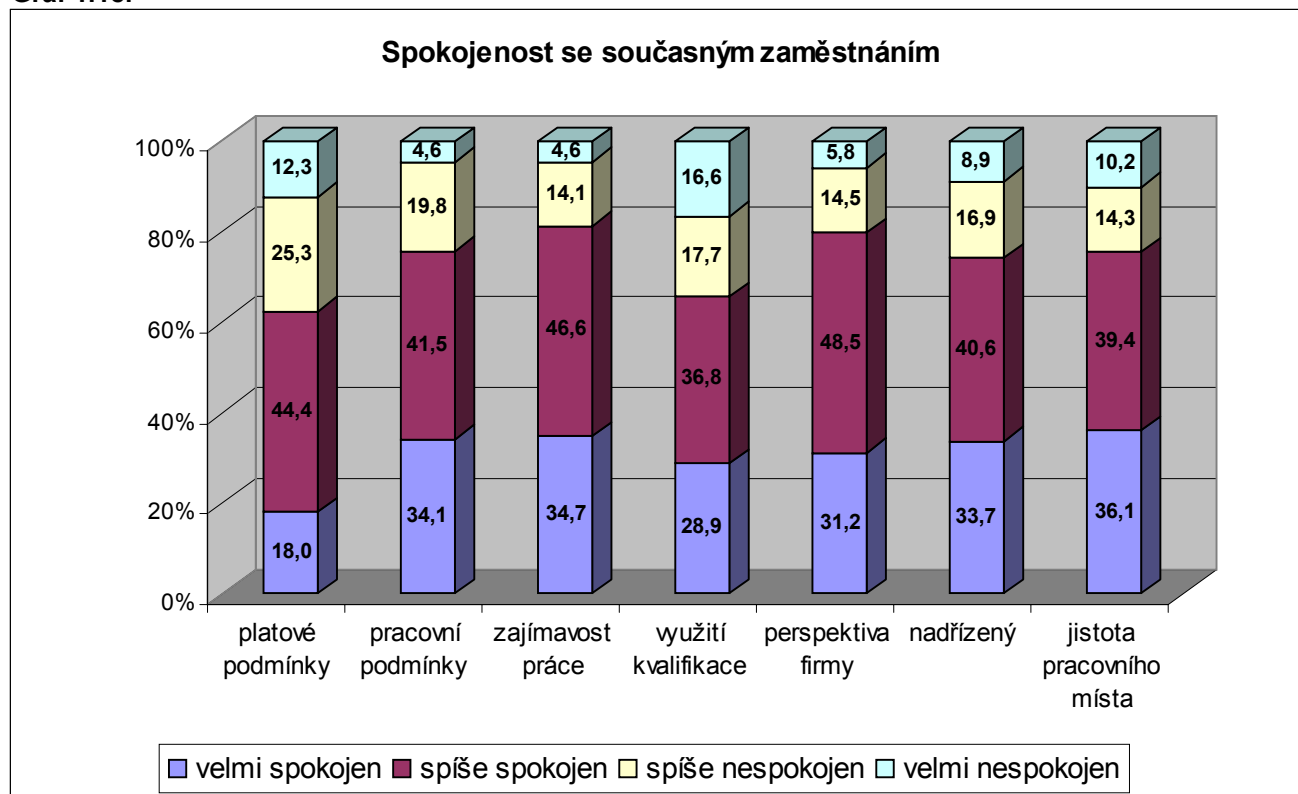
Spokojenost se zaměstnáním	Velmi spokojen	Spíše spokojen	Ani spokojen ani nespokojen	Spíše nespokojen	Velmi nespokojen	Celkem
Uplatnění v současnosti						
Zaměstnanec	23,9 %	34,8 %	30,1 %	9,1 %	2,2 %	100 %
Samostatný podnikatel	41,0 %	28,2 %	30,8 %	0,0 %	0,0 %	100 %
Nezaměstnaný	4,8 %	0,0 %	23,8 %	28,6 %	42,9 %	100 %
Mateřská dovolená	15,4 %	23,1 %	61,5 %	0,0 %	0,0 %	100 %

Podíváme-li se blíže na jednotlivé důvody spokojenosti, případně nespokojenosti absolventů se současným zaměstnáním, které názorně ilustruje následující graf, ukazuje se, že **nejmenší spokojenost vyjadřují absolventi s platovými podmínkami** (nespokojeno je

38 %) a s využitím kvalifikace (35 % nespokojených, z toho téměř 17 % velmi nespokojených). Z hlediska jistoty pracovního místa převažuje sice spokojenost, ale je zde i výraznější zastoupení velmi nespokojených (10,2 %).

Naopak většina absolventů hodnotí svoji práci jako zajímavou (81 %) a firmu, v níž pracují, považují za perspektivní (80 %).

Graf 1.18.

Zaměříme-li se konkrétně na spokojenost absolventů s využitím kvalifikace podle jednotlivých kmenových oborů, pak nejméně spokojenou skupinou jsou absolventi oboru Elektrotechnika (40 % nespokojených), naopak nejspokojenější jsou kosmetičky a kadeřnice (pouze 27 % nespokojených).

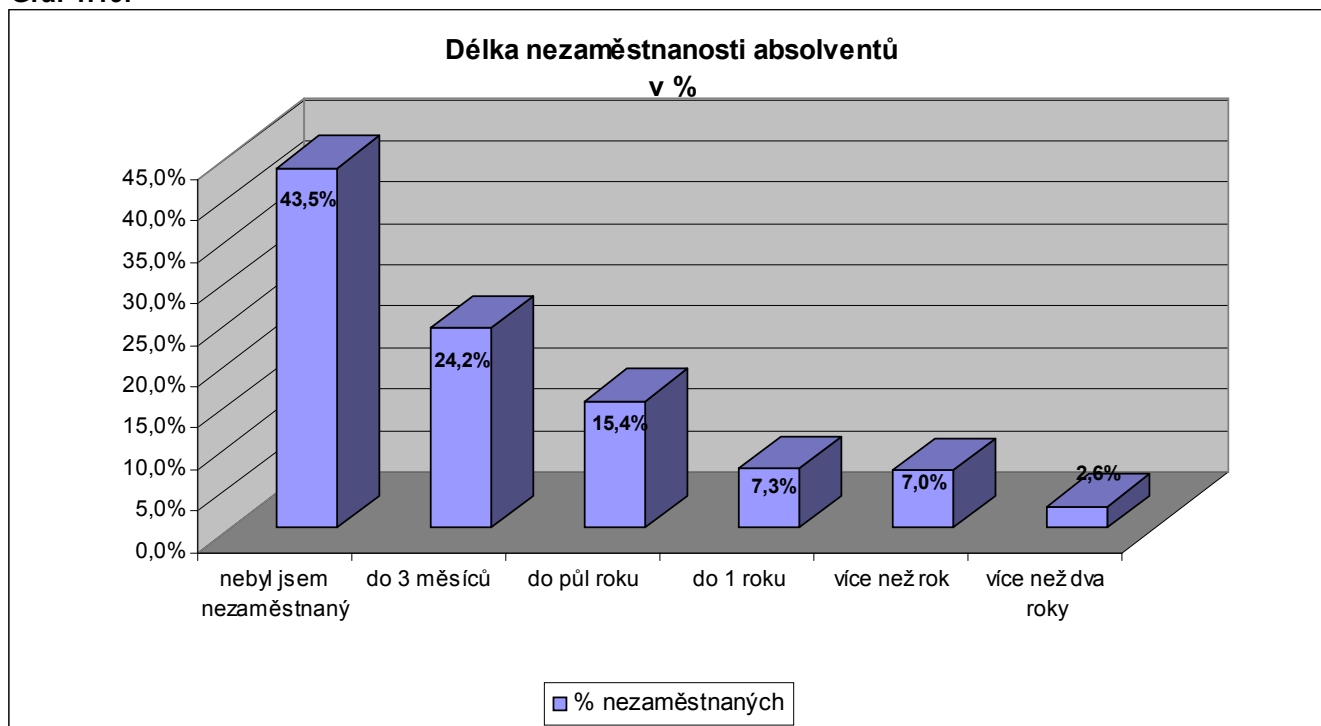
Tabulka 1.14.

Kmenový obor	Spokojenost s využitím kvalifikace	
	Velmi a spíše spokojen	Velmi a spíše nespokojen
Strojírenství	65 %	35 %
Elektrotechnika	60 %	40 %
Obchod	65 %	35 %
Služby	73 %	27 %
Souhrnný údaj (spokojenost s využitím kvalifikace)	66 %	34 %

1.8. Nezaměstnanost absolventů

Podíváme-li se na údaje o délce nezaměstnanosti absolventů po ukončení SOU, tak jak je ukazuje následující graf, pak na první pohled nejsou úplně příznivé.

Graf 1.19.

Necelých **44 % absolventů sice uvedlo, že nebyli nezaměstnaní a dalších přibližně 28 % získalo zaměstnání do 3 měsíců**, což souhrnně činí téměř tři čtvrtiny z celkového počtu absolventů, kteří se zúčastnili II. etapy šetření. **Na druhou stranu více než 15 % absolventů se potýkalo s nezaměstnaností delší než půl roku. Z celkového počtu absolventů, pak podíl nezaměstnaných dlouhodobě - déle než 1 rok činí (v rámci našeho vzorku) 7 % a podíl nezaměstnaných déle než 2 roky je 2,8 %.**

Rozložení délky nezaměstnanosti absolventů ve vztahu k oblasti, v níž našli uplatnění po ukončení SOU je možno sledovat v následující tabulce.

Tabulka 1.15.

Uplatnění po ukončení SOU	Délka nezaměstnanosti					
	nebyl jsem nezaměstnaný	do 3 měsíců	do půl roku	do 1 roku	více než rok	více než 2 roky
Zaměstnanec	55,4 %	23,0 %	15,3 %	1,4 %	4,5 %	0,5 %
Samostatný podnikatel	64,7 %	23,5 %	5,9 %	5,9 %	0,0 %	0,0 %
Práce v rodinné firmě	75,0 %	12,5 %	12,5 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Nezaměstnaný	0,0 %	20,5 %	22,7 %	21,6 %	20,5 %	13,6 %

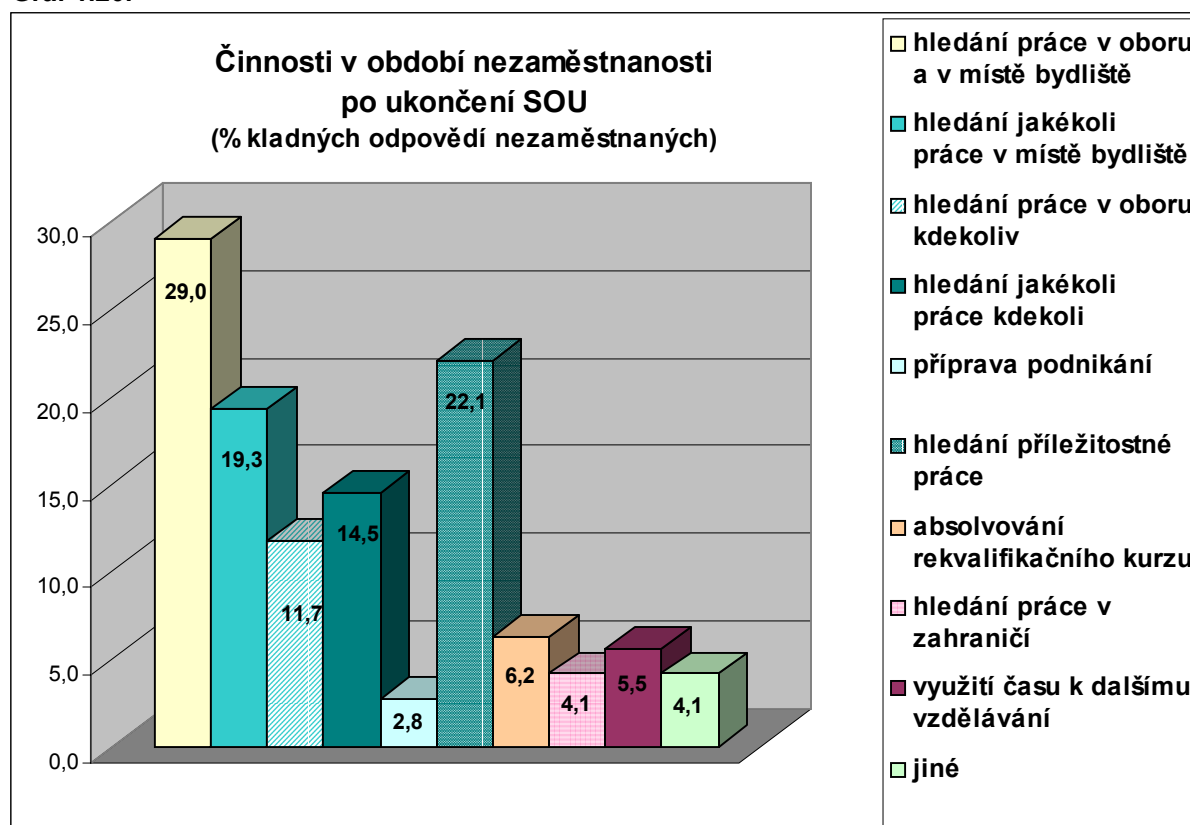
Z tabulky je vidět, že relativně nejmenší problémy s nezaměstnaností měli ti absolventi, kteří začali podnikat nebo pracovat v rodinné firmě. Zde je ale třeba vzít v úvahu, že se jedná o velmi málo zastoupené skupiny. Tabulka rovněž přibližuje časové rozložení, v jakém se absolventům nezaměstnaným po ukončení SOU dařilo postupně nacházet pracovní uplatnění. Znepokojivé je, že více než třetina (35 %) z těch absolventů, kteří byli nezaměstnaní bezprostředně po ukončení SOU, zůstala nezaměstnaná dlouhodobě - více než rok.

Důležitou otázkou je vedle míry nezaměstnanosti i způsob, jak absolventi využijí dobu případné nezaměstnanosti, zda reagují aktivně a snaží se situaci řešit, například zahájením vlastního podnikání, rekvalifikací, změnou bydliště a podobně nebo zda se k problému nezaměstnanosti staví pasivně a orientují se převážně na získání podpory v nezaměstnanosti.

Otázka byla opět rozčleněna do dvou částí, první byla zaměřena na zjištění aktivit v případě nezaměstnanosti bezprostředně po ukončení SOU, zatímco druhá část otázky se orientovala na popis aktivit v případě nezaměstnanosti v současnosti. Následující graf 1.20. ilustruje rozložení činností v období nezaměstnanosti po ukončení SOU.⁵

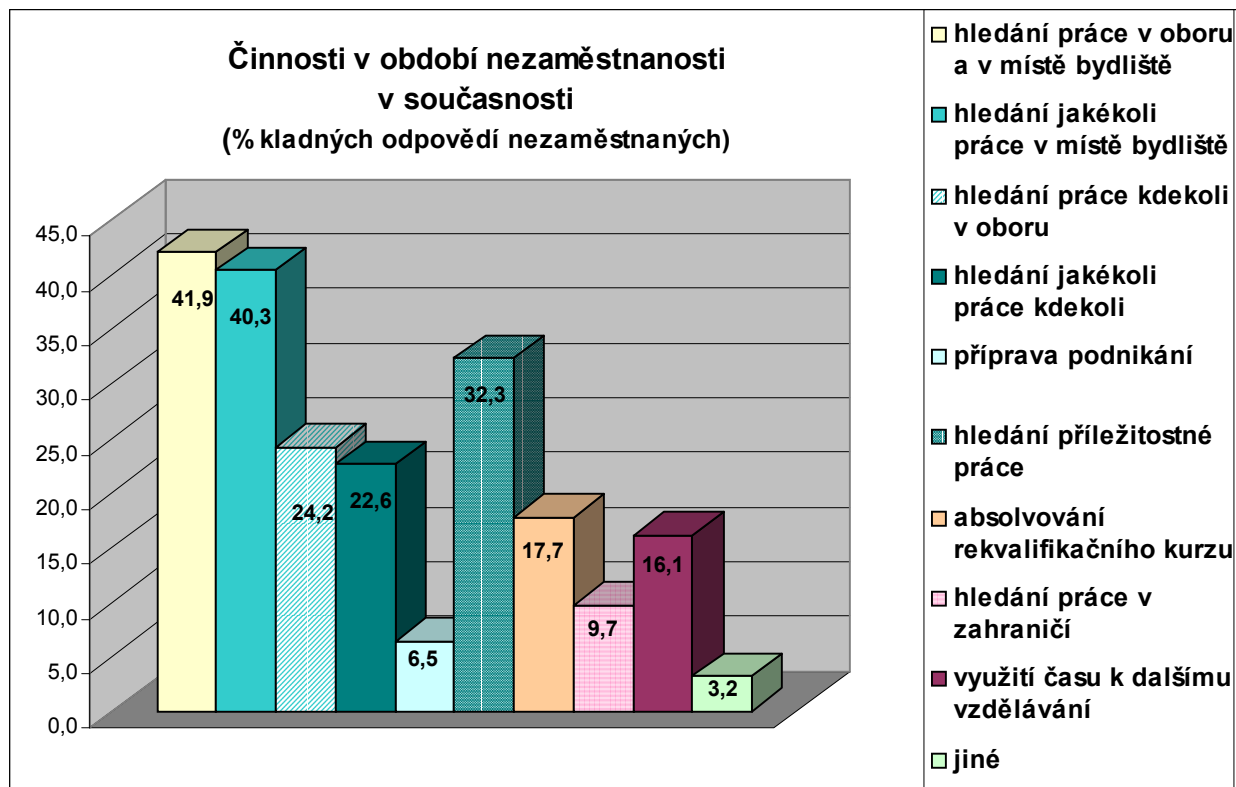
Jak ukazuje zmíněný graf, hledání práce v oboru a v místě bydliště se věnovala po ukončení SOU téměř třetina nezaměstnaných absolventů. Na dalších místech pak absolventi uvedli hledání příležitostné práce (22 %) a hledání jakékoli práce v místě bydliště (19 %), hledání práce v oboru kdekoliv (12 %). Skutečnost, že hledání jakékoli práce v místě bydliště je frekventovanější než snaha najít práci v oboru mimo místo bydliště, ukazuje, že přetrvává poměrně nízká mobilita a ochota stěhovat se za prací i u mladých lidí. Vzdělávání se věnuje formou rekvalifikačního kurzu nebo jiným způsobem asi desetina z celkového počtu nezaměstnaných respondentů. Jen velmi malé procento absolventů – kolem 4 % - se snažilo vyřešit situaci hledáním práce v zahraničí, což patrně souvisí s nedostatečnou jazykovou vybaveností většiny absolventů.

Graf 1.20.

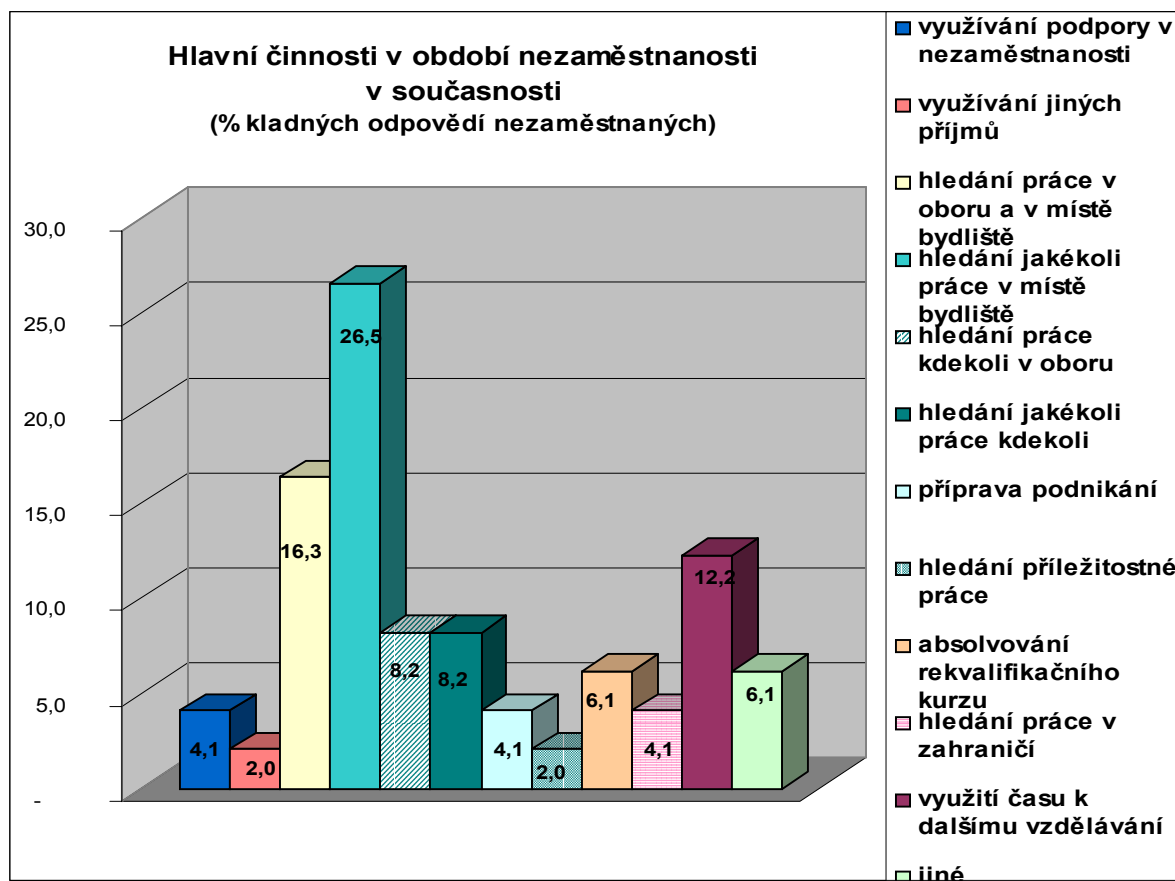
⁵ Respondenti měli možnost zvolit více odpovědí současně

Graf 1.21.

V grafu 1.21., který ilustruje činnosti absolventů nezaměstnaných v současnosti, je patrný vyšší podíl respondentů, kteří se věnují dalšímu vzdělávání a rekvalifikaci o něco vyšší je podíl těch, kteří uvedli, že hledají práci v zahraničí.

Graf 1.22.

Zajímavým tématem v této souvislosti je posouzení přístupu nezaměstnaných absolventů k těmto činnostem z hlediska hodnocení jejich důležitosti.

Graf 1.22. poskytuje možnost srovnání, neboť ukazuje rozložení odpovědí na otázku, kterou činnost v období nezaměstnanosti považují mladí lidé za nejdůležitější.

Z hlediska volby nejdůležitější činnosti se na prvním místě objevuje hledání jakékoli práce v místě bydliště a na druhém místě hledání práce v oboru a v místě bydliště. Významnější místo zaujímá také využití času k dalšímu vzdělávání. Poměrně nízké je procento těch, kteří hledají práci ve svém oboru ale mimo bydliště, což potvrzuje již zmiňovanou nízkou prostorovou mobilitu. Pro menší část nezaměstnaných je nejdůležitější činností pobírání podpory v nezaměstnanosti.

Důležitou otázkou je zda a jak se mění strategie absolventů ve vztahu k délce nezaměstnanosti. Následující tabulka ukazuje porovnání délky nezaměstnanosti s činnostmi, které respondenti uvedli jako – podle svého názoru - pro období nezaměstnanosti nejdůležitější. **Zatímco pro krátkodobě nezaměstnané (do 3 měsíců) je nejdůležitější činností hledání práce v oboru a v místě bydliště (43 %) a hledání jakékoli práce kdekoli je nejdůležitější pouze pro 7 % krátkodobě nezaměstnaných, pro nezaměstnané do půl roku roste důležitost hledání práce bez vazby na místo bydliště, a to jak ve vystudovaném oboru (19 %), tak i mimo obor (16 %).**

V kategorii dlouhodobě nezaměstnaných (více než rok) téměř třetina absolventů zůstává orientována na hledání práce v oboru a v místě bydliště. To ukazuje na skutečnost, že část dlouhodoběji nezaměstnaných nereaguje na skutečnost, že v místě bydliště a v daném oboru není možnost získat pracovní uplatnění. Je přitom zřejmé, že při dlouhodobé nezaměstnanosti není možno setrvat u této strategie a bez změny bydliště nebo profese není prakticky reálné zaměstnání nalézt. Bohužel, ale – jak naznačují údaje v tabulce - část absolventů se v této situaci spíše pasivně orientuje na podporu v nezaměstnanosti. Na druhé straně je jistě pozitivní, že s prodlužující se délkou doby nezaměstnanosti roste procento absolventů, kteří se snaží využít nezaměstnanost k dalšímu vzdělávání.

Tabulka 1.16.

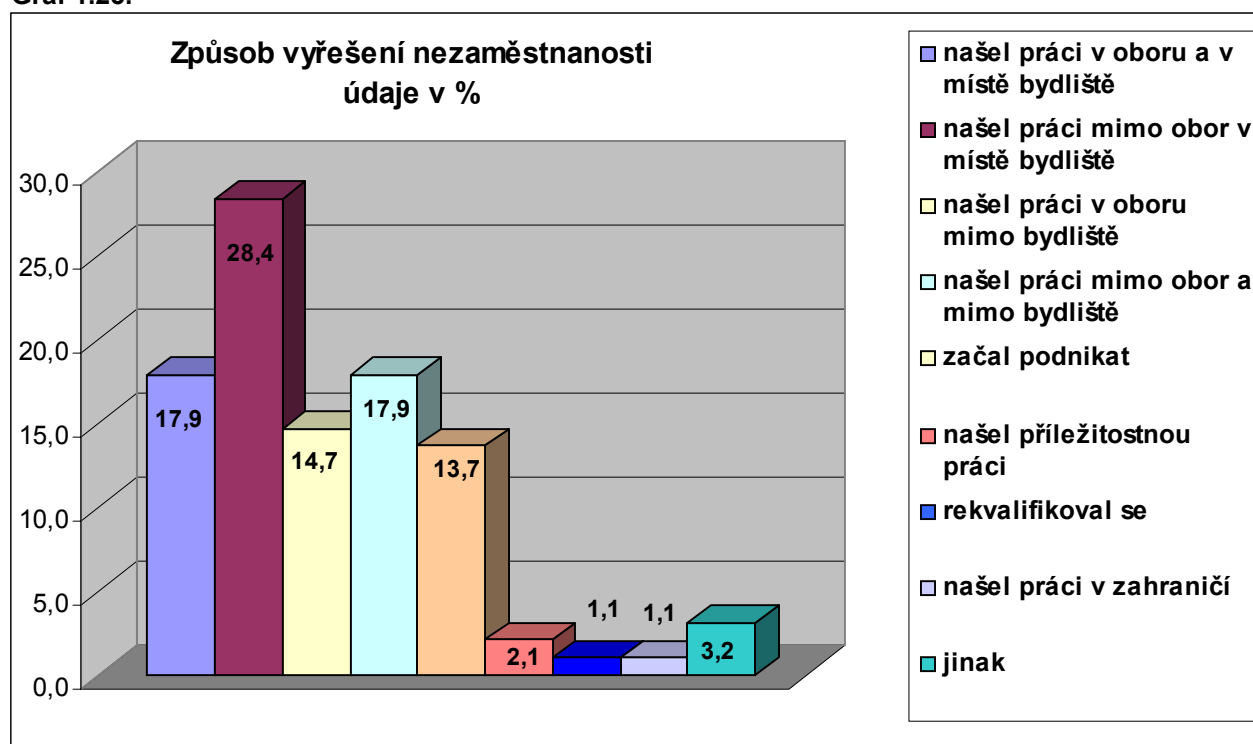
Činnosti v období nezaměstnanosti	do 3 měsíců	do půl roku	do 1 roku	více než 1 rok	více než 2 roky	Celkem
Hledání práce v oboru a v místě bydliště	46 %	23 %	25 %	31 %	30 %	34 %
Hledání jakékoli práce v místě bydliště	13 %	13 %	25 %	8 %	10 %	13 %
Hledání práce kdekoli v oboru	15 %	19 %	8 %	0 %	0 %	13 %
Hledání jakékoli práce kdekoli	7 %	16 %	17 %	15 %	10 %	12 %
Příprava podnikání	4 %	3 %	0 %	8 %	0 %	4 %
Příležitostná práce	2 %	3 %	0 %	8 %	10 %	4 %
Hledání práce v zahraničí	0 %	3 %	8 %	8 %	0 %	3 %
Další vzdělávání	7 %	3 %	17 %	15 %	20 %	9 %

Způsoby vyřešení nezaměstnanosti

Důležitým ukazatelem situace na trhu práce i aktivního přístupu absolventů je schopnost řešit problém nezaměstnanosti. V rámci šetření byl zjišťován způsob, jakým absolventi, kteří byli v průběhu předchozích tří let nezaměstnaní, tento problém reálně vyřešili. Graf ukazuje, že přibližně **18 % nezaměstnaných absolventů bylo úspěšných a získalo pracovní uplatnění ve svém oboru a zároveň v místě bydliště.**

Nejfrekventovanějším způsobem vyřešení nezaměstnanosti, který opět ukazuje na poměrně nízkou mobilitu pracovních sil, **bylo získání pracovního uplatnění v místě bydliště, ale mimo vystudovaný obor, který uvedlo 28 % absolventů. Na druhé straně souhrnně více než 30 % absolventů bylo ochotno vyřešit nezaměstnanost přijetím pracovního uplatnění mimo bydliště**, z toho kolem 15 % z nich zůstalo v oboru a téměř 18 % změnilo spolu s bydlištěm i obor. Nezanedbatelné procento z těch, kterým se podařilo vyřešit nezaměstnanost **13,7 % představují absolventi, kteří začali samostatně podnikat.** Jenom zcela nepatrné procento absolventů – v absolutním počtu toto řešení uvedli pouze dva absolventi - se podařilo najít práci v zahraničí. Zajímavostí je, že oba patřili k málo početné skupině absolventů, kteří byli s úrovní jazykové výuky spokojeni, zatímco pro většinu absolventů SOŠ je patrně nedostatečná jazyková vybavenost, vyjádřená v rámci provedeného šetření velmi nízkou spokojeností s úrovní jazykové výuky, těžko překonatelnou překážku.

Graf 1.23.

Zajímavý pohled poskytuje tabulka porovnávající vztah mezi délkou nezaměstnanosti a způsobem, jakým se absolventům podařilo nezaměstnanost vyřešit. Srovnávací tabulka ukazuje, že **absolventi nezaměstnaní déle než půl roku ve srovnání s krátkodobě nezaměstnanými vyřešili problém nezaměstnanosti relativně častěji získáním zaměstnání mimo obor a mimo bydliště.** To patrně odráží situaci, kdy absolventi až po delší době nezaměstnanosti jsou ochotni k větší flexibilitě při výběru zaměstnání. Poněkud překvapivá je skutečnost, že **prakticky žádný z dlouhodobě nezaměstnaných z našeho šetření nezískal zaměstnání na základě absolvování rekvalifikačního kurzu.**

V tabulce je rovněž patrný relativní procentuální nárůst těch, kteří v době nezaměstnanosti začali podnikat ve vztahu k prodlužující se době trvání nezaměstnanosti. Tento efekt je ale nutno posuzovat ve vztahu ke klesajícím absolutním počtům nezaměstnaných absolventů v návaznosti na dobu trvání nezaměstnanosti. Je nutno upozornit, že v absolutních číslech je situace opačná a počet absolventů nezaměstnaných do 3 měsíců, kteří začali podnikat bylo 18, zatímco počet těch kteří začali podnikat poté, co byli nezaměstnaní více než půl roku je celkem 11. Na druhé straně u první skupiny lze

předpokládat, že doba nezaměstnanosti zahrnovala v podstatě přípravu na podnikání, zatímco u druhé skupiny, což je pozitivní, bylo patrně podnikání až aktivní reakcí na řešení situace.

Tabulka 1.17.

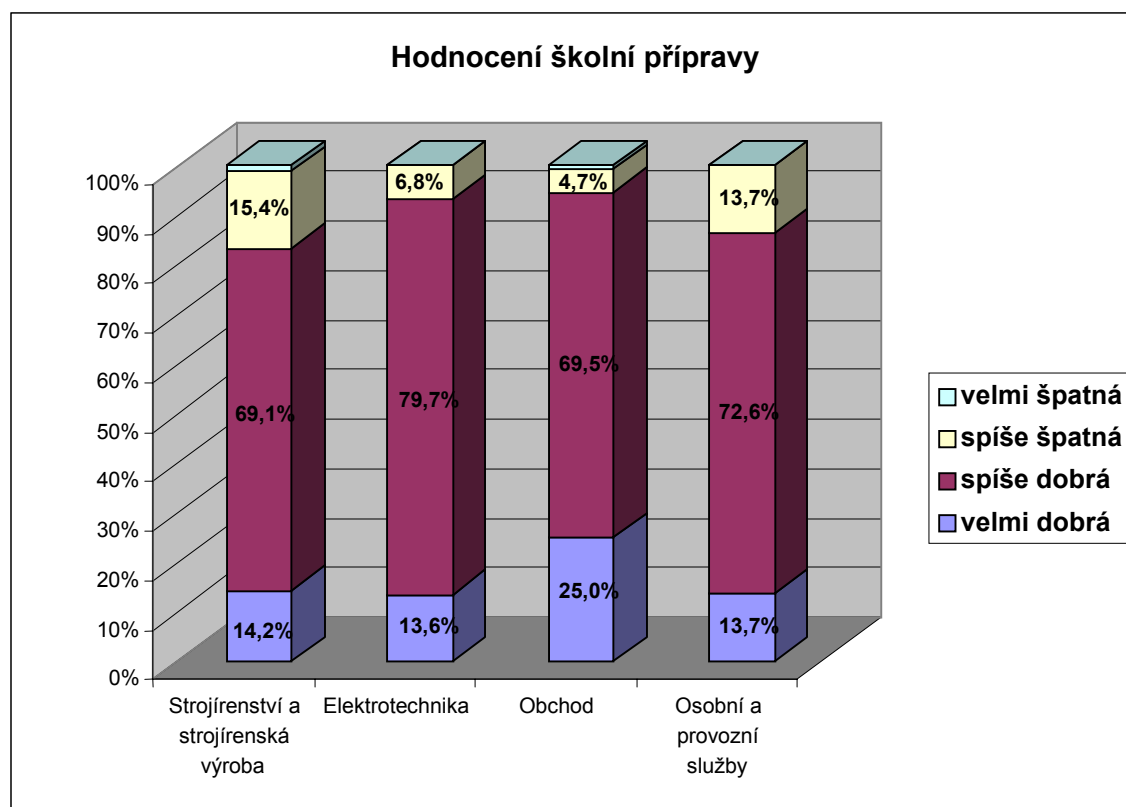
Délka nezaměstnanosti	do 3 měsíců	do půl roku	do 1 roku	více než 1 rok	více než 2 roky	Celkem
Našel práci v oboru a v místě bydliště	19 %	27 %	9 %	11 %	0 %	18 %
Našel práci mimo obor v místě bydliště	25 %	35 %	13 %	32 %	25 %	27 %
Našel práci v oboru mimo bydliště	24 %	8 %	22 %	22 %	25 %	19 %
Našel práci mimo obor a mimo bydliště	21 %	13 %	30 %	22 %	0 %	20 %
Začal podnikat	6 %	11 %	17 %	11 %	50 %	10 %
Příležitostná práce	2 %	2 %	4 %	0 %	0 %	2 %
Rekvalifikace	2 %	2 %	0 %	0 %	0 %	2 %
Našel práci v zahraničí	0 %	0 %	4 %	0 %	0 %	1 %

2. Srovnání základních charakteristik kmenových oborů

2.1. Hodnocení úrovně školní přípravy

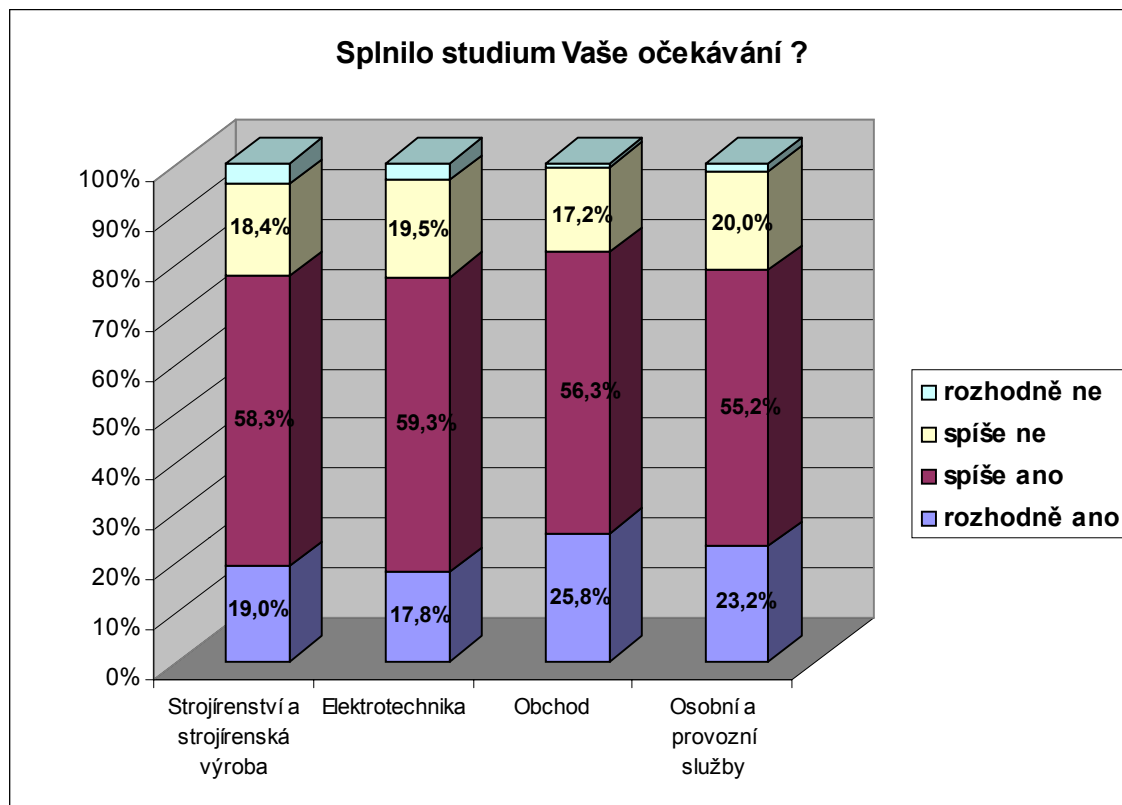
Porovnáme-li hodnocení školní přípravy (graf 2.1.) podle jednotlivých kmenových oborů, pak **nejlépe hodnotí školní přípravu absolventi kmenového oboru Obchod**, z nichž přibližně čtvrtina považuje školní přípravu za velmi dobrou a jen necelých 5 % ji hodnotí jako spíše špatnou. **Na opačném pólu můžeme najít absolventy oboru Strojírenství a strojírenská výroba**, z nichž spokojenost vyjádřilo jen asi 14 %, zatímco nespokojeno se školní přípravou bylo více než 15 % absolventů.

Graf 2.1.

S tímto rozdělením koresponduje i rozvržení odpovědí na otázku, jak studium splnilo očekávání studentů (graf 2.2), kde - rozhodně splnilo - odpověděla více než čtvrtina prodavačů, zatímco v oborech Strojírenství a strojírenská výroba a Elektrotechnika se podíl spokojených pohybuje kolem 18-19 %, a o něco vyšší je i podíl absolventů těchto oborů, kteří odpověděli, že studium jejich očekávání spíše nesplnilo. Mezi absolventy těchto oborů je i zastoupena i menší skupina výrazně nespokojených, kteří uvedli, že jejich očekávání studium rozhodně nesplnilo. **V oborech Osobní a provozní služby je situace mírně diferencovanější, vzhledem k vyššímu zastoupení jak absolventů, kteří jejichž očekávání studium rozhodně splnilo, tak na druhé straně i těch, jejichž očekávání studium spíše nesplnilo.**

Graf 2.2.

Vzhledem k tomu, že uvedená zjištění v otázce jak studium splnilo očekávání absolventů neodpovídají výsledkům analýzy provedené v I. etapě šetření, bylo provedeno srovnání vývoje názorů identických respondentů, tak aby bylo vyloučeno strukturální zkreslení. **Srovnání odpovědí identických respondentů, které v rozdělení podle jednotlivých oborů ukazuje následující tabulka, dokládá překvapivý nárůst kladného hodnocení v oboru Obchod, jehož budoucí absolventi patřili v z hlediska výsledků I. etapy k nejméně spokojeným a naopak nárůst nespokojených v oboru Strojírenství a strojírenská výroba, kde přibližně 9 % respondentů změnilo původně pozitivní vyjádření na negativní hodnocení.**

Tabulka 2.1.

Kmen. obor	Splnilo studium Vaše očekávání? (změna odpovědí identických souborů)			
	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne
Strojírenství a strojírenská výroba	- 2,9 %	- 6,2 %	+ 6,6 %	+ 2,5 %
Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika	+ 1,0 %	- 5,2 %	+ 3,6 %	+ 1,6 %
Obchod	+ 11,7 %	- 8,2 %	- 1,3 %	- 3,7 %
Osobní a provozní služby	+ 1,2 %	- 9,3 %	+ 0,5 %	- 0,9 %
Souhrnné změny	+ 2,4 %	- 7,2 %	+ 2,7 %	0,0 %

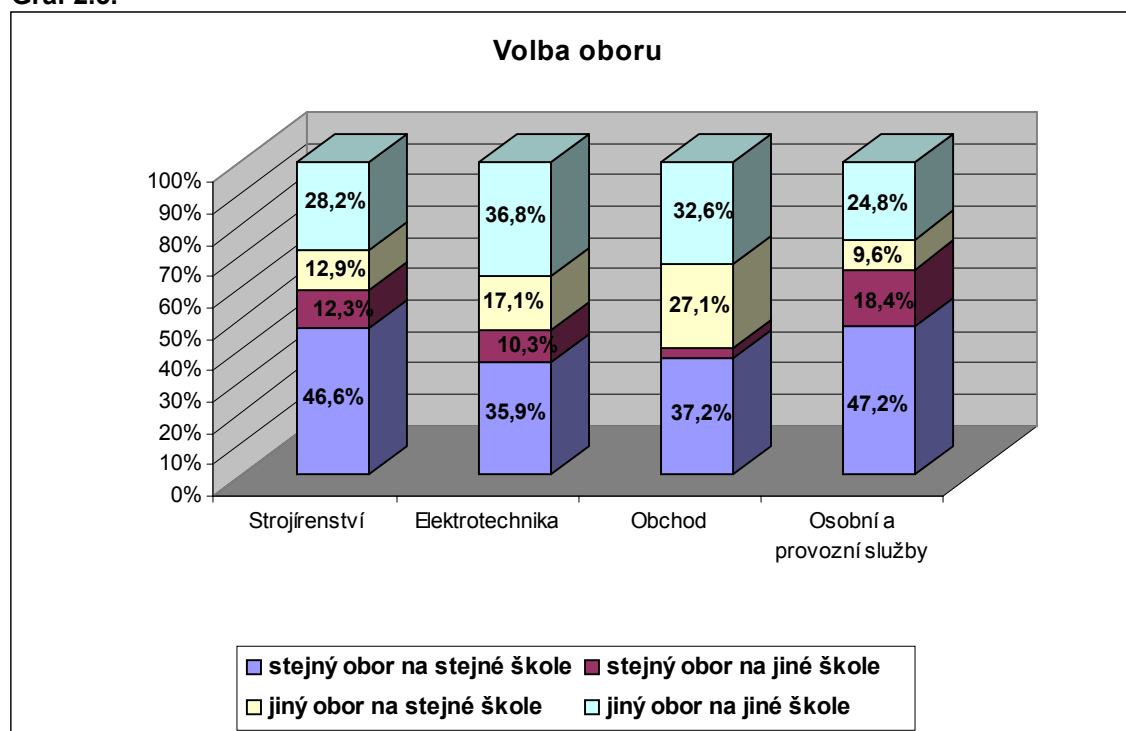
2.2. Míra identifikace s oborem podle kmenových oborů

Identifikace absolventů s oborem byla hodnocena podle podílu absolventů, kteří by si v případě, že by mohli svoji volbu zopakovat vybrali znovu stejný studijní obor. Míru identifikace s oborem v rozdělení podle jednotlivých kmenových oborů ukazuje graf 2.3.

Nejvyšší míru identifikace s oborem najdeme u oborů ve skupině Osobní a provozní služby, kde by si stejný obor (na stejné nebo jiné škole) souhrnně zvolilo kolem 65 % absolventů. **Nejnižší míra identifikace s oborem**, a to je překvapivé vzhledem k vysokému podílu absolventů, kteří studium oboru hodnotili v předchozí otázce příznivě, se projevila v **oboru Obchod**, kde pouze kolem 40 % absolventů by volilo znovu stejný obor, zatímco téměř 60 % by podruhé zvolilo studium jiného oboru. Je zřejmé, že absolventi jsou spokojeni s prací školy, ale nelíbí se jim jejich zaměstnání. Velmi nízká míra identifikace s oborem v kombinaci s poměrně příznivým hodnocením úrovně školní přípravy se u prodavačů projevila již v předchozí etapě šetření, které ukázalo na poměrně malý zájem o vyučení v tomto oboru už v době volby povolání. Dalším faktorem, který měl vliv na nízkou identifikaci s oborem byl pravděpodobně i rozpor mezi ne zcela realistickým zájmem o studium maturitního oboru a slabšími studijními výsledky dosahovanými na základní škole. Problém je, že pro studenty s horšími studijními předpoklady příliš dalších možností - jak ve škole, tak v na trhu práce- není.

Ukazuje se tedy, že u absolventů oboru Obchod nedošlo vlivem zkušeností získaných praxí k zásadnějšímu posunu v míře identifikace s oborem.

Graf 2.3.

Nízkou míru identifikace s oborem vykazují kmenové obory Elektrotechnika, kde by si stejný obor na stejné škole vybralo pouze asi 36 % absolventů a téměř 37 % z nich by zvolilo jiný obor na jiné škole. Jak dokládá následující tabulka - v tomto oboru **došlo k významnému snížení identifikace s oborem**, který by nyní – po třech letech od ukončení

SOU zvolilo o 20 % absolventů méně ⁶. Obdobné snížení se projevilo i v oboru Strojírenství a strojírenská výroba.

Tabulka 2.2.

Kmenový obor	Vybral byste si svůj obor znovu? (srovnání identických souborů)			
	stejný obor na stejné škole	stejný obor na jiné škole	jiný obor na stejné škole	jiný obor na jiné škole
Strojírenství a strojírenská výroba	- 12,0 %	- 8,4 %	8,1 %	12,2 %
Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika	- 9,2 %	- 11,0 %	7,4 %	12,9 %
Obchod	- 4,3 %	- 4,3 %	8,6 %	0,0 %
Osobní a provozní služby	7,4 %	- 16,3 %	7,1 %	1,9 %
Souhrnné změny	-5,2 %	- 9,5 %	7,7 %	7,0 %

Na druhou stranu skutečnost, že do míry identifikace s oborem se sice promítá výrazně kladné nebo záporné hodnocení studia (z těch, kteří uvedli, že studium jejich očekávání rozhodně splnilo by stejný obor na stejné škole volilo 71 % absolventů, zatímco z těch, jejichž očekávání studium rozhodně nespĺnilo, by znovu obor na stejné škole nešel studovat žádný), ale vedle toho zde působí i další faktory. Tento fakt potvrzuje následující tabulka, která ukazuje, že menší část studentů by volila jiný obor i jinou školu i v případě, že studium splnilo jejich očekávání, což ukazuje na rozpor mezi kladným postojem ke škole, vyjádřeným pozitivním hodnocením školní přípravy a negativním postojem k samotnému oboru nebo profesi, který se projevuje v odpovědi na otázku opakované volby oboru.

Tabulka 2.3.

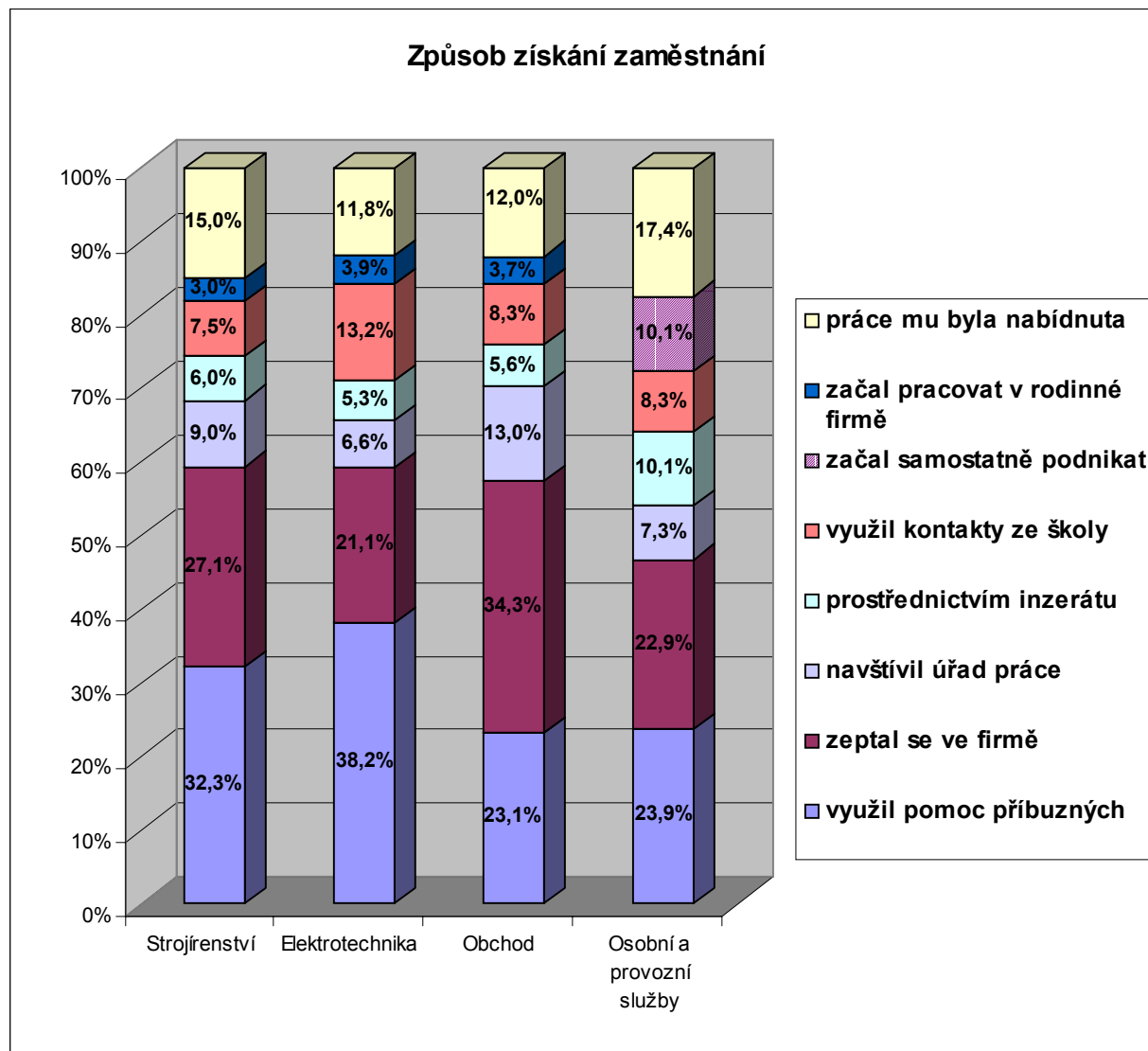
Splnilo studium Vaše očekávání?	Vybral byste si svůj obor znovu?			
	Stejný obor na stejné škole	Stejný obor na jiné škole	Jiný obor na stejné škole	Jiný obor na jiné škole
rozhodně ano	71 %	5 %	11 %	12 %
spíše ano	44 %	11 %	17 %	27 %
spíše ne	10 %	16 %	21 %	53 %
rozhodně ne	0 %	13 %	13 %	73 %
Souhrnný údaj	42 %	11 %	16 %	30 %

⁶ Jedná se o srovnání identických souborů

2.3. Specifika způsobů získání prvního zaměstnání podle kmenových oborů

Způsob získání prvního zaměstnání byl do jisté míry diferencovaný podle jednotlivých oborů.

Graf 2.4.

Podíváme-li se na graf 2.4., který ukazuje rozložení způsobu získání zaměstnání podle jednotlivých kmenových oborů, je zřejmé, že **pomoc rodičů a přátel byla rozhodující pro získání prvního zaměstnání pro absolventy kmenových oborů Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika (38 %), a na druhém místě pro absolventy oborů Strojírenství a strojírenská výroba (32 %)**. Z absolventů skupiny oborů Osobní a provozní služby a Obchod získala první zaměstnání na základě kontaktů příbuzných přibližně necelá čtvrtina.

V pořadí předpokládaných aktivit při hledávání pracovního uplatnění zaujímalo v šetření v roce 2000 druhé, u některých oborů dokonce první místo (v oborech Elektromechanik, Osobní a provozní služby) **aktivní vyhledávání vhodných firem** a jejich přímé kontaktování. Ve skutečnosti tuto strategii **v největší míře využili prodáváci**, z nichž největší podíl - více než 34 % získalo první zaměstnání na základě oslovení konkrétní firmy.

Naopak v oborech Elektrotechnika a Osobní a provozní služby získalo na základě oslovení firmy první zaměstnání jen asi 20 % absolventů.

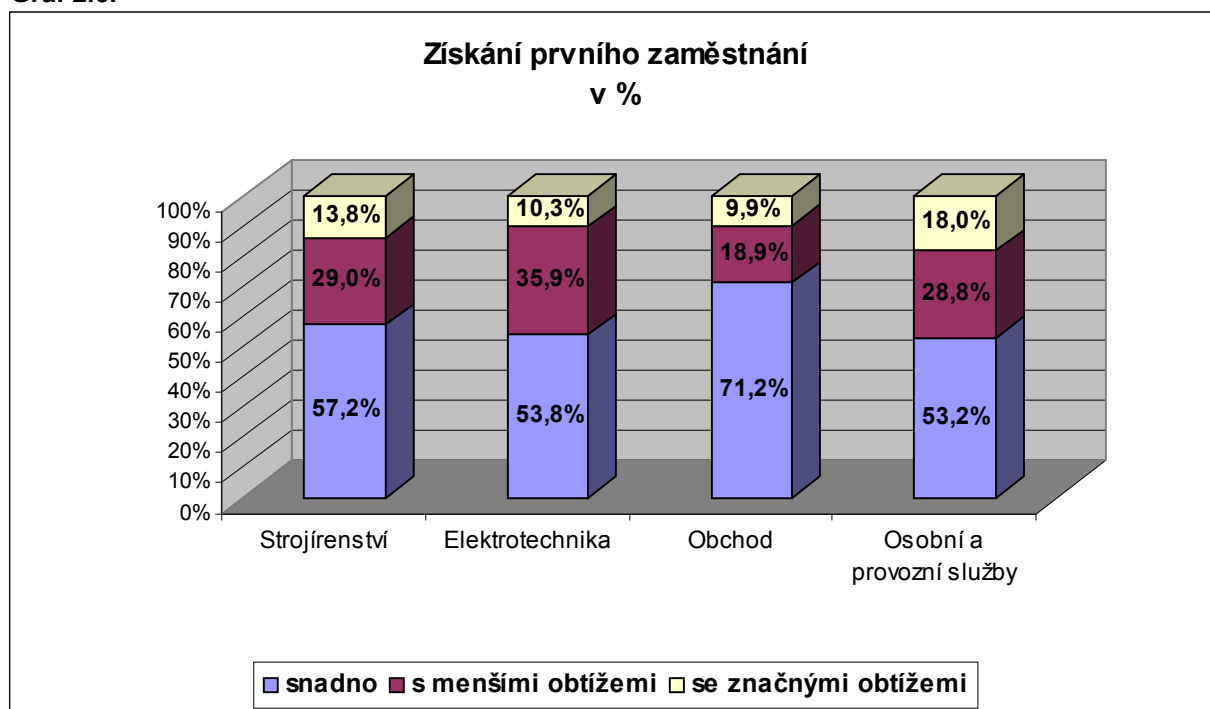
Součástí scénáře velké části budoucích absolventů bylo rovněž kontaktování úřadu práce, které z hlediska četnosti figurovalo většinou na třetím místě. Z pohledu oborového členění plánovali před ukončením školy kontaktování úřadu práce nejčastěji budoucí absolventi elektrotechnických oborů (obor Elektromechanik 80,3 %, Elektrotechnik 73,7 %) a naopak nejméně často studenti oborů Osobní a provozní služby (obor Kadeřnice 66,8 %, obor Kosmetička 63,1 %).

Srovnáme-li plány se skutečností, pak **nejčastěji získali pracovní uplatnění na základě zprostředkovací činnosti úřadu práce absolventi oboru Obchodu (13,0 %)**, což odpovídá poměrně široké nabídce těchto míst na úřadech práce. Nejméně často využili pro získání pracovního uplatnění zprostředkovací činnosti úřadu práce **absolventi oborů Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika (6,6 %)**, kteří byli úspěšnější ve využívání sociální sítě příbuzných a známých a také ve využívání kontaktů ze školy, které zejména v souvislosti s vykonávanou praxí bylo využito absolventy těchto oborů nejvíce (13 %). Nejméně podstatné byly kontakty ze školy pro získání pracovního uplatnění absolventů skupiny oborů Strojírenská výroba (7,5 %), což je způsobeno zřejmě tím, že oborový výcvik se odehrává na rozdíl od ostatních oborů – v dílnách školy, takže studenti nemají možnost získání kontaktů s firmami v průběhu školní praxe.

Podíl absolventů, kteří získali první zaměstnání na základě inzerátu se pohybuje kolem 5-6 %, přitom téměř ve všech případech se jednalo o reakci na nabídku pracovního uplatnění ze strany organizace, nikoli aktivní inzerce ze strany absolventů. **Větší podíl absolventů, kteří získali zaměstnání na základě inzerce nacházíme pouze v oborech Osobní a provozní služby, kde činí kolem 10 %**. I zde se ale jedná výhradně o kontakt na základě inzerátů nabízejících uplatnění.

Určité specifikum představuje započítání podnikání asi 10 % absolventů oborů Kadeřnice a Kosmetička. Ukazuje to, že absolventi jsou schopni tímto způsobem vstoupit do pracovního života, v jiných oborech však tomu brání problémy s náročností zřízení firmy, které souvisejí s náročností vybavení.

Graf 2.5.

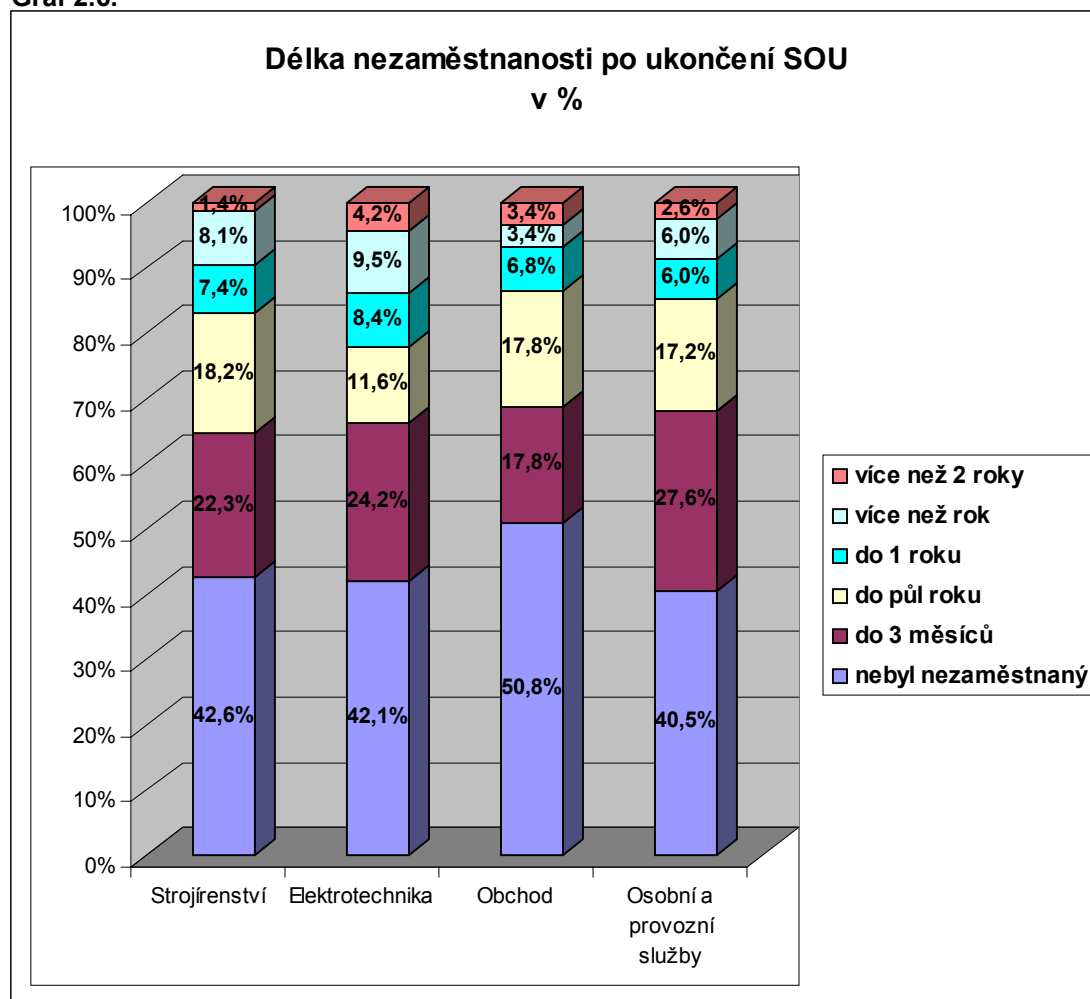
Podíváme-li se na další důležitý aspekt uplatnění absolventů na trhu práce, a to na otázku hodnocení obtížnosti získání zaměstnání ze strany absolventů, ukazuje se, že z rámce našeho vzorku **nejsnáze získávali zaměstnání prodavači**, z nichž skoro tři čtvrtiny získali zaměstnání snadno (71,2 %) a jen necelých 10 % se potýkalo s při hledání místa s velkými potížemi. **V ostatních oborech získala bez problémů pracovní uplatnění více než polovina absolventů, menší potíže uvedlo dalších přibližně 30-35 % respondentů. Se značnými obtížemi se setkalo při hledání zaměstnání 10-18 % absolventů, přitom nejmenší potíže měli prodavači a největší absolventi oboru Služeb (18 %).**

Specifickou skupinu tvoří elektrotechnici, z nichž velká část – kolem 30 % ještě nevstoupila do pracovního procesu, zejména z důvodu pokračování ve studiu nebo vykonávání vojenské služby, z důvodu nezaměstnanosti, případně kombinace těchto faktorů.

Z tohoto důvodu je nutno věnovat větší pozornost následujícímu grafu, který ilustruje délku nezaměstnanosti po ukončení SOU.⁷

Jak ukazuje zmíněný graf, největší potíže s délkou nezaměstnanosti po skončení SOU měli absolventi oboru Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika, z nichž nezaměstnaných dobu delší než 6 měsíců bylo kolem 22 %, z toho 4,2 % dokonce déle než dva roky. Naopak nejméně se potýkali s nezaměstnaností absolventi oboru Obchod, z nichž téměř 70 % našlo zaměstnání do 3 měsíců a dalších 17 % do 6 měsíců.

Graf 2.6.

⁷ Proporce jsou stanoveny bez absolventů, kteří ještě dále studují.

2.4. Uplatnění absolventů

Uplatnění absolventů bezprostředně po ukončení SOU

Graf 2.7. ukazuje, že poměrně velká část absolventů z našeho šetření pokračovala v dalším denním studiu, přitom **největší podíl studujících - kolem 40 % tvořili absolventi kmenových oborů Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika, nejméně – 24 % absolventi oborů Obchod.**

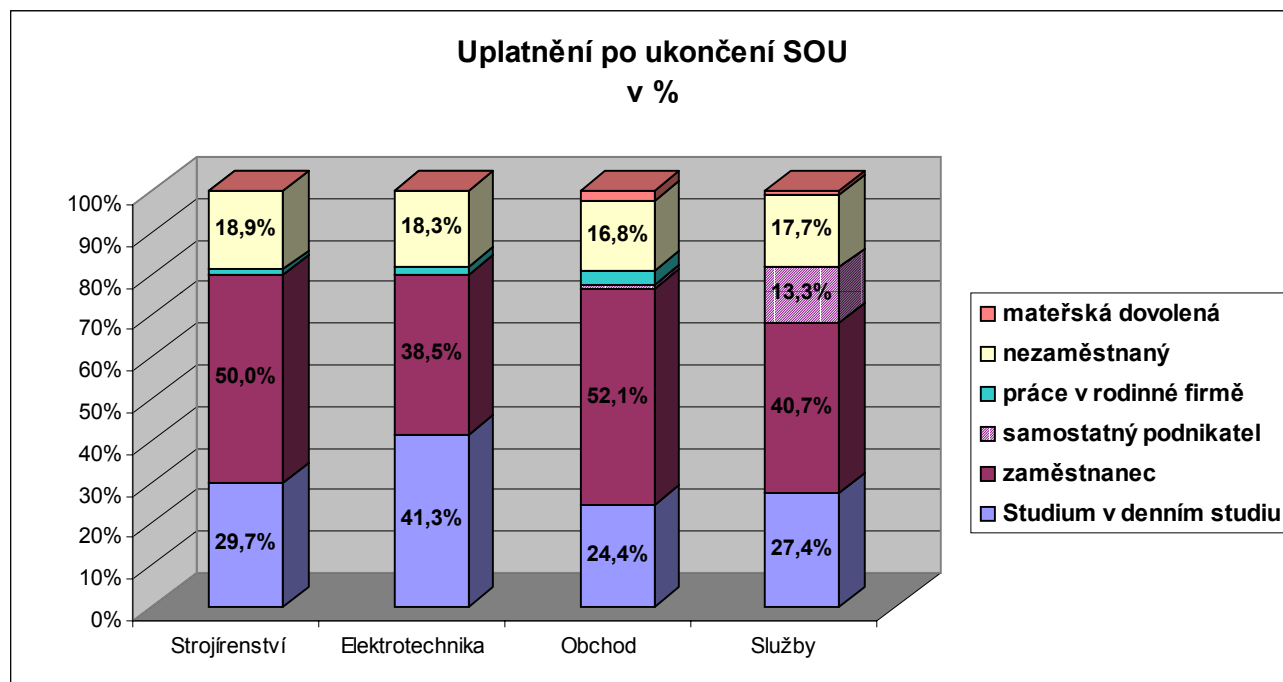
Porovnáme-li tuto skutečnost se studijními ambicemi vyjádřenými na konci studia SOU, můžeme konstatovat, že vysoké procento studujících absolventů oboru Elektrotechnika koresponduje s vyššími studijními záměry této skupiny (úmysl studovat vyjádřilo 42,5 % elektrikářů a 38 % elektromechaniků, naopak u absolventů oboru Obchod zůstali patrně studijní plány zčásti nenaplněny, neboť záměr studovat bezprostředně po ukončení SOU mělo 30 % budoucích prodavačů.

V rozmezí přibližně od 38 % do 50 % se pohyboval podíl absolventů jednotlivých kmenových oborů, kteří našli pracovní uplatnění jako zaměstnanci. **Nejnižší podíl zaměstnanců – vzhledem k vysokému podílu absolventů, kteří pokračovali v dalším studiu - je v oboru Elektrotechnika (38 %), oborech Obchod a Strojírenství našlo v zaměstnaneckém poměru uplatnění asi 50 % absolventů.**

Zvláštní skupinu z tohoto pohledu tvoří absolventi **oboru Služeb, kde zaměstnanců je pouze kolem 40 % a přibližně 13 % z této skupiny začalo samostatně podnikat.** Kosmetičky a kadeřnice tak tvoří jedinou skupinu z námi sledovaných oborů, z níž výraznější část podniká.

Nezaměstnanost absolventů po ukončení SOU se pohybovala v rozmezí asi 17-19 %, přičemž nejnižší nezaměstnanost nacházíme u absolventů v oboru Obchodu (16,8 %) zatímco u ostatních se pohybovala na zhruba stejné úrovni kolem 18-19 %.

Graf 2.7

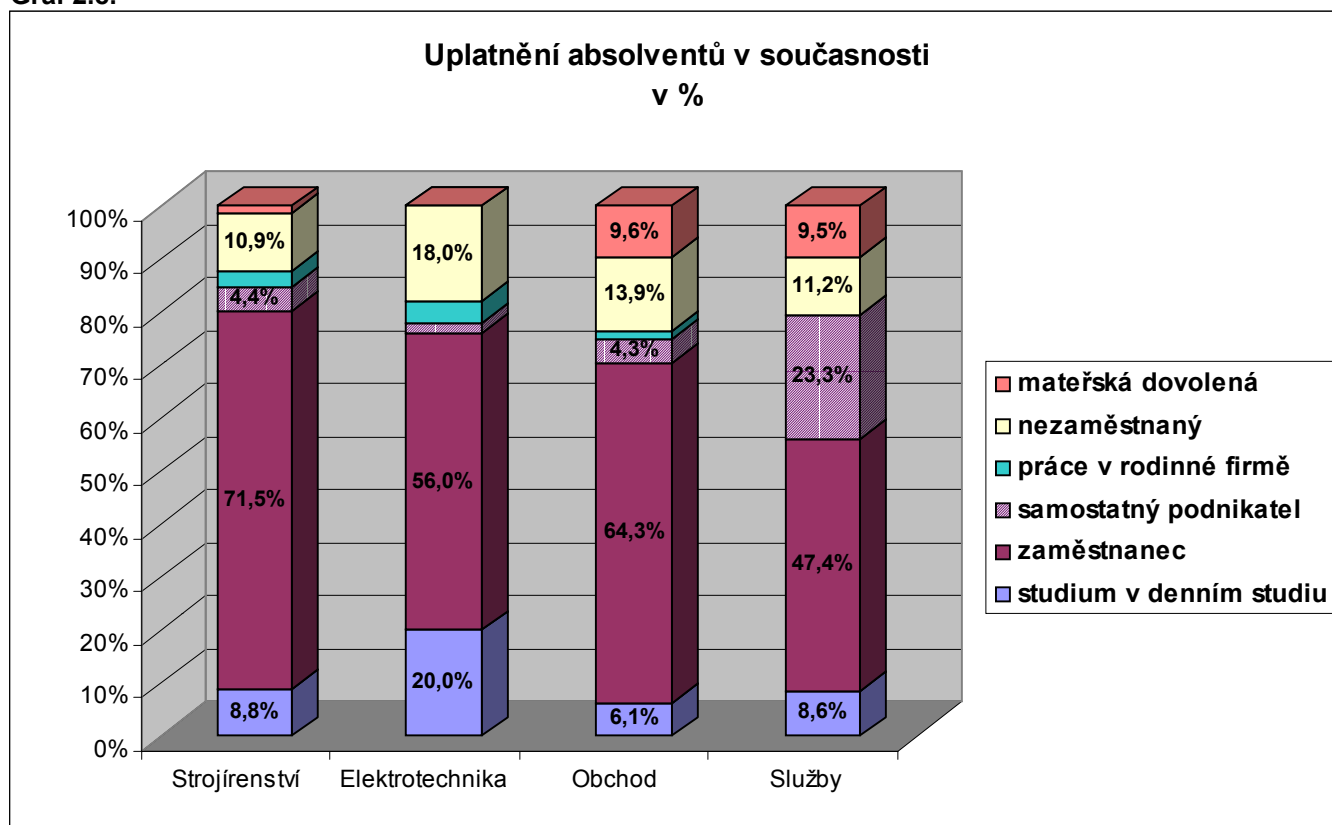
Uplatnění absolventů v současnosti

Porovnáme-li vývoj uplatnění absolventů jednotlivých kmenových oborů v přibližně tříletém období od ukončení SOU, je zřejmé, že se snížil jak **podíl studujících v denním studiu, kde zůstává vyšší pouze u oborů Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika (17 %)**, tak i **podíl nezaměstnaných, který klesl zhruba na 10 % u oborů Strojírenství a Osobní a provozní služby**. Vyšší procento nezaměstnaných přetrvává i po třech letech od ukončení studia v oborech Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika, kde podíl nezaměstnaných je 15,4 % a v oboru Obchod, kde je 13,6 %.

Nižší podíl zaměstnaných v oboru **Osobní a provozní služby** je na druhé straně spojen s **poměrně vysokým podílem samostatně podnikajících**, který je ve srovnání s ostatními obory podstatně významnější a **přesahuje 23 %**. Vyšší podíl samostatně podnikajících je ještě v oboru **Obchod (4,6 %)**, což lze považovat za dobrý začátek, zatímco v ostatních oborech je procento absolventů, kteří tři roky po ukončení SOU samostatně podnikají mizivé. Rozdíly v podílech samostatně podnikajících v jednotlivých oborech odrážejí patrně i odlišnosti v příležitosti a finanční náročnosti podnikání v rámci daného oboru a oblast osobních služeb bezesporu patří k těm, kde jednotlivci tradičně nacházejí podnikatelskou příležitost.

Práce v rodinné firmě patřila i z hlediska plánovaného profesionálního uplatnění k nejméně frekventovaným a její poměrně nízký výskyt ukazuje na zatím malou tradici tohoto způsobu podnikání u nás.

Graf 2.8.

V kategorii „jiné“, jejíž významnější zastoupení se objevilo v oborech Strojírenství a Elektrotechnika je zahrnuta zejména vojenská nebo náhradní civilní služba. Z toho vyplývá i vyšší zastoupení této kategorie ve studijních oborech navštěvovaných převážně chlapci. Dalším důvodem je i vyšší procento studujících v těchto oborech, čímž došlo k časovému

posunu výkonu vojenské služby. V souvislosti s ukončením vojenské a náhradní služby pak lze očekávat nárůst v ostatních kategoriích uplatnění.

Podobně u oborů, v nichž studují převážně dívky je vyšší podíl absolventů (necelých 10%) na mateřské dovolené.

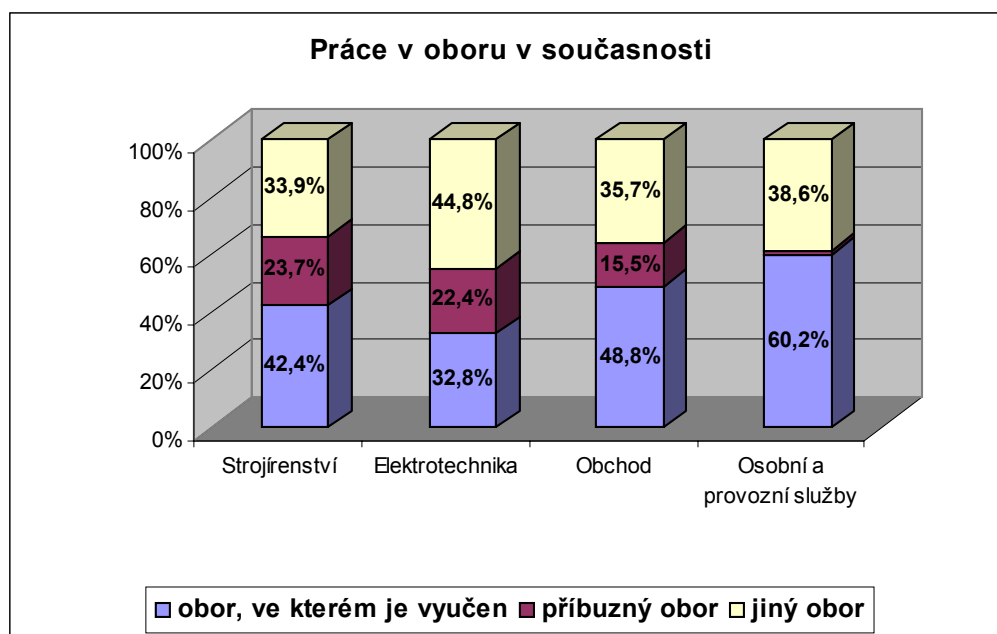
Shoda dosaženého vzdělání a zaměstnání

Nejvyšší podíl absolventů, kteří pracují v současnosti v oboru, ve kterém se vyučili, je mezi absolventy Osobních a provozních služeb, kde v oboru je zaměstnáno kolem 60 % a mimo obor téměř 40 %. S ohledem na poměrně úzce vymezenou profesi zde – na rozdíl od ostatních oborů – téměř není zastoupena skupina pracujících v příbuzném oboru.

Nejnižší shoda mezi vzděláním a zaměstnáním je v oboru Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika, kde ve vystudovaném oboru pracuje pouze 33 % absolventů, a v příbuzném oboru zhruba 22 %. Zbývající část připadající na skupinu absolventů tohoto oboru, kteří pracují ve zcela jiném oboru je naopak nejvyšší - skoro 45 %. V ostatních oborech se podíl absolventů pracujících v jiném než vystudovaném oboru pohybuje od 34-38 %.

Srovnáme-li tyto údaje s výsledky předchozího šetření, v jehož rámci proběhlo i šetření stability profesní volby, je patrný posun směrem k častějšímu uplatnění mimo obor studia, zároveň ale zůstávají zachovány proporce mezi jednotlivými kmenovými obory, kde nejvyšší zájem pracovat v oboru vyjádřili budoucí absolventi oborů Osobní a provozní služby (Kadeřnice 82 %, Kosmetička 70 %), o něco nižší studenti oboru Obchod (55 %) a nejnižší profesní stabilitu deklarovali budoucí absolventi elektrotechnických oborů.

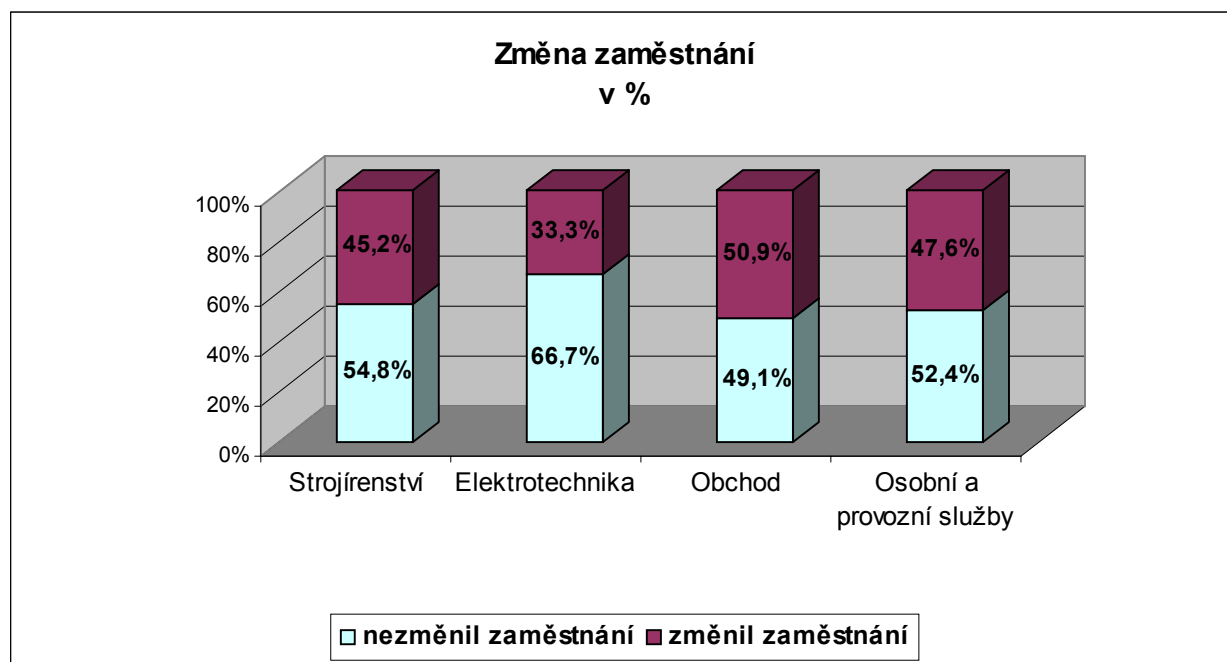
Graf 2.9.

2.5. Spokojenost a stabilita v současném zaměstnání

Důležitou otázkou uplatnění absolventů na trhu práce je stabilita v zaměstnání, respektive četnost změn zaměstnání. Následující graf ukazuje srovnání podílů absolventů jednotlivých kmenových oborů, kteří v období od ukončení studia změnili zaměstnání. Je možno konstatovat, že zastoupení absolventů, kteří v uplynulých třech letech změnili zaměstnání, je z oborového hlediska vyrovnané a pohybuje se kolem 45-50 %. Výjimku tvoří absolventi oboru Elektrotechnika, z nichž zaměstnání změnila pouze asi třetina.⁸

Graf 2.10.

Následující tabulka dokumentuje detailněji vztah mezi změnou zaměstnání a změnou oboru. Vyplyvá z ní, že z těch absolventů, kteří nezměnili zaměstnání, pracuje přibližně 53 % v oboru, naopak většina z těch, kteří zaměstnání v průběhu předchozích tří let změnila, pracuje v jiném oboru, než jaký vystudovala. Z tabulky je zároveň zřejmé, že přibližně 29 % absolventů po ukončení školy nastoupilo přímo do zaměstnání v jiném oboru.

Tabulka 2.4.

Práce v oboru	Změnil jste v uplynulých třech letech zaměstnání ?	
	ne	ano
Pracuje v oboru	53,5 %	38,1 %
Pracuje v příbuzném oboru	17,7 %	13,6 %
Pracuje v jiném oboru	28,9 %	48,4 %
Celkem	100,0 %	100,0 %

V rámci provedeného dotazníkového šetření nás zajímalo, zda míra změn zaměstnání souvisela s původní oblastí pracovního uplatnění absolventa. Z tabulky je patrné, že ze zaměstnanců i v uplynulých třech letech změnila zaměstnání asi polovina,

⁸ Nižší údaj je zřejmě ovlivněn vyšším podílem absolventů, kteří pokračují ve studiu.

zatímco z absolventů, kteří začali podnikat jich v této činnosti pokračovala převážná většina. Z absolventů, kteří po ukončení SOU pokračovali ve studiu a v důsledku této skutečnosti patrně vstoupili do praxe později, změnilo zaměstnání pouze 11 %.

Tabulka 2.5.

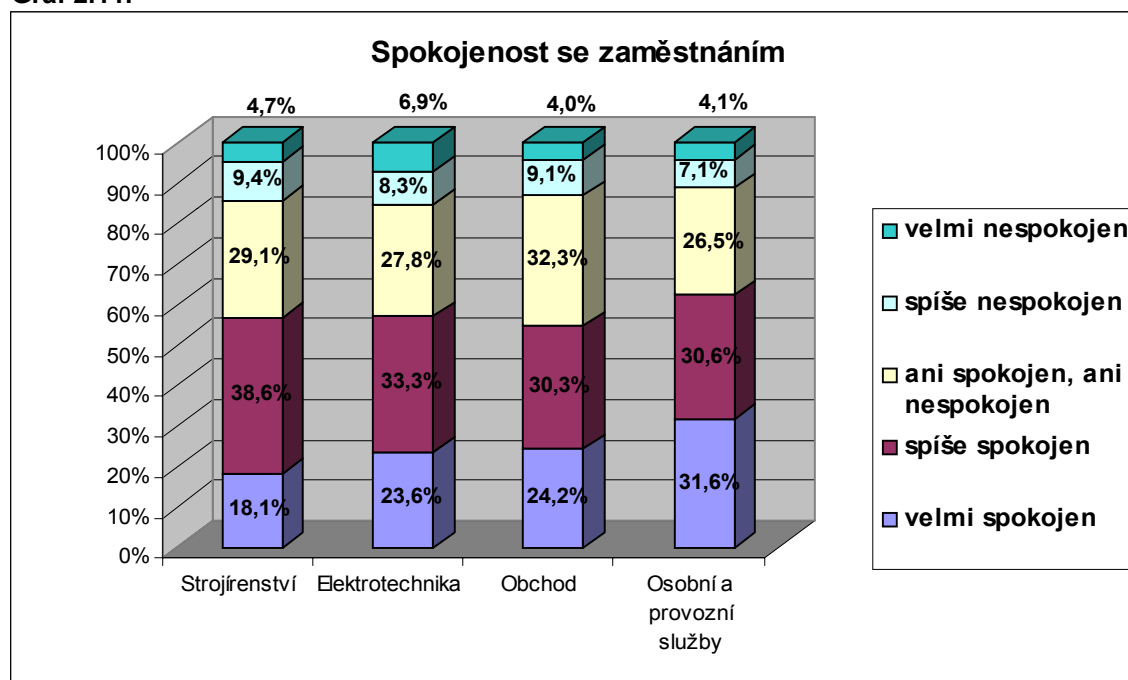
Uplatnění po ukončení SOU	Změnil jste v posledních 3 letech zaměstnání ?		
	Nezměnil zaměstnání	Změnil zaměstnání	Dosud nepracoval
Studium v denním studiu	36 %	11 %	53 %
Zaměstnanec	48 %	52 %	0 %
Samostatný podnikatel	94 %	6 %	0 %
Nezaměstnaný	40 %	41 %	20 %
Celkový souhrn	44 %	34 %	22 %

Spokojenost se zaměstnáním

Spokojenost se zaměstnáním je důležitým ukazatelem stability v zaměstnání, a úzce souvisí s profesní dráhou pracovníka, s plánovaným odchodem ze zaměstnání nebo naopak se snahou o pracovní postup.

Z hlediska oborového členění nejsou ve vyjádření spokojenosti významné rozdíly, přibližně více než polovina absolventů vyjádřila spokojenost, pouze absolventi skupiny oborů Osobních a provozních služeb jsou ve srovnání s ostatními o něco spokojenější, podíl spokojených a spíše spokojených zde tvoří souhrnně asi 62 %, zatímco podíl spíše a velmi nespokojených pouze 12 %. Určitý vliv na větší spokojenost v Oboru osobní a provozní služby může patrně souviset s větším podílem samostatně podnikajících v tomto oboru, které obecně tvoří skupinu nejvíce spokojených se zaměstnáním.

Graf 2.11.

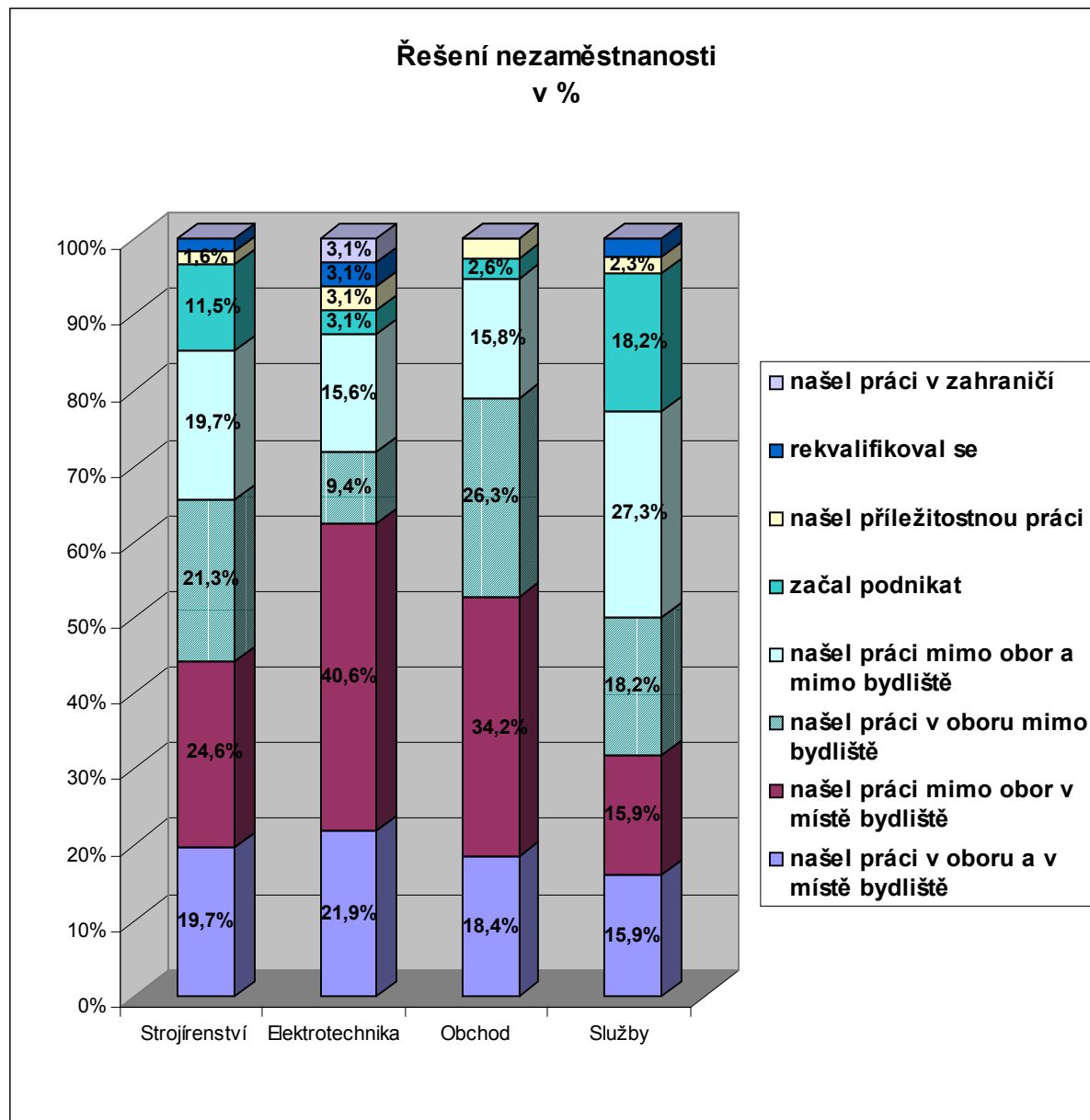

Ze srovnání oborů vyplývá, že nejméně spokojenou skupinou jsou absolventi oborů Strojírenství, z nichž velmi spokojeno je 18 %, zatímco spíše nebo velmi nespokojeno 14 %.

2.6. Srovnání strategií při řešení nezaměstnanosti

Jedním z témat, které bylo objektem našeho zkoumání, byl způsob, jakým se absolventům jednotlivých oborů dařilo vyřešit nezaměstnanost.

Graf 2.12.

Procentní zastoupení způsobu řešení nezaměstnanosti ukazuje graf 2.12., na kterém je vidět, že práci v oboru a v místě bydliště se podařilo najít téměř 22 % nezaměstnaných absolventů oboru Elektrotechnika a více než 40 % z nich našlo v místě bydliště, ale mimo obor. Podíl těch, kteří vyřešili nezaměstnanost získáním práce mimo obor je nejvyšší, zvláště ve srovnání s obory Strojírenství, kde tento podíl činí asi 25 % a oboru Služeb, kde je tento podíl ještě nižší (kolem 16 %).

Procento těch nezaměstnaných, kteří začali podnikat je opět nejvyšší u absolventů oboru Služeb (18,2 %). Nezanedbatelné procento nezaměstnaných, kteří začali podnikat se objevilo i u absolventů oboru Strojírenství, k tomu je ale nutno říci, že žádný z nich nezačal podnikat ve strojírenském oboru.

3. Profily skupin kmenových oborů

3.1.CELKOVÉ HODNOCENÍ SKUPINY KMENOVÉHO OBORU:

STROJÍRENSTVÍ A STROJÍRENSKÁ VÝROBA

- Se školní přípravou jsou absolventi Strojírénství a strojírenské výroby sice převážně spokojeni, ale v **porovnání s ostatními obory je jejich hodnocení nehorší**. Tato situace je přitom důsledkem **velkého propadu spokojenosti** (ve srovnání s obdobím před třemi lety změnilo původně pozitivní názor na úroveň studia asi 9 % absolventů). Znepokojující je, zejména s ohledem na technický charakter oboru, mimořádná (v rámci našeho šetření nejvyšší) nespokojenost s úrovní dovednosti práce s výpočetní technikou.
- **Míra identifikace s oborem je u absolventů kmenového oboru Strojírénství a strojírenská výroba poměrně nízká** (stejný obor by volilo po třech letech od absolvování SOU jen necelých 60 % dotázaných). Tento výsledek je přitom opět **způsoben výrazným snížením (původně poměrně vysoké) míry identifikace s oborem**, kdy během sledovaného období změnilo názor na studium oboru kolem 20 % dotázaných. Podíváme-li se detailněji na důvody volby jiného studijního oboru, pak na prvním místě figuruje – vybral bych si raději maturitní obor (30 %). Druhým nejčtenějším důvodem je obtížnost hledání zaměstnání v oboru (26,2 %) a třetím, že obor neumožňuje dobrý výdělek (22,6 %).
- **Shodu mezi vystudovaným oborem a zaměstnáním** je u kmenového oboru Strojírénství a strojírenská výroba možno charakterizovat jako **průměrnou**. Z celkového počtu absolventů pracuje v oboru asi 42 %. Poměrně významná část – skoro 24 % (nejvíce z hlediska sledovaných oborů) našla uplatnění v příbuzném oboru, takže podíl absolventů pracujících v úplně jiném oboru je ve srovnání s ostatními obory poměrně nízký (33 %).
- Nejvýznamnějším důvodem, proč absolventi dali při volbě zaměstnání přednost jinému než strojírenskému oboru, je obecně častý důvod – nízký plat. Těsně za ním se ale objevily závažnější důvody a to, že nesehnal práci v oboru (47,5 %) a že neměl o práci v oboru zájem (35 %). Zastoupení těchto důvodů je přitom v porovnání s ostatními obory mírně nadprůměrné.
- Poměrně velká část absolventů získala zaměstnání snadno (57 %), ale na druhou stranu nezanedbatelná část absolventů (14 %) uvedla, že se získáním zaměstnání měla značné obtíže. **Procento nezaměstnaných bezprostředně po ukončení SOU bylo u tohoto kmenového oboru vyšší, ale po třech letech kleslo na průměrnou hodnotu**. Vzhledem k tomu, že podíly dlouhodobě nezaměstnaných nejsou nijak nadprůměrné, zdá se, že obtíže se získáním zaměstnání nejsou spojeny s oborem obecně.
- **Pro získání zaměstnání absolventi nejčastěji využili pomoc příbuzných a známých nebo se obrátili na firmy**. Naopak jen malá část z nich získala pracovní uplatnění na základě kontaktů ze školy, což je způsobeno zřejmě tím, že oborový výcvik – na rozdíl od ostatních námi sledovaných oborů – se odehrává v dílnách školy, takže studenti nemají možnost navázat pracovní kontakty při absolvování praxe.
- **Absolventi strojírenských oborů patří v zaměstnání k méně spokojeným**. Nespokojenost je spojena zejména s **platovými podmínkami a s využitím kvalifikace**, kde spíše nebo úplně nespokojených je 34 % absolventů. Významnější nespokojenost pociťují absolventi strojírenských oborů i v otázce jistoty pracovního místa (nespokojených je souhrnně asi 25 %).
- **Změny zaměstnání, navzdory větší nespokojenosti, nejsou příliš časté**. Převažující důvody pro změnu zaměstnání nejsou nijak specifické – nejčastěji uváděnými jsou - nízký plat a nevyhovující pracovní podmínky. Poměrně velká část si stěžuje na nevyužití kvalifikace (14 % z těch, kteří změnili zaměstnání).

STROJÍRENSTVÍ A STROJÍRENSKÁ VÝROBA

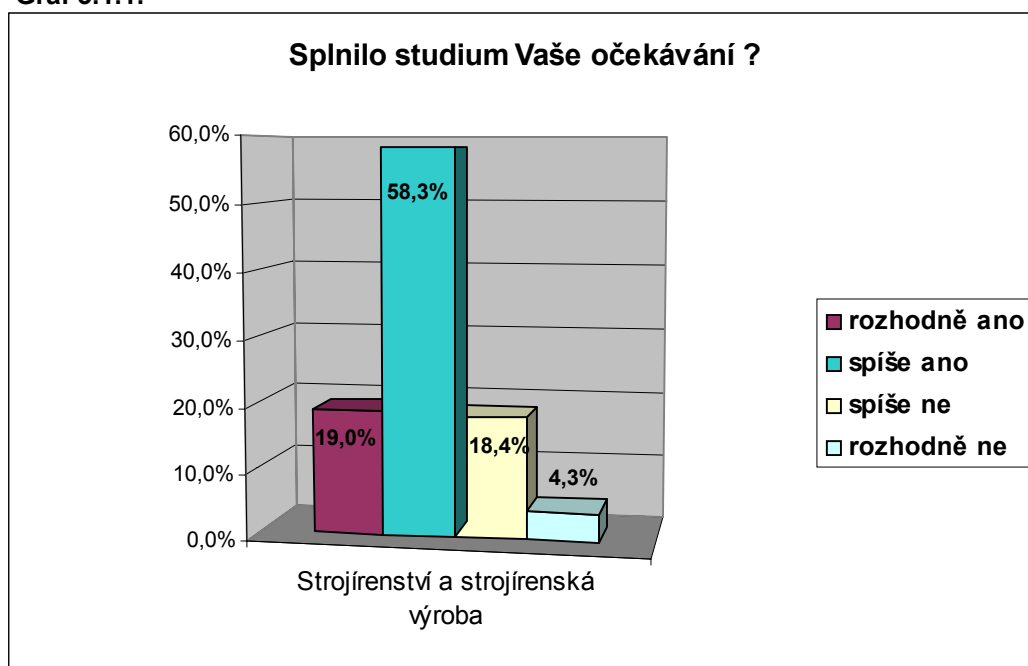
OBRÁBĚČ KOVŮ (2356H)
MECHANIK OPRAVÁŘ(2366H)
AUTOMECHANIK(2368H)

Spokojenost se školní přípravou

Z hlediska souhrnného pohledu hodnotí absolventi kmenových oborů Strojírnoství a strojírenská výroba studium převážně pozitivně, neboť jak můžeme vidět na grafu, pouze asi 22 % absolventů uvedlo, že studium spíše nebo rozhodně nesplnilo jejich očekávání.

Na druhou stranu podstatnou skutečností je, že v porovnání s ostatními sledovanými obory, je jejich hodnocení nejméně příznivé, a v uplynulých třech letech se názor absolventů na hodnocení studia podstatně zhoršil. Přibližně 9 % absolventů z našeho vzorku, jak bylo již zmíněno v předchozí kapitole, změnilo původně kladný názor na studium a vyjádřilo se v II. etapě našeho šetření negativně.

Graf 3.1.1.

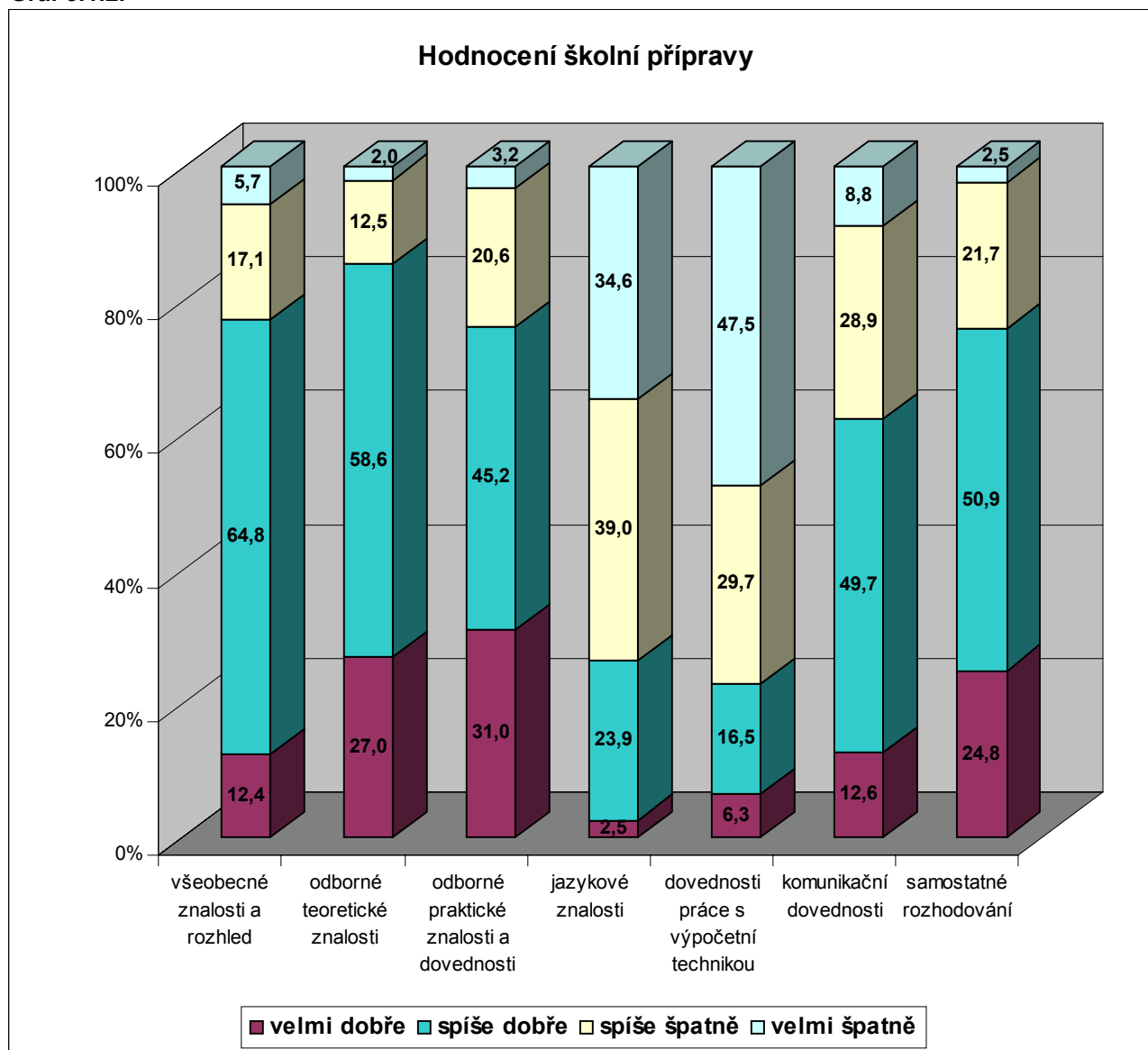

Podíváme-li se na hodnocení školní přípravy v jednotlivých oblastech vzdělávání podrobněji, pak nejlépe je hodnocena připravenost v odborných praktických znalostech a dovednostech, kterou jako špatnou nebo velmi špatnou ohodnotilo kolem 23 % absolventů. Zajímavé je ale ve srovnání s ostatními obory poměrně výrazné zastoupení kategorie velmi špatného hodnocení, kterou uvedlo více než 6 %.

Za největší slabinu považují dotazovaní úroveň dovedností práce s výpočetní technikou, kterou jako špatnou nebo velmi špatnou hodnotí více než tři čtvrtiny absolventů, což opět představuje nejhorší hodnocení této dovednosti z námi sledovaných oborů. Je třeba si ale uvědomit, že hodnocení dosažené úrovně je subjektivní a závisí i na požadavcích ze strany zaměstnavatele. Velmi špatně je opět hodnocena i úroveň jazykových znalostí, kterou negativně hodnotí opět téměř tři čtvrtiny absolventů. Jako

problematickou hodnotí výraznější část absolventů i dosaženou úroveň komunikačních dovedností.

Graf 3.1.2.

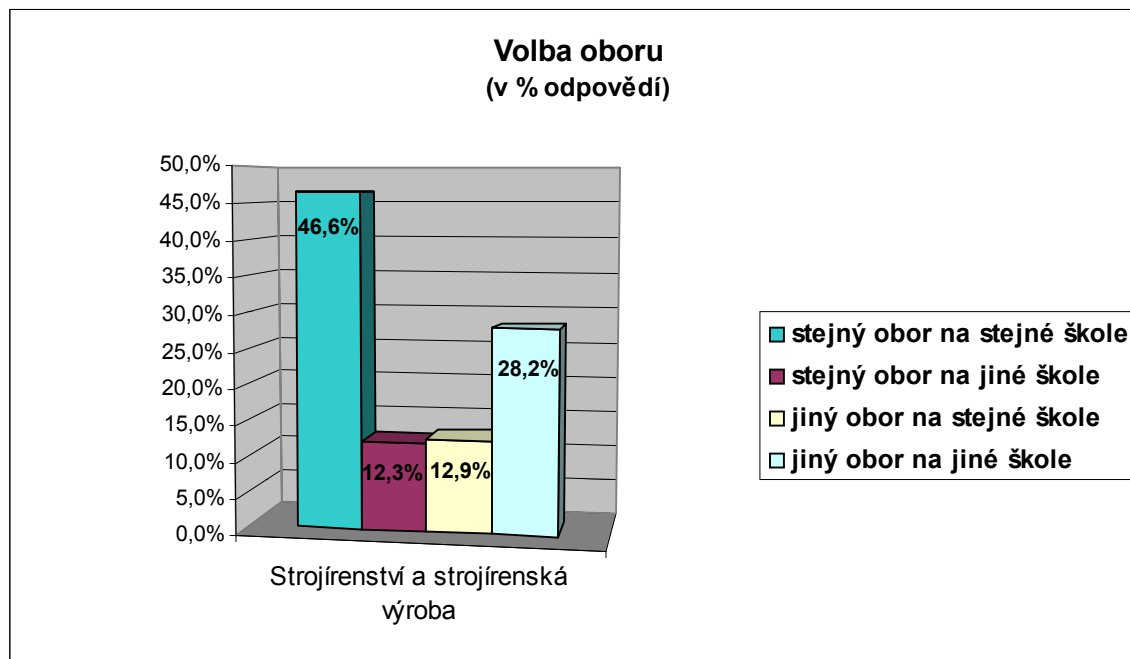

Identifikace s oborem

Míra identifikace s oborem je u absolventů kmenového oboru Strojírenství a strojírenská výroba poměrně nízká, stejný obor by volilo po třech letech od absolvování SOU jen necelých 60 % dotázaných, z toho stejný obor na stejné škole jen kolem 47 %. Tento výsledek je ve velké míře **ovlivněn podstatným snížením míry identifikace s oborem během sledovaného období, kdy stejné studium oboru by podruhé zvolilo ještě o 20 % dotázaných méně než v předešlém šetření.**⁹

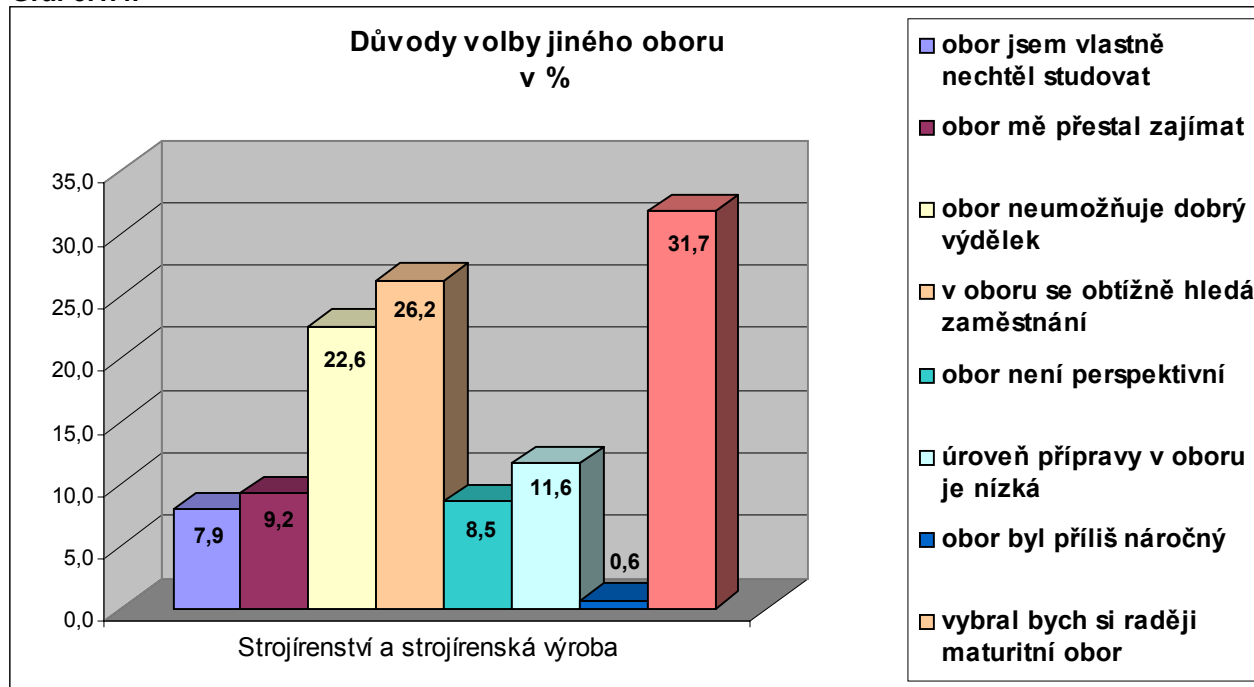
⁹ Údaj je o to významnější, že srovnává názory identických respondentů.

Graf 3.1.3.

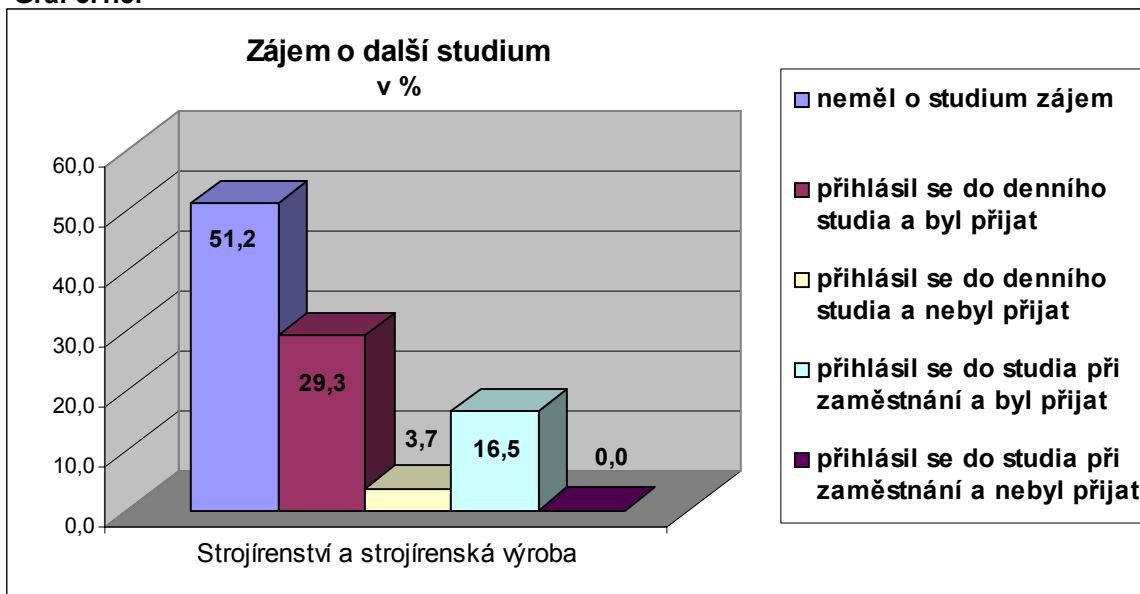
Podíváme-li se detailněji na motivaci pro volbu jiného studijního oboru, pak na prvním místě figuruje důvod – vybral bych si raději maturitní obor, který uvedlo více než 30 % absolventů. Druhým nejčastějším důvodem je obtížnost hledání zaměstnání v oboru (26,2 %) a třetím, že obor neumožňuje dobrý výdělek (22,6 %). Jen poměrně malá část absolventů uvedla jako důvod nezájem o studium oboru, což odpovídá původně velmi vysoké míře identifikace s oborem zejména u automechaniků a mechaniků opravářů (zájem o studium oboru mělo původně asi 93 % z nich).

Graf 3.1.4.

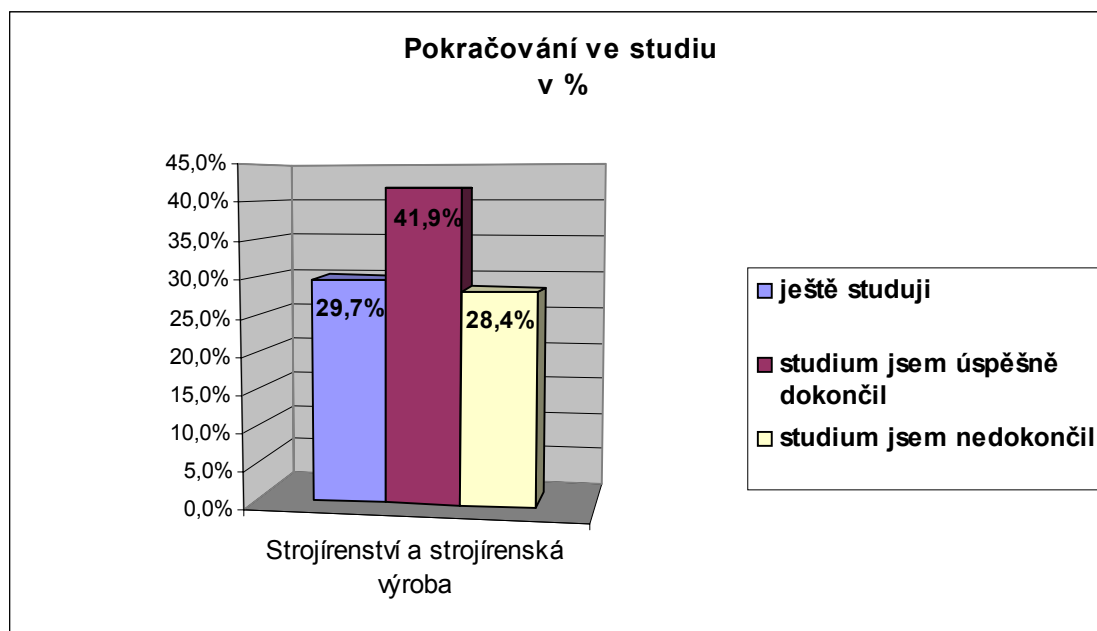
V rámci kmenového oboru Strojírnoství a strojírenská výroba bylo k dalšímu studiu přijato téměř 46 % absolventů, z toho přibližně 30 % pokračovalo v dalším denním studiu a více než 16 % bylo přijato ke studiu při zaměstnání.

Graf 3.1.5.

Podíváme-li se podrobněji, jak se absolventům kmenových oborů Strojírnoství dařilo v dalším studiu, na následujícím grafu můžeme vidět, že poměrně velká část z nich ještě studuje (29,7 %) nebo další studium nedokončila (28,4 %), takže z celkového počtu studentů, kteří po ukončení SOU pokračovali ve studiu další studium úspěšně dokončilo asi 40 % z nich. Podíl studentů, kteří ještě studují, je hned po absolventech Elektrotechnických oborů druhý nejvyšší.

Graf 3.1.6.

Z následující tabulky, která rozděluje absolventy podle typu studia je zřejmé, že procento neúspěšně studujících při zaměstnání (51,9 %) je podstatně vyšší, než procento těch, kteří nedokončili denní studium (16,7 %).

Tabulka 3.1.1.

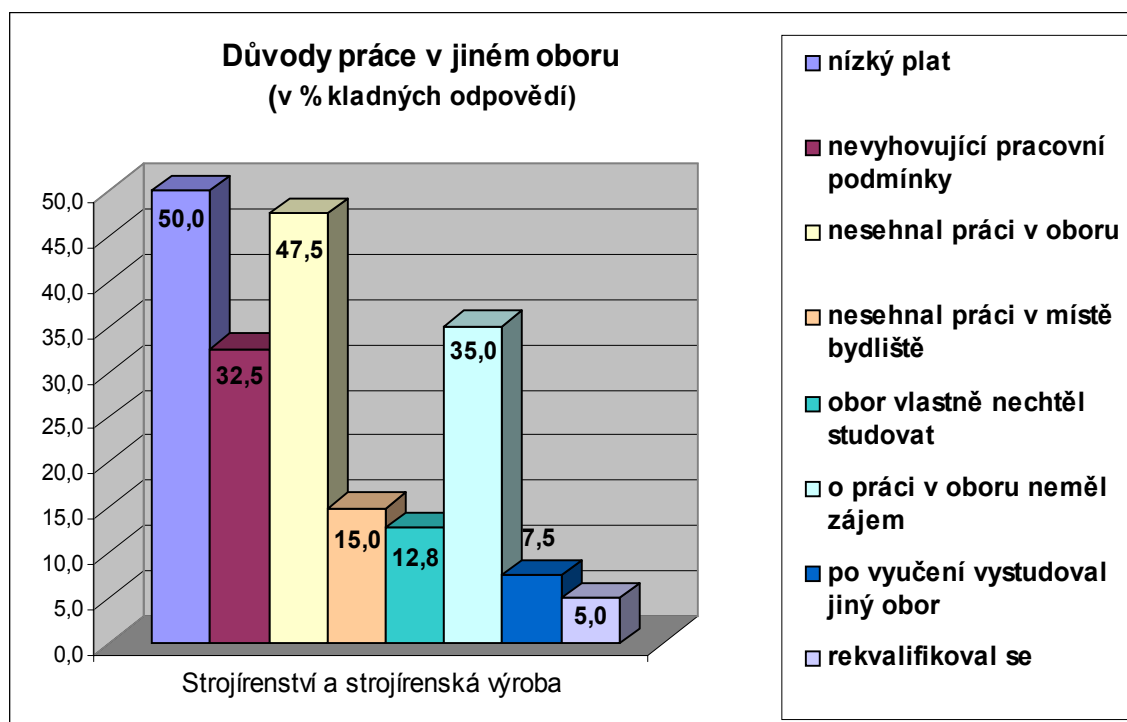
	Jak jste pokračoval v dalším studiu ?		
	Ještě studuji	Studium jsem úspěšně dokončil	Studium jsem nedokončil
Přihlásil jsem se do denního studia a byl jsem přijat	18,8 %	64,6 %	16,7 %
Přihlásil jsem se do studia při zaměstnání a byl jsem přijat	48,1 %	0,0 %	51,9 %

Shoda dosaženého vzdělání a zaměstnání

Z celkového počtu absolventů kmenového oboru Strojírenství a strojírenská výroba pracuje v oboru asi 42 %. Poměrně významná část (největší z hlediska sledovaných oborů) našla uplatnění v příbuzném oboru. Necelých 34 % pak pracuje ve zcela jiném oboru. Skutečnost, že přibližně každý třetí absolvent strojírenských oborů pracuje v jiném oboru, než jaký vystudoval se zdá poměrně závažná, ve srovnání s ostatními obory, je ale tento podíl nejpříznivější.

Důvody, proč absolvent dal při volbě zaměstnání přednost jinému než strojírenskému oboru, který vystudoval ukazuje podrobně následující graf, ze kterého je patrné, že nejfrekventovanějším důvodem byl nízký plat. Těsně za ním se jako druhý objevil poměrně závažný důvod – nesehnal práci v oboru (47,5 %), jehož zastoupení je ve srovnání s ostatními obory mírně nadprůměrné stejně jako uvedení odpovědi, že o práci v oboru neměl zájem (35 %).

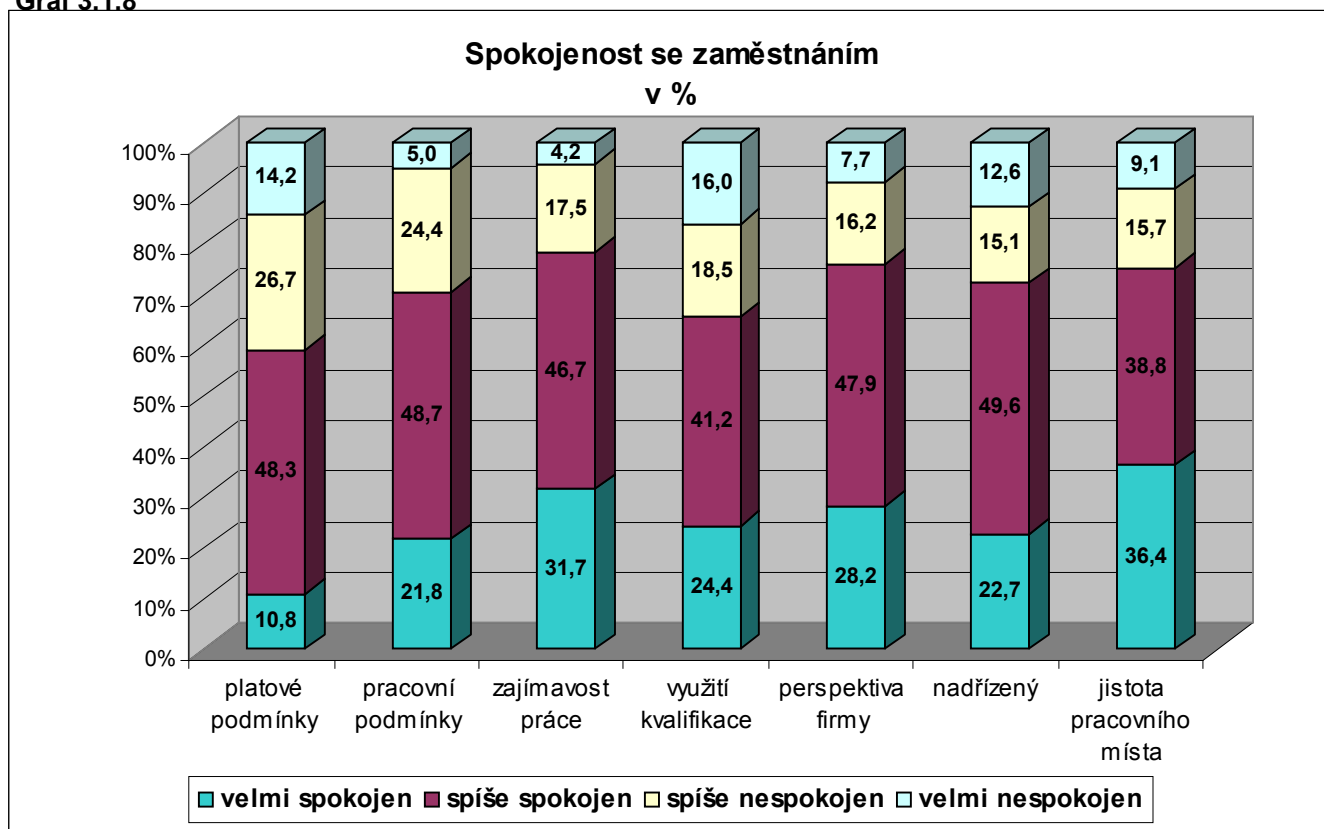
Graf 3.1.7.

Stabilita a spokojenost v zaměstnání

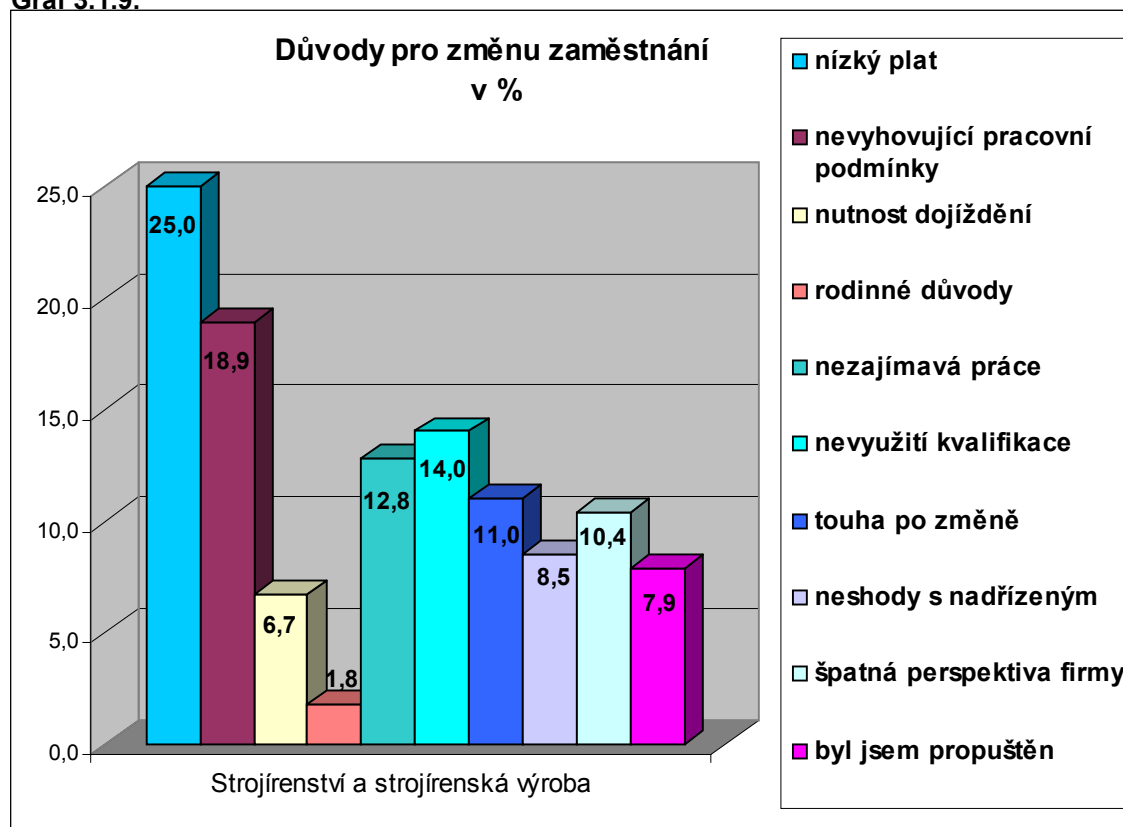
Absolventi strojírenských oborů patří v zaměstnání k méně spokojeným, velmi spokojeno je pouze 18 % z nich a 39 % je spíše spokojeno, zatímco asi 14 % je spíše nebo zcela nespokojeno. Neutrální pozici přitom zastává asi 29% dotazovaných. **Nespokojenost je spojena zejména s platovými podmínkami a s využitím kvalifikace, kde spíše nebo úplně nespokojených je 34 % absolventů.** Významnější nespokojenost pociťují absolventi strojírenských oborů i v otázce jistoty pracovního místa (nespokojených je souhrnně asi 25 %).

Graf 3.1.8

Z hlediska stability absolventů strojírenských oborů v zaměstnáních můžeme konstatovat, že zaměstnání změnilo v uplynulých třech letech asi 45 % absolventů kmenového oboru Strojírnoství a strojírenská výroba, což ve srovnání s ostatními obory představuje průměr. Podrobné členění důvodů pro změnu zaměstnání dokumentuje následující graf. **Nejčastějším důvodem pro změnu zaměstnání je nízký plat (25 %) a nevyhovující pracovní podmínky (18,9 %).** Poměrně velká část respondentů si stěžuje na nevyužití kvalifikace (14 % z těch, kteří změnili zaměstnání).

Graf 3.1.9.

3.2. CELKOVÉ HODNOCENÍ SKUPINY KMENOVÉHO OBORU:

ELEKTROTECHNIKA, TELEKOMUNIKAČNÍ A VÝPOČETNÍ TECHNIKA

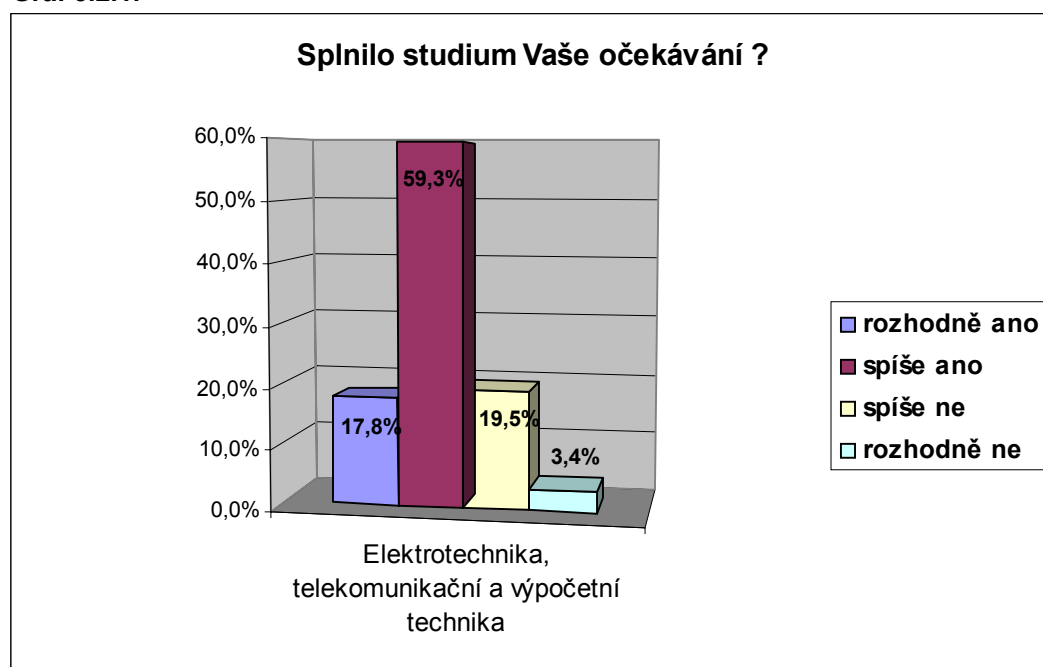
- Absolventi kmenových oborů Elektrotechnika a výpočetní technika jsou **se studiem převážně spokojeni**, podíl nespokojených studentů činí – podobně jako v ostatních oborech kolem 23 %. **Z hlediska vývoje názorů** po vstupu do praxe **přitom nedošlo u absolventů tohoto oboru k velkým posunům. Nejméně spokojeni jsou s úrovní práce s výpočetní technikou.** Zde je ale ve srovnání s extrémně negativním hodnocením absolventů strojírenských oborů, hodnocení poněkud příznivější – negativně se vyjádřilo asi 55 % absolventů.
- **Míra identifikace s oborem je dosti nízká** (nižší byla zjištěna jen u oboru Obchod) vzhledem ke skutečnosti, že už **původní nízká míra identifikace s oborem se s odstupem tří let po vyučení ještě více snížila.** Zaměříme-li se na nejčastěji uváděné **důvody volby jiného oboru**, první místo zaujímají **vyšší studijní ambice** – maturitní obor by nyní zvolilo téměř 35 % absolventů kmenového oboru Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika, na druhém místě je obtížnost hledání zaměstnání v oboru. Míru identifikace s oborem snižuje i nezájem části absolventů vyučit se v tomto oboru. Zastoupení tohoto důvodu – tedy nezájmu o studium oboru (18,6 %) - je v rámci sledovaných oborů druhé nejvyšší (po absolventech oboru Obchodu).
- Nízká míra identifikace s oborem byla patrně ovlivněna i vysokými studijními ambicemi, což se projevilo v **mimořádném zájmu** absolventů tohoto kmenového **oboru o pokračování v dalším studiu po ukončení SOU.**
- **Shoda mezi vystudovaným oborem a zaměstnáním je u kmenového oboru Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika velmi nízká** a odpovídá zjištěním z I. etapy, kdy byla u tohoto oboru zaznamenána nejnižší míra profesní stability ze všech sledovaných oborů. V oboru nebo v příbuzném oboru pracuje pouze asi 55 % dotázaných (pracujících) absolventů. Nejvýznamnějšími důvody, proč se absolventi orientovali na získání zaměstnání v jiném oboru, jsou nízký plat, obtížnost získání zaměstnání v oboru a nezájem pracovat ve vystudovaném oboru.
- **Absolventi kmenového oboru Elektrotechnika měli (v rámci našeho vzorku) v porovnání s ostatními sledovanými obory větší problémy s nezaměstnaností.** Podíl nezaměstnaných i po třech letech od vyučení byl vyšší než u ostatních oborů. Při řešení nezaměstnanosti preferovali nejčastěji získání práce v místě bydliště, byť třeba mimo obor.
- Při hledání pracovního uplatnění se absolventi tohoto **oboru opírali nejvíce (z hlediska procentuálního zastoupení i ve srovnání s ostatními obory) o sociální síť rodičů a známých.** Poměrně často využili i kontakty získané během odborné praxe.
- Absolventi oboru Elektrotechniky jsou spokojeni se svým pracovním uplatněním v průměrné míře, je zde ale o něco větší zastoupení krajní kategorie velmi nespokojených. Nespokojenost je spojena zejména s platovými podmínkami a pak (podobně jako u absolventů strojírenských oborů) s využitím kvalifikace.
- Zaměstnání měnili absolventi tohoto oboru v předchozích třech letech ze všech sledovaných oborů nejméně často.¹⁰ Přitom hlavními důvody změny zaměstnání jsou opět nízký plat a nevyhovující pracovní podmínky.

¹⁰ Uvedený údaj může být ovlivněn skutečností, že velká část absolventů pokračuje ve studiu a vstupuje na trh práce se zpožděním ve srovnání s absolventy jiných oborů.

Spokojenost se školní přípravou

Absolventi kmenových oborů Elektrotechnika a výpočetní technika jsou se studiem převážně spokojeni, podíl nespokojených studentů činí – podobně jako v ostatních oborech kolem 23 %. **Z hlediska vývoje názorů po vstupu do praxe přitom nedošlo u absolventů tohoto oboru k velkým posunům.**¹¹

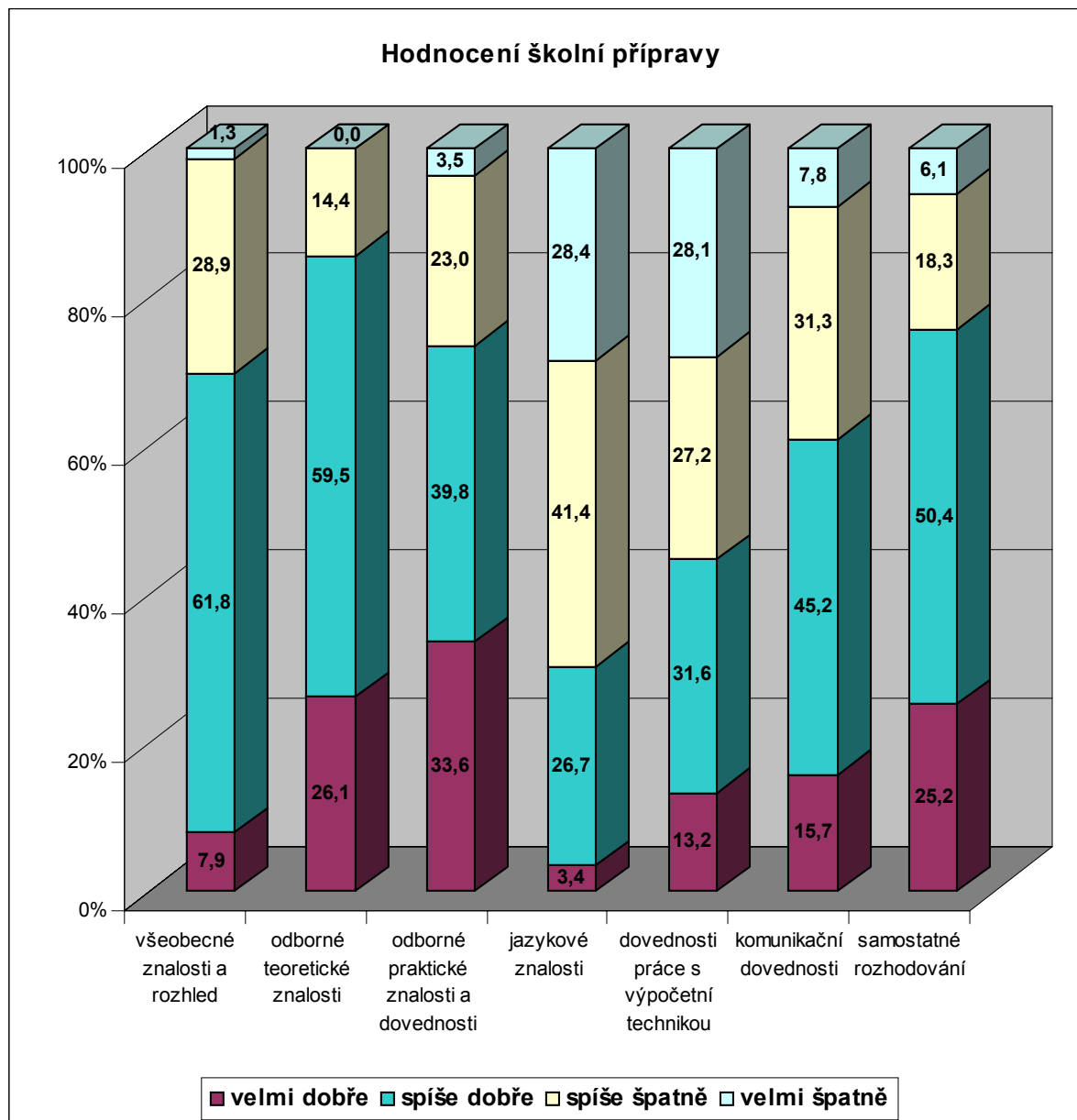
Graf 3.2.1.

Stejně jako u ostatních oborů patří k nejhůře hodnoceným oblastem získaného vzdělání jazykové znalosti (jako špatné nebo spíše špatné je posuzuje 69 %) a dovednosti práce s výpočetní technikou. Zde je ale ve srovnání s extrémně negativním hodnocením absolventů strojírenských oborů, hodnocení poněkud příznivější – negativně se vyjádřilo asi 55 % absolventů. Velmi dobré je hodnocení odborných teoretických znalostí, které žádný z dotázaných nezařadil do kategorie velmi špatné. Poměrně nízké je i ocenění komunikačních dovedností a všeobecných znalostí a rozhledu.

¹¹ Viz údaje z tabulky 2.1.

Graf 3.2.2.

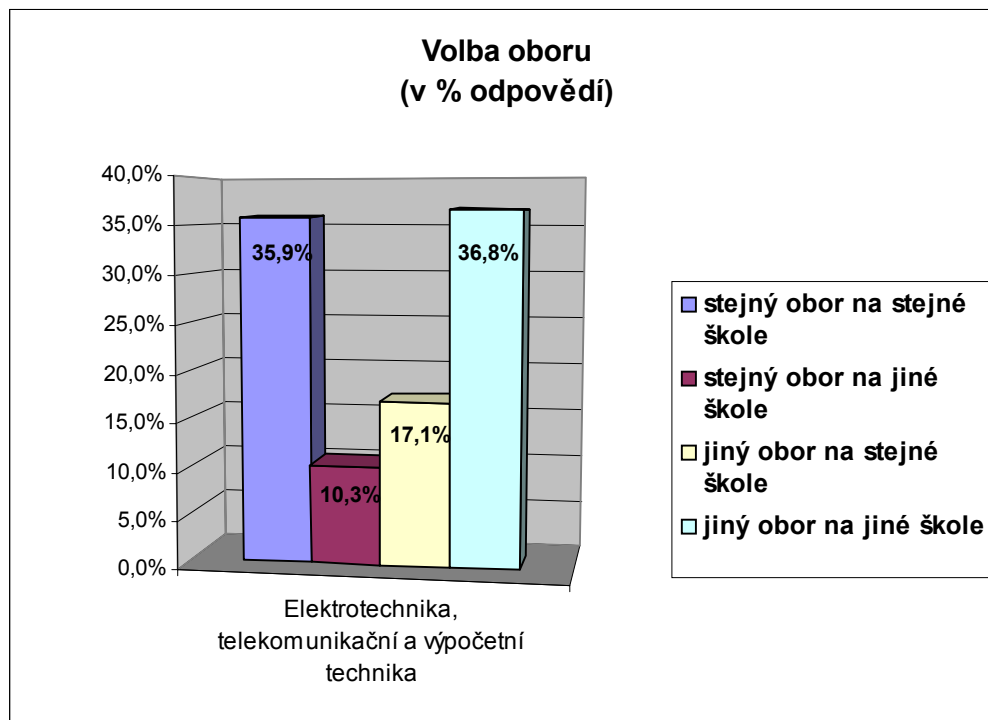

Identifikace s oborem

Míra identifikace s oborem je u absolventů kmenového oboru Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika velmi nízká. (druhá nejnižší po absolventech oboru Obchod), a to díky tomu, že už původně nízká míra identifikace s oborem, která u studentů před ukončením studia dosahovala jen 55-60 % ještě poklesla, takže nyní by pouze asi 46 % absolventů znovu zvolilo tento obor ¹². Rozložení odpovědí respondentů na otázku, zda by znovu zvolili stejný obor studia ilustruje následující graf.

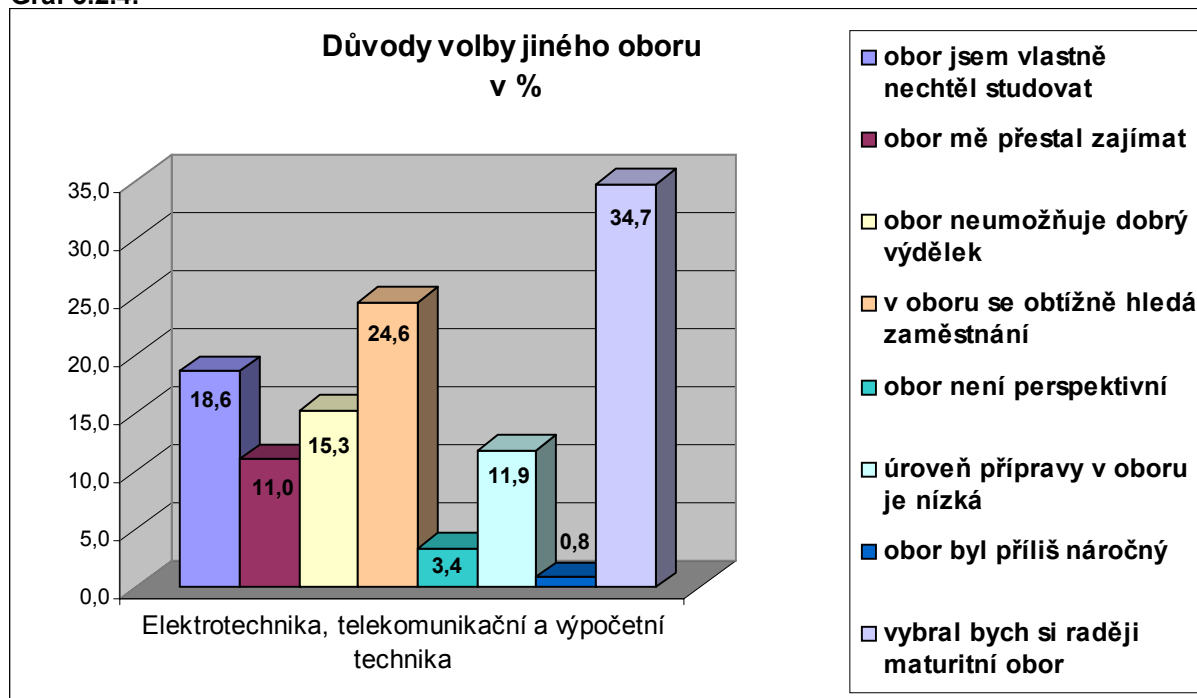
¹² Snížení míry identifikace s oborem u identických souborů činí asi 20 % (viz. tabulka 2.2.)

Graf 3.2.3.

Zaměříme-li se na **nejčastěji uváděné důvody volby jiného oboru**, první místo zaujímají vyšší studijní ambice – **maturitní obor by nyní zvolilo téměř 35 % absolventů** kmenového oboru Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika. Druhým nejdůležitějším důvodem je **obtížnost hledání zaměstnání** v oboru (25 %) a dalším často zmíněným důvodem je, že **obor vlastně nechtěl studovat** – zastoupení tohoto důvodu, které se pohybuje kolem 18,6 % - je v rámci sledovaných oborů druhé nejvyšší (po absolventech oboru Obchod).

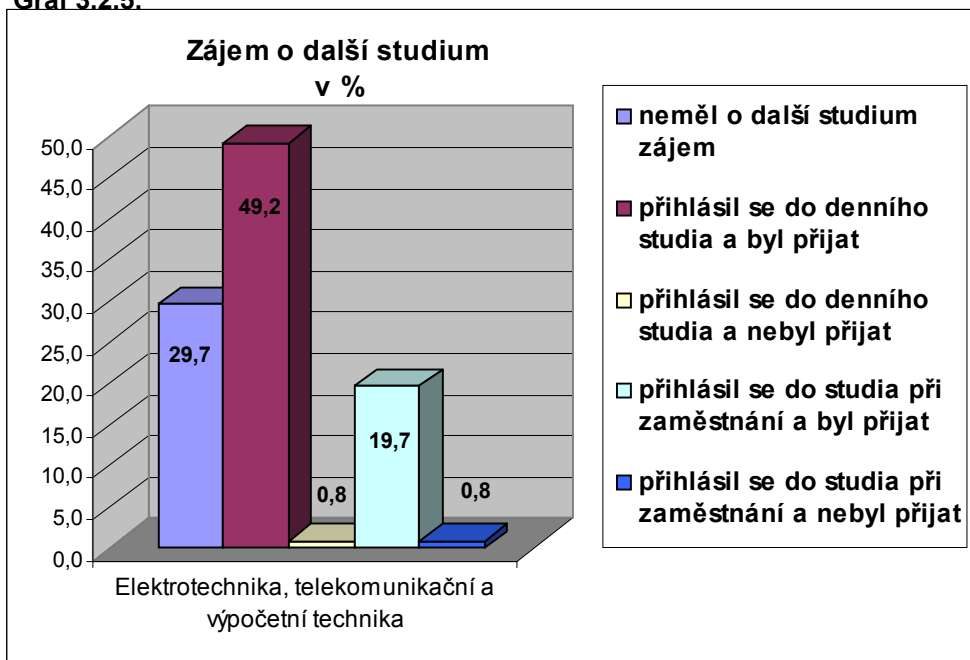
Graf 3.2.4.

Studijní aspirace

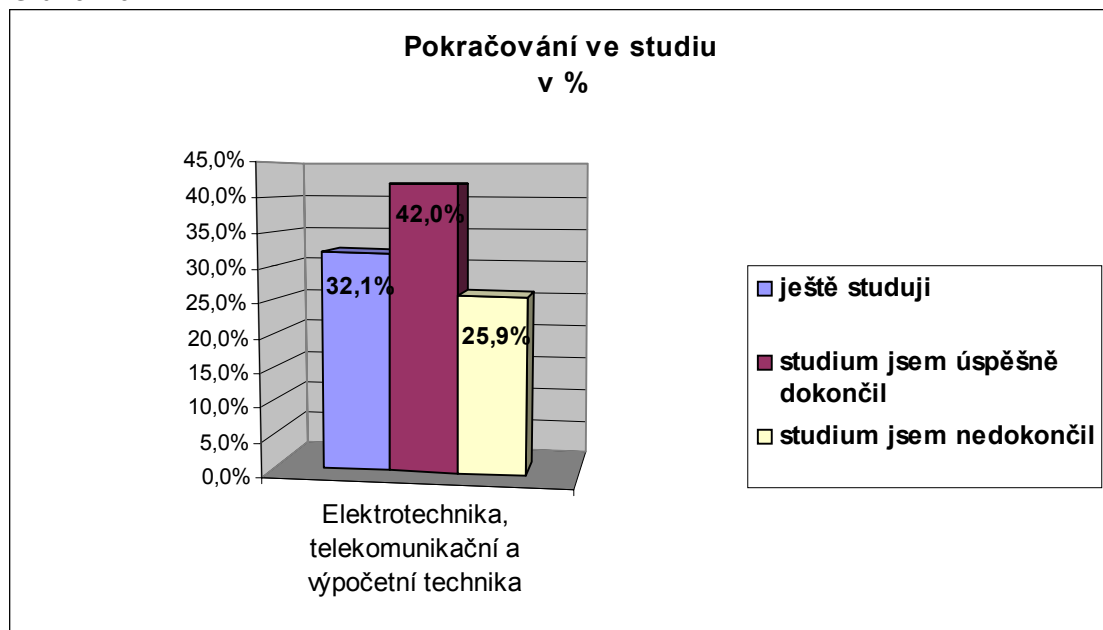
Absolventi kmenového oboru Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika mají v porovnání s ostatními obory **vysoké studijní ambice**, což se projevilo v mimořádném zájmu o pokračování ve studiu po ukončení SOU. Pouze necelých 30 % z dotázaných nemělo zájem o další studium, téměř 50 % dotázaných v rámci našeho šetření se přihlásilo do dalšího denního studia a téměř 20 % do studia při zaměstnání. Naprostá většina z nich uspěla a byla přijata ke studiu.

Graf 3.2.5.

Z celkového počtu absolventů oborů Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika, kteří pokračovali v předchozích třech letech v denním studiu nebo ve studiu při zaměstnání, kolem 42 % studium úspěšně dokončilo, a asi 26 % studium nedokončilo.

Graf 3.2.6.

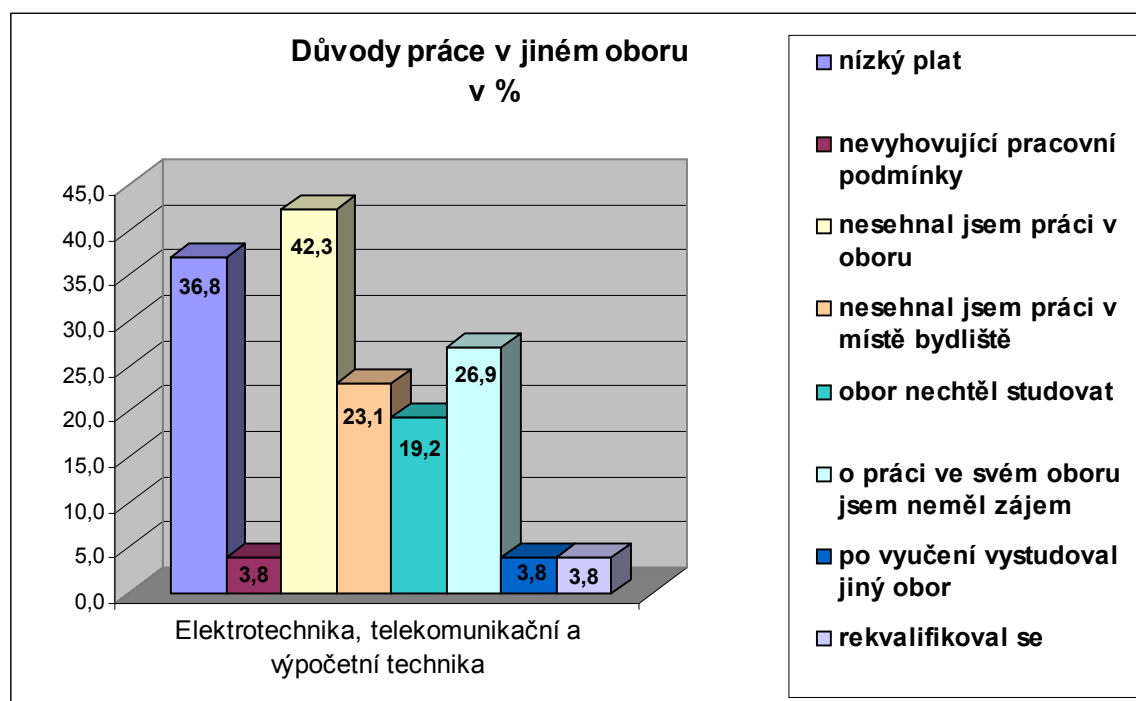
Vzhledem k velkému zájmu o další studium vznikla u této skupiny specifická situace, kdy **více než 32 % z těch absolventů, kteří začali po ukončení SOU studovat dosud ve studiu pokračuje.**¹³

Shoda dosaženého vzdělání a zaměstnání

U absolventů oboru Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika se setkáváme s **velmi malou shodou mezi vystudovaným oborem a zaměstnáním. V oboru nebo v příbuzném oboru pracuje pouze asi 55 % dotázaných z celkového počtu pracujících absolventů.** Přibližně 45 % získalo pracovní uplatnění v jiném oboru.

Z hlediska podrobnějšího určení důvodů pro práci v jiném oboru zaujímá nejvýznamnější místo, že nesehnal práci v oboru (42,3 %) a nízký plat (36,8 %). Třetím nejfrekventovanějším důvodem je nezájem o práci v oboru, který uvedlo asi 27 % z těch absolventů, kteří pracují v jiném oboru.

Graf 3.2.7.

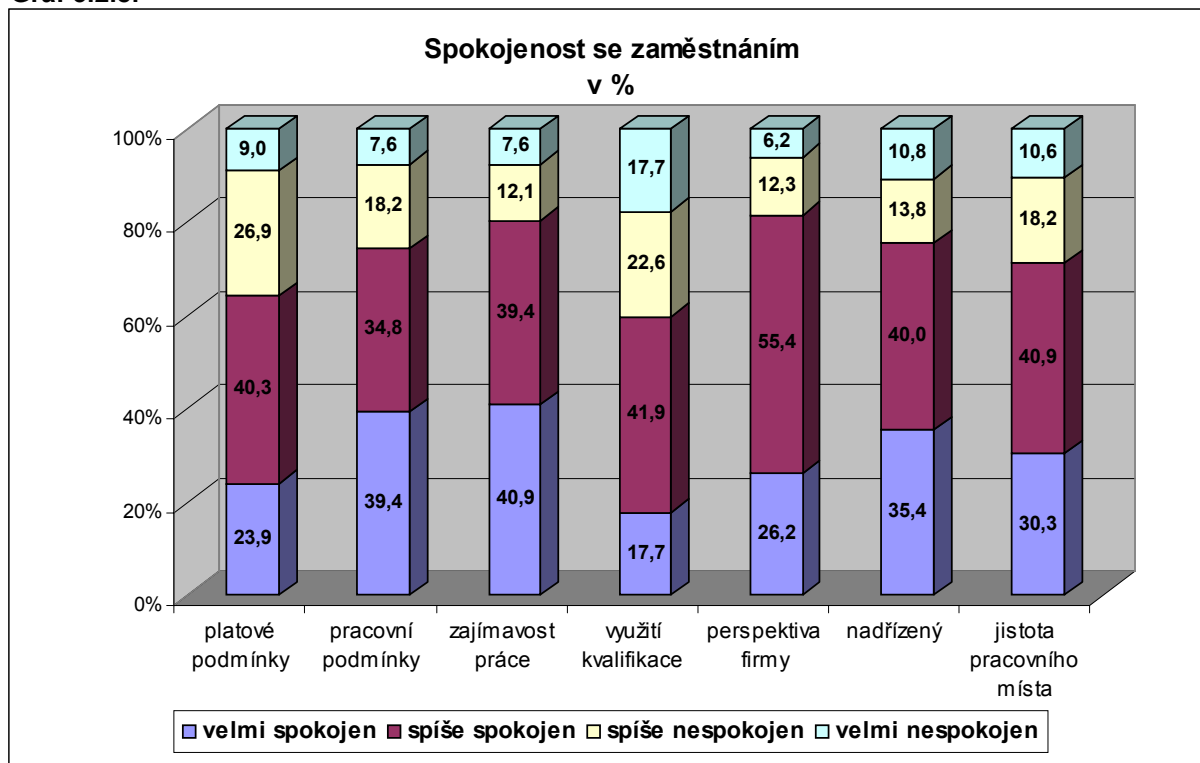
Stabilita a spokojenost v zaměstnání

Absolventi kmenového oboru Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika představují z hlediska spokojenosti průměr. Velmi spokojeno je téměř 24 % absolventů. Na druhé straně **zde nacházíme ve srovnání s ostatními obory o něco vyšší podíl velmi nespokojených (7 %).**

Největší nespokojenost vyjadřují absolventi s využitím kvalifikace, s platovými podmínkami a s jistotou pracovního místa.

¹³ Podíl absolventů elektrotechnických oborů, kteří nyní pokračují v dalším studiu, je ve srovnání s ostatními obory nejvyšší i z pohledu celkového počtu respondentů – činí 22% absolventů tohoto oboru, zatímco v ostatních oborech se pohybuje mezi 8-13%.

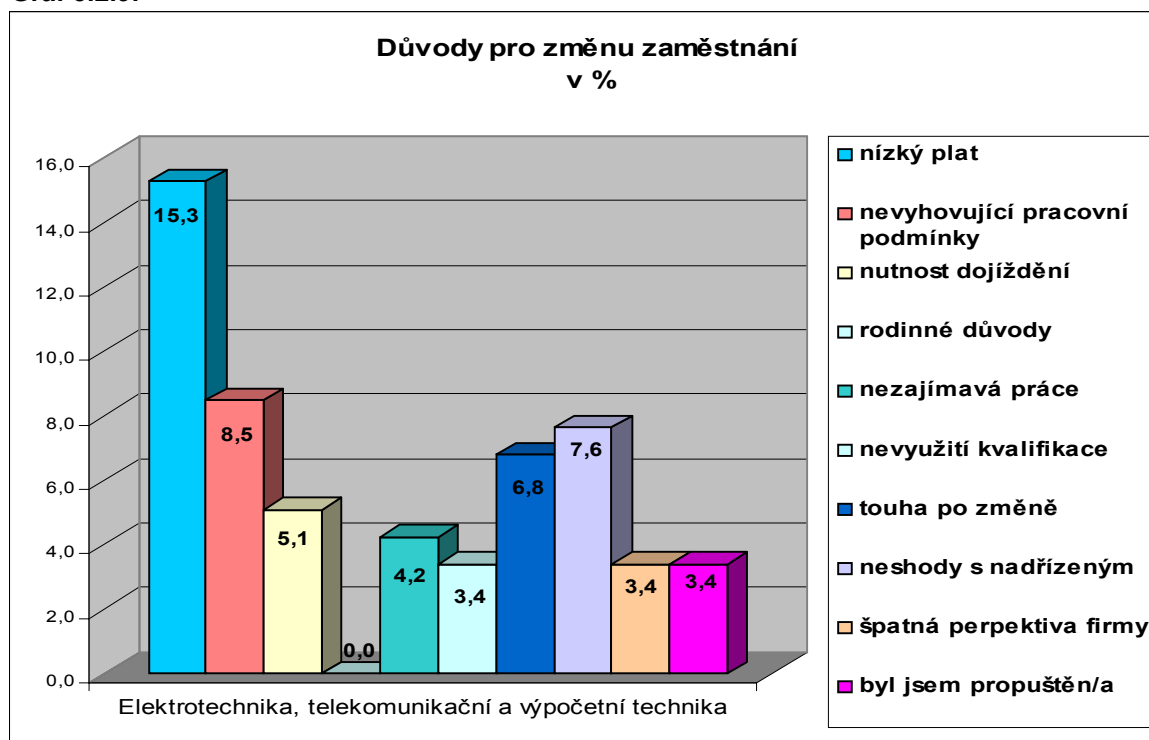
Graf 3.2.8.

Z hlediska stability v zaměstnání patří absolventi elektrotechnických oborů k těm, kteří v porovnání s ostatními obory mění zaměstnání poměrně zřídka, za poslední tři roky změnila zaměstnání asi třetina.

Důvody pro změnu zaměstnání uváděné absolventy kmenových oborů Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika nebyly nijak specifické. Nejčastěji uvedeným důvodem byl podobně jako v jiných oborech nízký plat a na druhém místě pak nevyhovující pracovní podmínky. Rozložení opovědí názorně ilustruje následující graf.

Graf 3.2.9.

3.3.CELKOVÉ HODNOCENÍ SKUPINY KMENOVÉHO OBORU:

OBCHOD

- Prodavači jsou jedinou skupinou se sledovaných oborů, u které jsme zaznamenali **nárůst pozitivního hodnocení studia** v období od tří let od ukončení SOU ¹⁴, jehož důsledkem je celkově kladné hodnocení školní přípravy. **Relativně příznivé** ve srovnání s ostatními sledovanými obory, zůstává (stejně jako v předchozím šetření) **hodnocení práce s výpočetní technikou a hodnocení jazykových znalostí**. Zde je ale nutno vzít v úvahu, že pozitivnější názor na zvládnutí práce s výpočetní technikou může být odrazem odlišných požadavků vyplývajících z charakteru jednotlivých profesí.
- **Prodavači se vyznačují velmi nízkou mírou identifikace s oborem**, která se ukázala již v předchozím šetření a během sledovaného období zůstala na velmi nízké úrovni. Jak ukazuje následující graf – stejný obor by znovu zvolilo pouze asi 40 % absolventů, zatímco pro jinou volbu by se rozhodlo 60 % z nich.
- Nízká míra identifikace s oborem byla u prodavačů způsobena zejména **nezájmem o studium tohoto oboru a vyššími studijními ambicemi**. I po třech letech v praxi zůstávají vedle mzdových důvodů hlavními faktory, proč by absolventi zvolili jiný studijní obor, právě zájem o maturitní obor a nezájem o studium tohoto oboru.
- Přes poměrně vysoké studijní ambice je **podíl absolventů oboru Obchod, kteří pokračovali v dalším denním studiu v rámci provedeného šetření nejnižší**.
- **Shodu mezi vystudovaným oborem a zaměstnáním** je možno podle výsledku provedeného šetření **označit jako průměrnou**. Přímou v oboru pracuje téměř 50 % absolventů, na druhé straně spíše menší podíl prodavačů nacházíme v příbuzném oboru. Důvodem hledání zaměstnání v jiném oboru jsou vedle tradičně uváděných platových podmínek i nevyhovující pracovní podmínky. Vedle toho část absolventů uvádí, že se requalifikovala na jiný obor, což odpovídá relativně vyššímu podílu absolventů tohoto oboru, kteří již úspěšně dokončili další studium po SOU.
- Prodavači hodnotili v období před koncem studia nabídku pracovních míst celkem optimisticky a lze říci, že skutečně z hlediska sledovaných **oborů měli s umístěním na trhu práce nejmenší problémy**. Při hledání zaměstnání se méně spoléhali na pomoc rodiny a **více se obraceli na konkrétní firmy**. Významnější počet prodavačů také našel uplatnění prostřednictvím úřadu práce, což je dáno širší nabídkou těchto míst na úřadech práce.
- **Nezaměstnanost je u prodavačů poměrně nízká**, a to jak z hlediska situace po ukončení SOU, tak i s odstupem tří let od vstupu do praxe. Nejčastěji uplatňovanou strategií při řešení nezaměstnanosti bylo získání práce mimo obor v místě bydliště, ale poměrně významný podíl absolventů vyřešil nezaměstnanost i na základě získání pracovního uplatnění v oboru mimo bydliště.
- Přes velmi nízkou míru identifikace s oborem jsou prodavači ve srovnání s ostatními obory v zaměstnání středně spokojeni, ale poměrně často měnili v předchozích třech letech zaměstnání. Důvody pro změnu zaměstnání byl především nízký plat a nevyhovující pracovní podmínky.

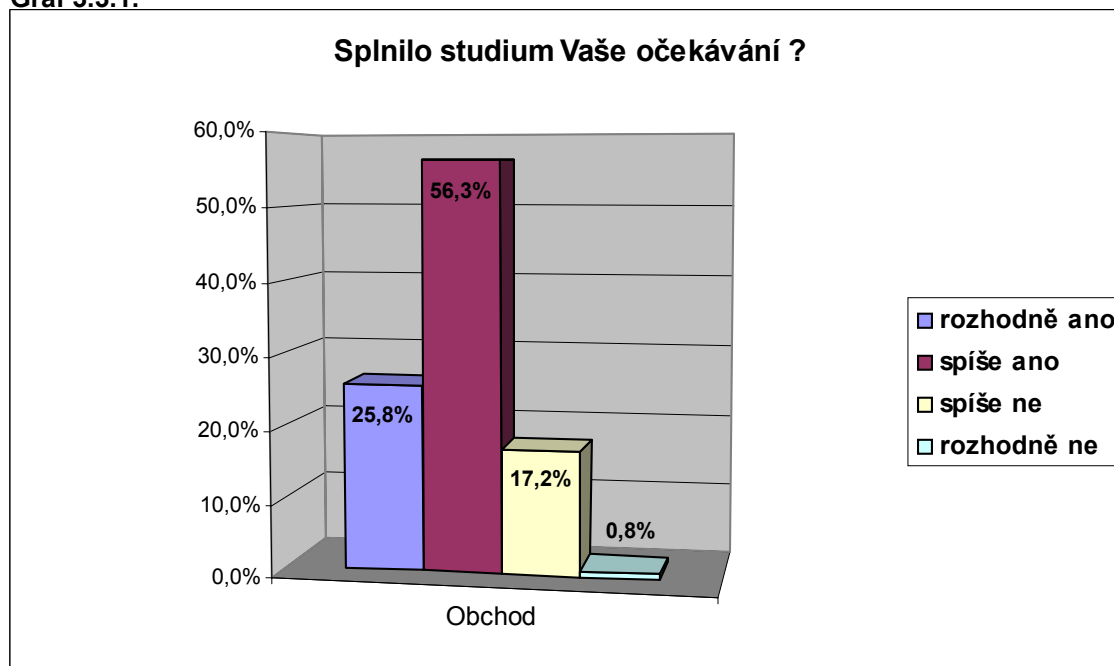
¹⁴ Nárůst pozitivního hodnocení se týká jak srovnání s celým původním souborem z I. etapy šetření, tak i porovnání odpovědí identických souborů.

OBCHOD (66)

PRODAVAČ (6651H)

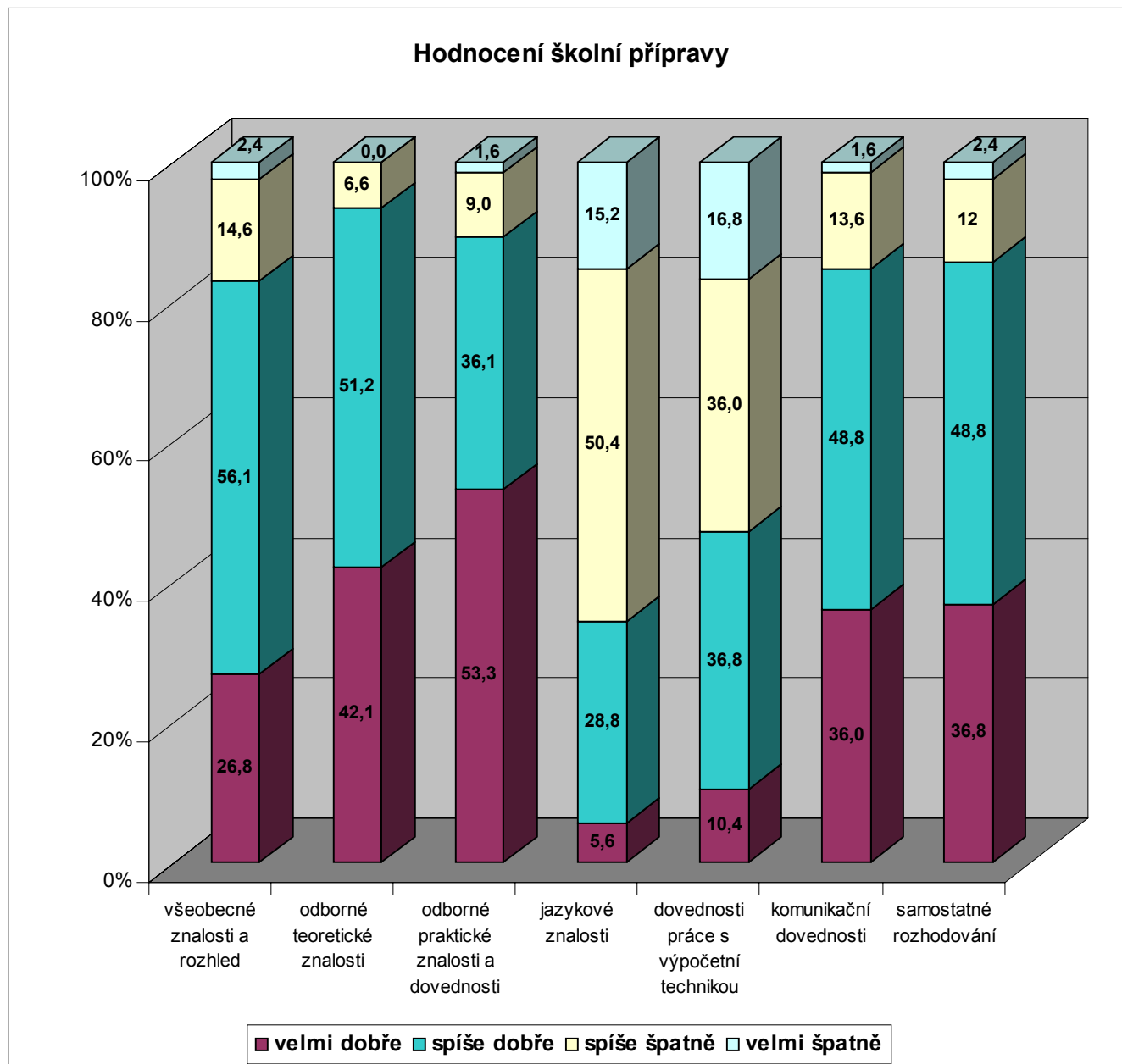
Absolventi kmenového oboru Obchod patřili v I. etapě průzkumu z hlediska názoru na úroveň studia k poměrně nespokojeným. **V období tří let od ukončení studia na SOU jsme ale zaznamenali nárůst pozitivního hodnocení studia**, jehož výsledkem je skutečnost, že absolventi oboru Obchod se zařadili z uvedeného hlediska hned za absolventy Služeb, kteří (z námi sledovaných oborů) vyjadřovali největší spokojenost. Následující graf ukazuje přehledně rozložení odpovědí na otázku, zda splnilo studium očekávání studentů.

Graf 3.3.1.

Podíváme-li se podrobněji na hodnocení jednotlivých komponent školní přípravy, pak je zřejmé, že **největší nespokojenost panuje v oblasti získaných jazykových dovedností, které špatně nebo velmi špatně hodnotí 65 % absolventů**. Druhou oblastí, kterou hodnotí absolventi negativně je **úroveň práce s výpočetní technikou, kde nespokojených je kolem 53 % absolventů**. Toto hodnocení je při srovnání s ostatními obory nejpříznivější a zejména v porovnání s názory absolventů strojírenských oborů vyznívá relativně optimisticky. Zde je ale nutno vzít v úvahu, že hodnocení probíhá na subjektivním základě a odráží odlišné požadavky na zvládnutí práce s výpočetní technikou, které, jak vyplývá z charakteru dané profese, je patrně v technických oborech náročnější. Na druhé straně zjištění z našeho průzkumu ukazují, že pozitivnější hodnocení není soustředěno jen do zmíněných dovedností, ale zahrnuje i ostatní sledované oblasti získaných dovedností, například schopnost komunikace, kterou je možno z hlediska profesionálních požadavků na prodavače považovat za klíčovou.

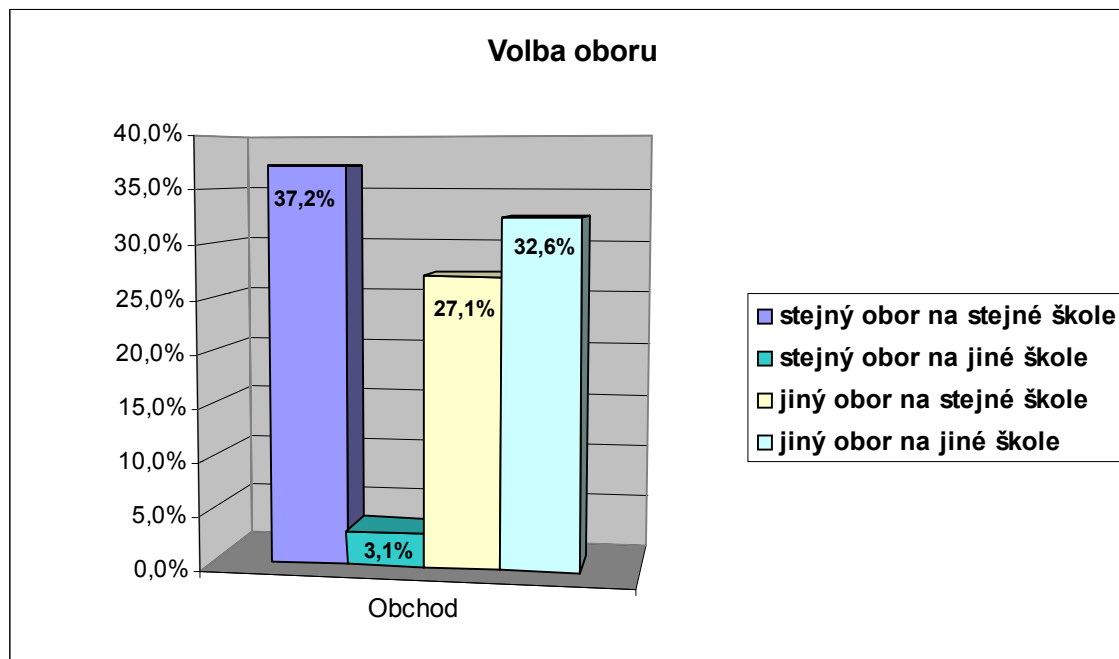
Graf 3.3.2.

Identifikace s oborem

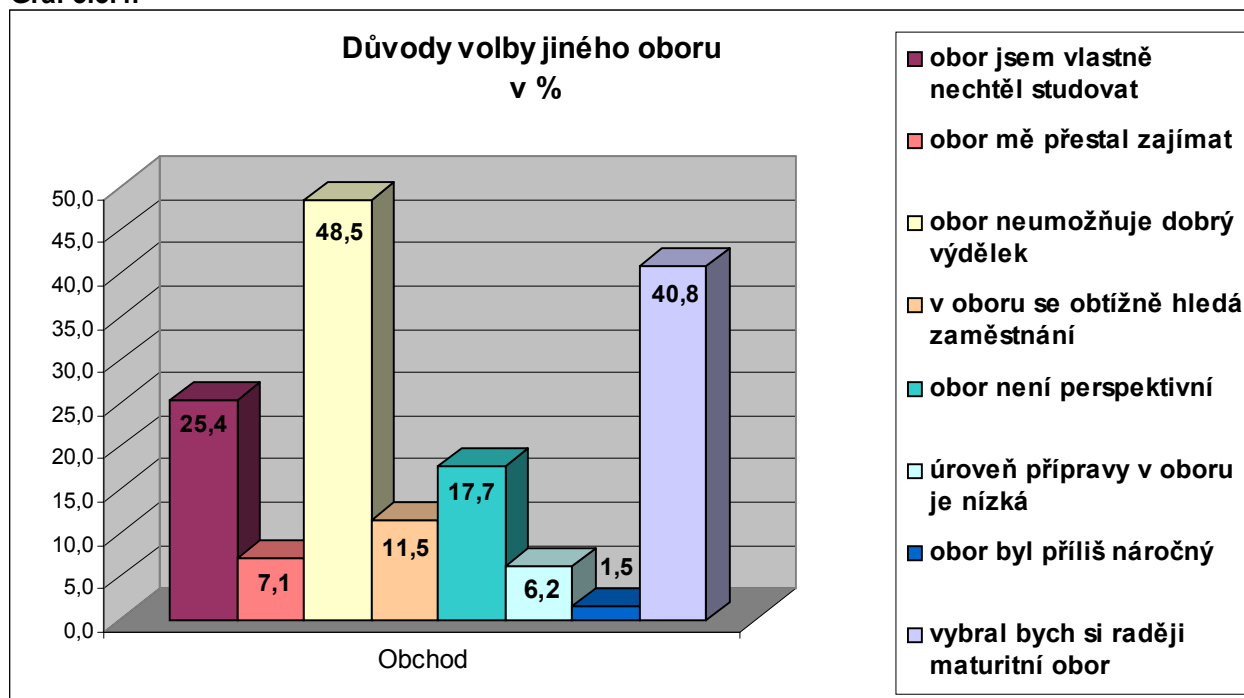
Prodáváci se vyznačují nízkou mírou identifikace s oborem, která se ukázala již v předchozím šetření a **během sledovaného období zůstala na velmi nízké úrovni**. Jak dokumentuje následující graf – stejný obor by znovu zvolilo pouze asi 40 % absolventů, zatímco pro jinou volbu by se rozhodlo 60 % z nich. V následujícím grafu se promítá i rozpor mezi velmi nízkou identifikací s oborem a celkovou vysokou spokojeností se studiem, neboť naprostá většina absolventů, kteří by si zvolili shodný obor by zvolila zároveň i stejnou školu, což koresponduje se zjištěním, že studium splnilo očekávání řady studentů tohoto oboru.

Graf 3.3.3.

Zaměříme-li se na konkrétní faktory ovlivňující nízkou identifikaci s oborem, pak **nejdůležitějším důvodem, proč by prodavači zvolili jiný obor studia je nespokojenost s vyšší výdělkem a zájem o maturitní obor**, který by si nyní vybralo asi 41 % absolventů. Na **třetím místě** se objevuje **nezájem o studium oboru**, který vyjádřilo si 25 % absolventů.

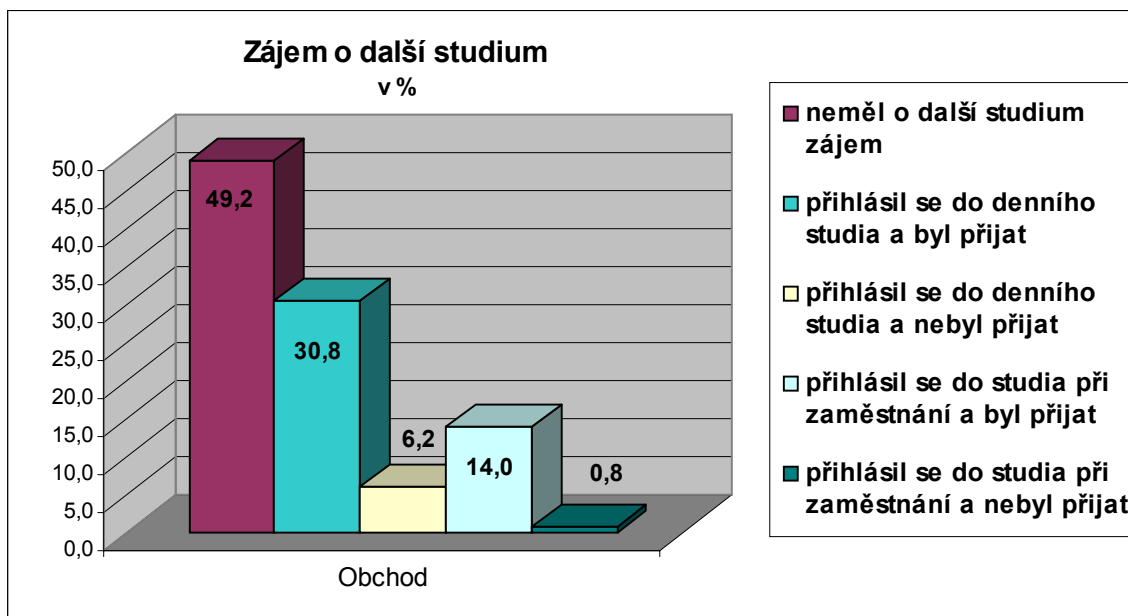
Graf 3.3.4.

Vzdělávací aspirace

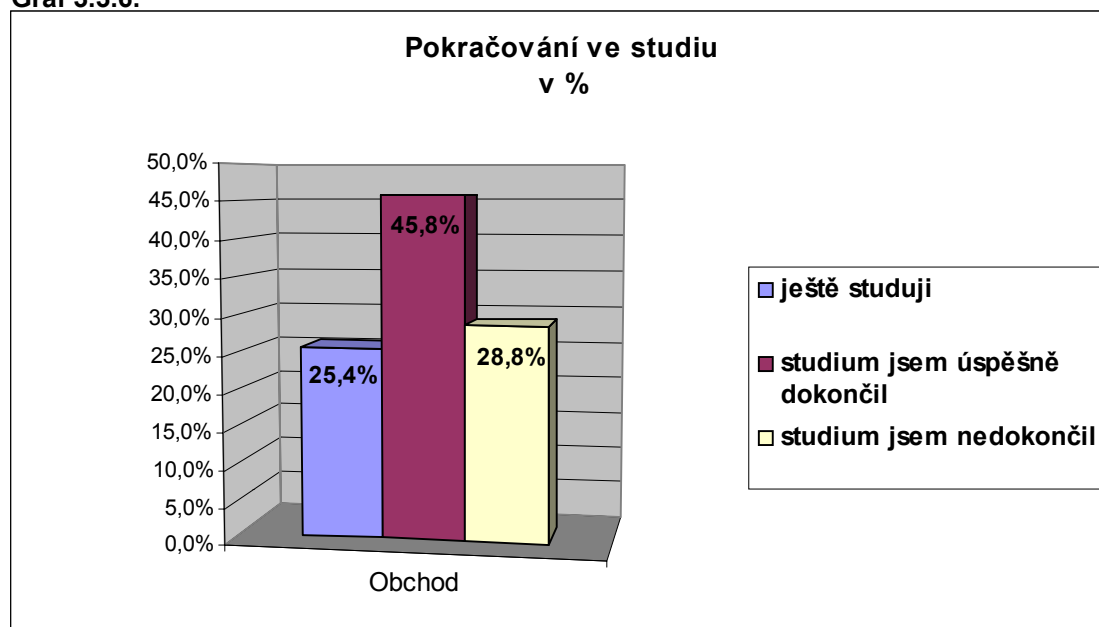
Ze sledovaných absolventů oboru Obchodu projevilo zájem o další studium asi 50 % a přibližně 45 % bylo přijato. Poměrně velká část z nich (kolem 45 %) už další studium dokončila, kolem 28 % studium nedokončilo a zbývající část – přibližně 25 % ještě pokračuje ve studiu.

Graf 3.3.5.

Situaci absolventů SOU oboru Obchod, kteří pokračovali v dalším vzdělávání ilustruje následující graf.

Graf 3.3.6.

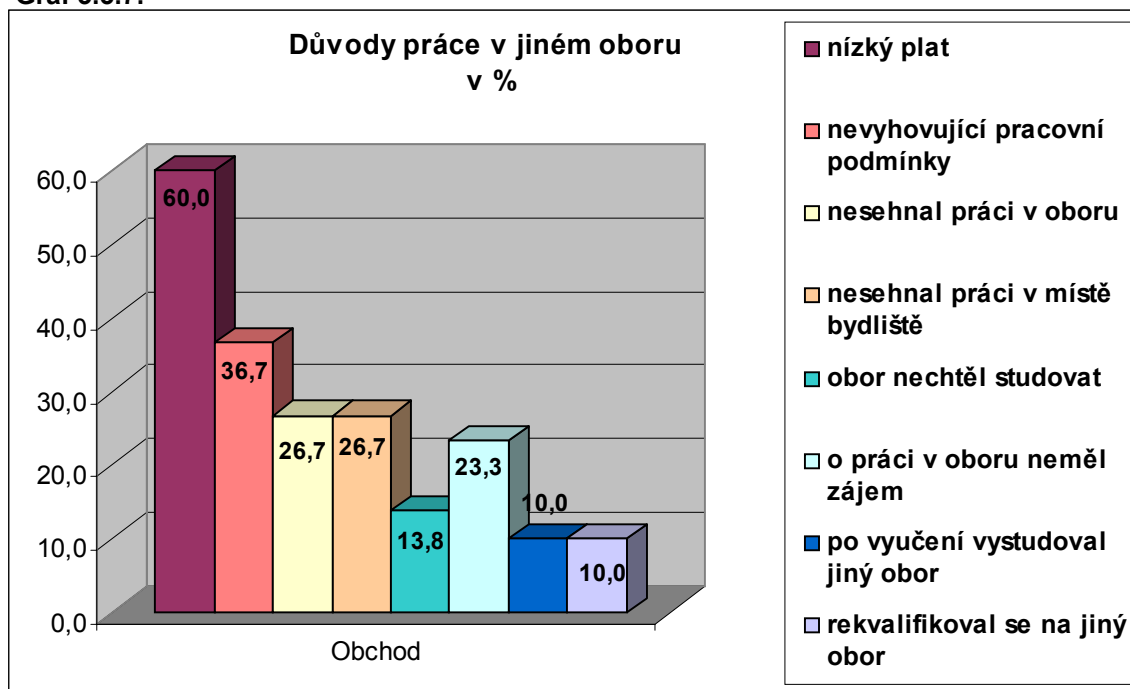

Shoda dosaženého vzdělání a zaměstnání

Z provedeného šetření vyplynulo, že v oboru pracuje přibližně 50 % vyučených prodavačů, kolem 16 % pracuje v příbuzném oboru a zbývající část – asi 34 % respondentů uvedlo, že pracují v jiném oboru.

Podíváme-li se na podrobné rozčlenění důvodů – pak na prvním místě se tradičně vyskytuje nízký plat. Druhé místo mezi uvedenými důvody pro změnu oboru zaujímají nevyhovující pracovní podmínky.

Graf 3.3.7.

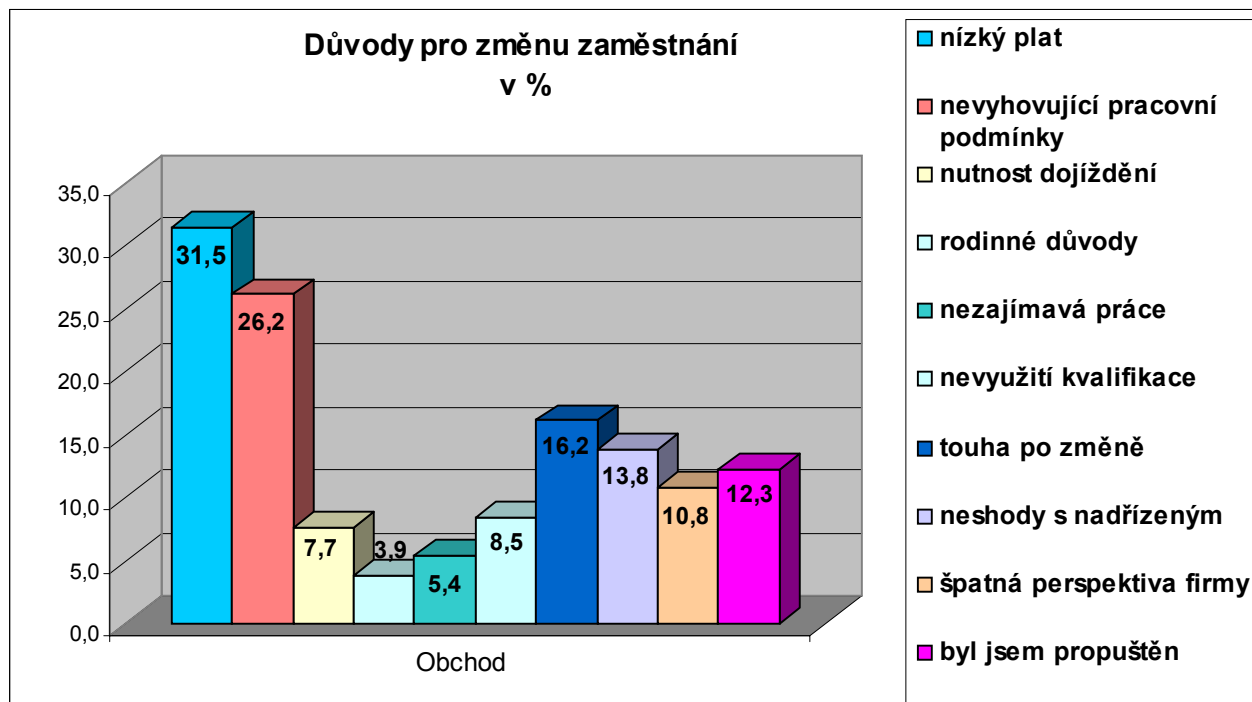

Spokojenost a stabilita v současném zaměstnání

Z výsledku našeho šetření se zdá, že absolventi oboru Obchod jsou se svým zaměstnáním **spokojeni průměrně**. Kolem 24 % z nich je velmi spokojeno, na druhé straně asi 4 % z nich uvedla, že jsou velmi nespokojeni. **Poměrně velký podíl absolventů (51 %) – v rámci našeho šetření největší - změnil v předchozích třech letech zaměstnání.**

Nejdůležitějšími důvody pro změnu zaměstnání byly opět špatné platové a pracovní podmínky. Přibližně 12 % absolventů bylo nuceno změnit zaměstnání z důvodu propuštění.

Graf 3.3.8.

3.4. CELKOVÉ HODNOCENÍ SKUPINY KMENOVÉHO OBORU:

OSOBNÍ A PROVOZNÍ SLUŽBY

- U kadeřnic a kosmetiček bylo v rámci provedeného šetření zaznamenáno **snížení spokojenosti s celkovou úrovní školní přípravy**, takže ve srovnání s ostatními obory **patří k méně spokojeným**. **Velkou nespokojenost vyjadřují zejména s úrovní jazykové přípravy** a s úrovní práce s výpočetní technikou, kde procento nespokojených je velmi vysoké a činí téměř 75 %.
- **Míra identifikace s oborem je u tohoto oboru celkem vysoká. Většina absolventů měla o studium tohoto oboru vyhraněný zájem**. Nyní by, podle výsledků našeho šetření, zvolilo stejný obor asi 65 % absolventů, což je ze sledovaných oborů nejvíce, ovšem z hlediska vývoje názorů **byl po třech letech v praxi zjištěn pokles míry identifikace s oborem**. Nejčastěji uváděnými důvody pro výběr jiného studijního oboru jsou obtíže při získání zaměstnání a nízký výdělek. Dalším důvodem je pak zájem o maturitní obor.
- **Shoda mezi vystudovaným oborem a zaměstnáním je u kadeřnic a kosmetiček poměrně vysoká** (v oboru pracuje téměř 60 % z nich), ale má vzhledem k charakteru vykonávané profese poněkud netypické rozložení. Jen velmi málo absolventů totiž našlo uplatnění v příbuzném oboru, takže přestože většina nyní pracuje v oboru, podíl těch, kteří jsou zaměstnáni v jiné oblasti je poměrně vysoký. Mezi důvody pro změnu profese dominuje nízký plat. Kromě toho absolventi uváděli, že nesehnali práci v oboru nebo v místě bydliště.
- Část absolventů (18 %) kmenového oboru Osobní a provozní služby uvedla, že se potýkala při hledání zaměstnání s většími problémy, ale toto subjektivní hodnocení se neprojevovalo v delší nezaměstnanosti absolventů tohoto oboru ani ve vyšším podílu nezaměstnaných po ukončení SOU nebo v současnosti, kdy, jak ukazují naše zjištění, je míra nezaměstnanosti v porovnání s absolventy ostatních oborů v mírně průměrná. Celkem velká část absolventů vyřešila nezaměstnanost získáním pracovního uplatnění jak mimo obor, tak i mimo bydliště. **Specifikem absolventů tohoto kmenového oboru je, že jsou prakticky jedinou skupinou z námi sledovaných oborů, kde je výraznější podíl samostatně podnikajících a tato skutečnost se projevila i v poměrně velkém procentu absolventů, kteří řešili nezaměstnanost zahájením podnikání.**
- **Při hledání pracovního uplatnění kosmetičky a kadeřnice využívaly kontakty rodiny** (zde je poněkud rozpor se stranou 38, **a oslovovaly firmy**, oproti ostatním kmenovým oborům větší podíl absolventů získal pracovní uplatnění využitím inzerátu nebo jim byla práce nabídnuta.
- Absolventi oboru služeb jsou se zaměstnáním celkem spokojeni, z hlediska sledovaných oborů jsou jednoznačně nejspokojenější. V jiném oboru pracují zejména kvůli nízkému platu nebo proto, že se jim nepodařilo práci v oboru sehnat.

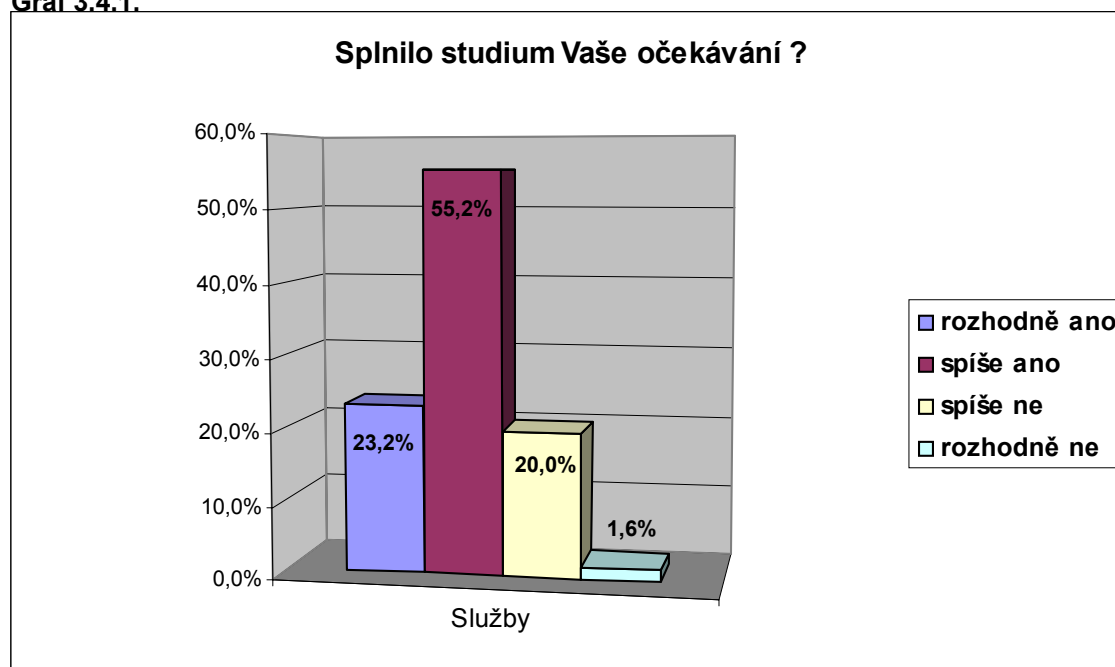
OSOBNÍ A PROVOZNÍ SLUŽBY (69)

KADEŘNÍK (6951H)
KOSMETIČKA (6952H)

Spokojenost se školní přípravou

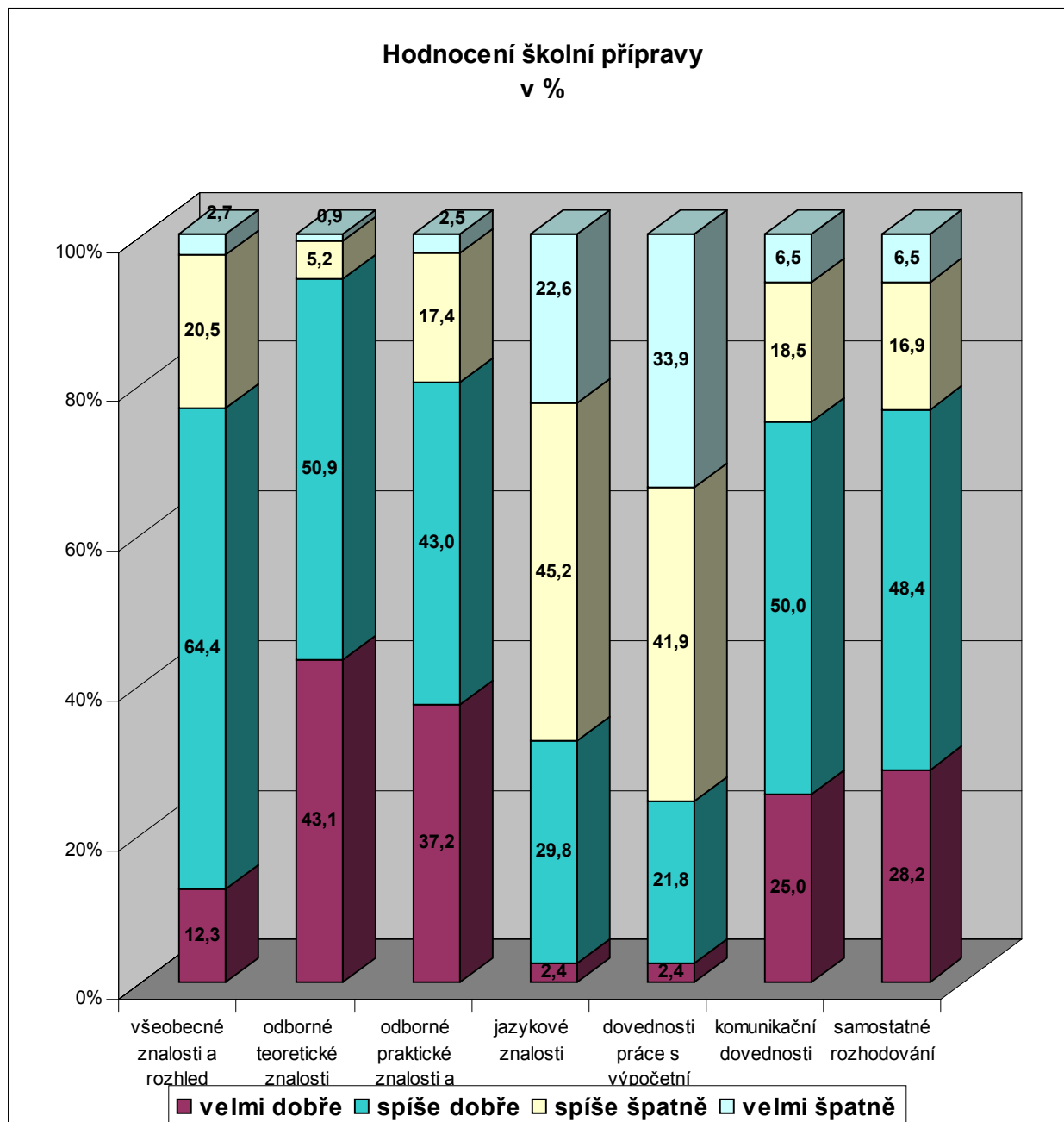
Z hlediska komplexního pohledu hodnotili absolventi kmenových oborů Osobní a provozní služby spokojenost se školní přípravou spíše průměrně, přitom z hlediska vývoje názorů došlo u tohoto oboru spíše k poklesu těch, jejichž očekávání studium splnilo. Dnešní rozložení názorů na tuto otázku ukazuje následující graf, který ukazuje, že rozhodně a spíše nespokojených je souhrnně necelých 22 % dotazovaných.

Graf 3.4.1.

Z pohledu jednotlivých komponent školní přípravy jsou kosmetičky a kadeřnice velmi nespokojeny se **znalostí práce s výpočetní technikou, kterou negativně hodnotí 67 % absolventů** oboru Služeb a s **úrovní jazykové přípravy, kterou považuje za špatnou nebo velmi špatnou dokonce 75 % absolventů, což je jedno z nejhorších hodnocení v rámci námi sledovaných oborů.**

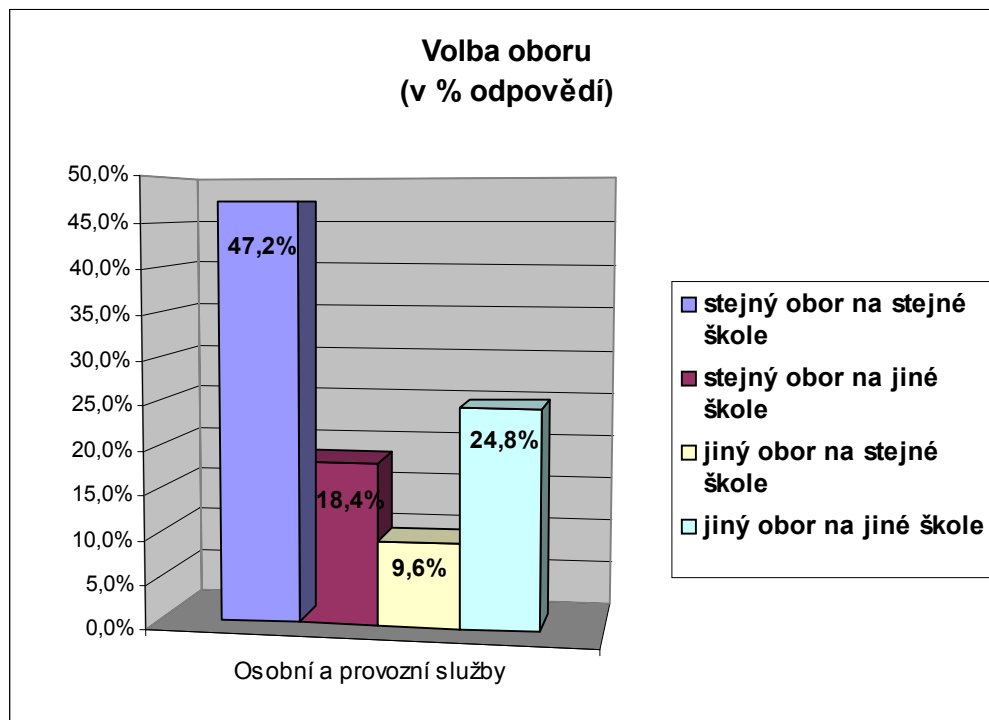
Graf 3.4.2.

Identifikace s oborem

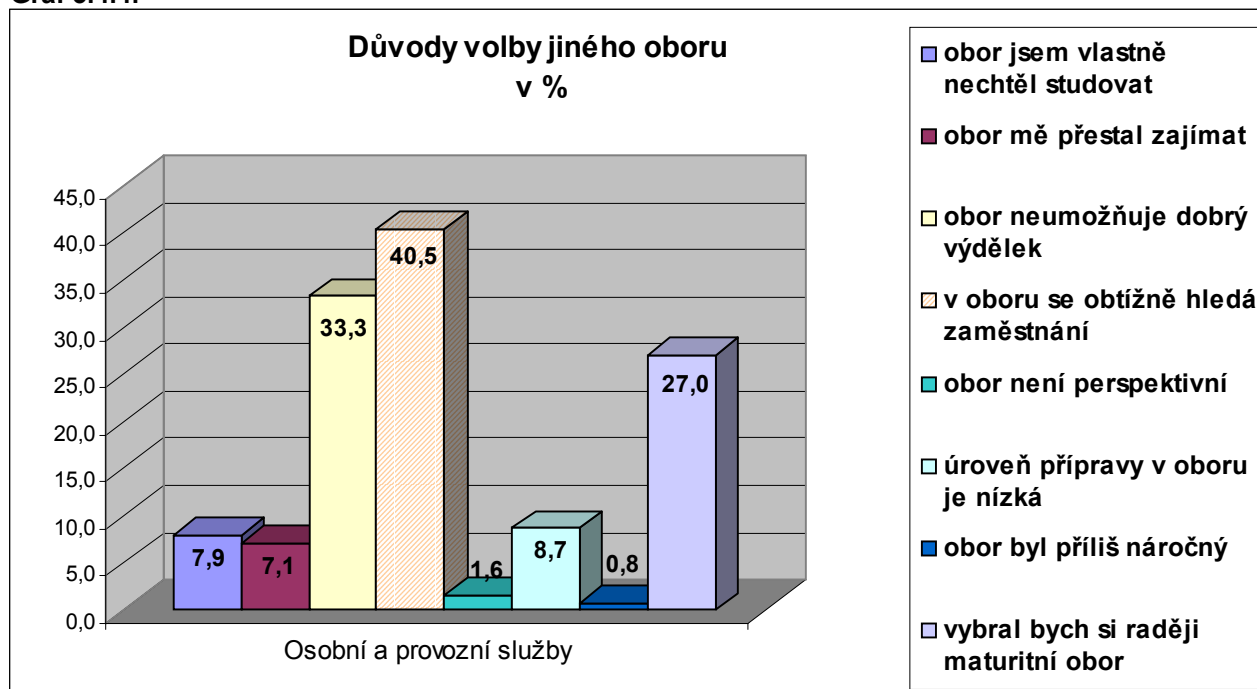
Míra identifikace s oborem u absolventů oboru Osobních a provozních služeb **zůstala - přes určitý pokles** zaznamenaný v rámci II. etapy našeho šetření - **poměrně vysoká (z námi sledovaných oborů je nejvyšší)**. Pro stejný obor studia by se nyní, s odstupem tří let od ukončení SOU, rozhodlo asi **65 % absolventů**. Rozložení odpovědí na otázku týkající se další volby oboru ilustruje následující graf.

Graf 3.4.3.

Zaměříme-li se na určení **důvodů, které by** nyní po třech letech od ukončení SOU **vedly k volbě odlišného oboru studia**, pak na prvním místě se **objevuje obtížnost hledání zaměstnání a nízký výdělek**. Na třetím místě se objevil jako důvod volby jiného oboru zájem o maturitní obor. Typickým je pro tento obor poměrně vyhraněný zájem o obor, který si většina absolventů vybrala v souladu se svým přáním. Tomu odpovídá celkem nízké zastoupení u jiných oborů frekventovanějšího důvodu, že obor vlastně nechtěl studovat.

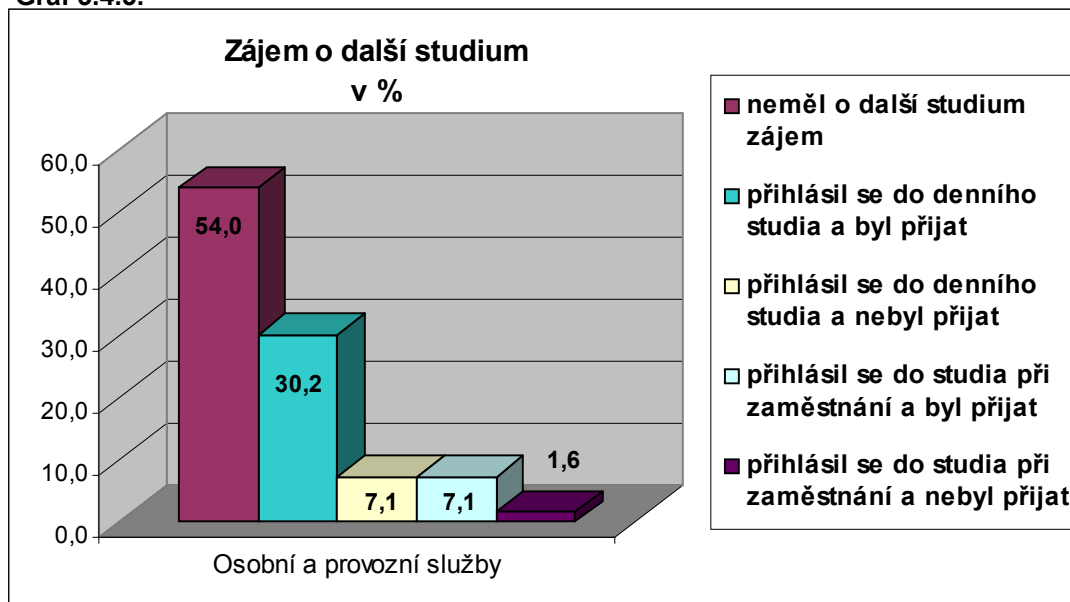
Graf 3.4.4.

Vzdělávací aspirace

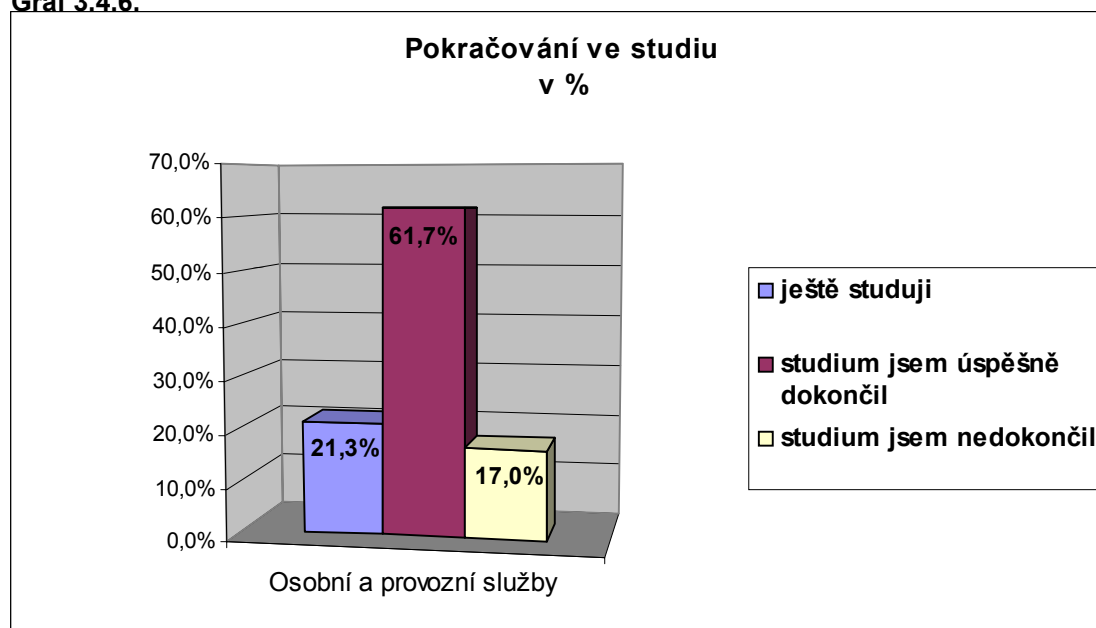
Absolventi kmenového oboru **Osobní a provozní služby** měli ve srovnání s ostatními obory spíše nižší studijní ambice a celkově pokračovalo v dalším studiu v rámci našeho šetření asi 37 % absolventů, z toho 30 % začalo studovat v denním studiu a jen asi 7 % při zaměstnání.

Graf 3.4.5.

Poměrně velká část studujících (62 %) byla v dalším studiu úspěšná a studium dokončila, pouze asi 17 % studium z těch absolventů, kteří pokračovali po skončení SOU v dalším studiu studium nedokončili.

Graf 3.4.6.

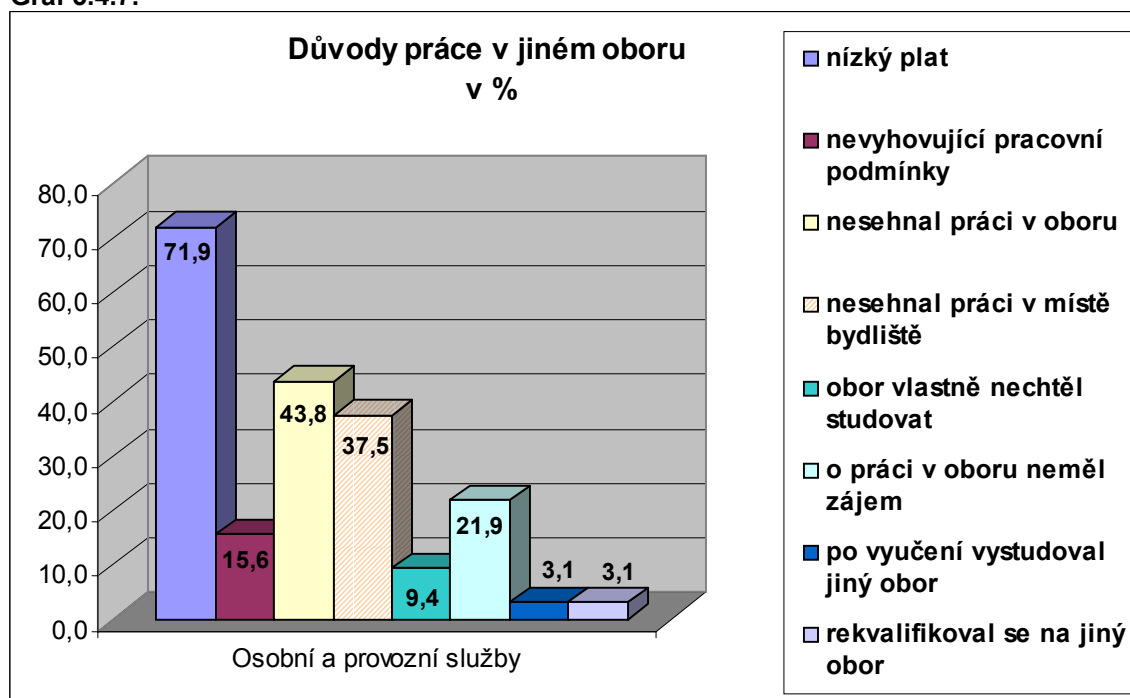

Shoda dosaženého vzdělání a zaměstnání

V rámci našeho šetření se ukázalo, že většina absolventů tohoto kmenového oboru pracuje ve vystudovaném oboru (kolem 60%), necelých 40% pak našlo pracovní uplatnění v jiném oboru. Určitým specifikem je velmi malé zastoupení těch, kteří uvedli, že pracují v příbuzném oboru.

Detailní rozčlenění důvodů pro práci v jiném oboru, které respondenti uváděli, ilustruje následující graf, ze kterého je zřejmé, že jednoznačně nejčastějším důvodem jsou platové podmínky a až na dalších místech obtíže se získáním zaměstnání ve vystudovaném oboru, případně v místě bydliště.

Graf 3.4.7.

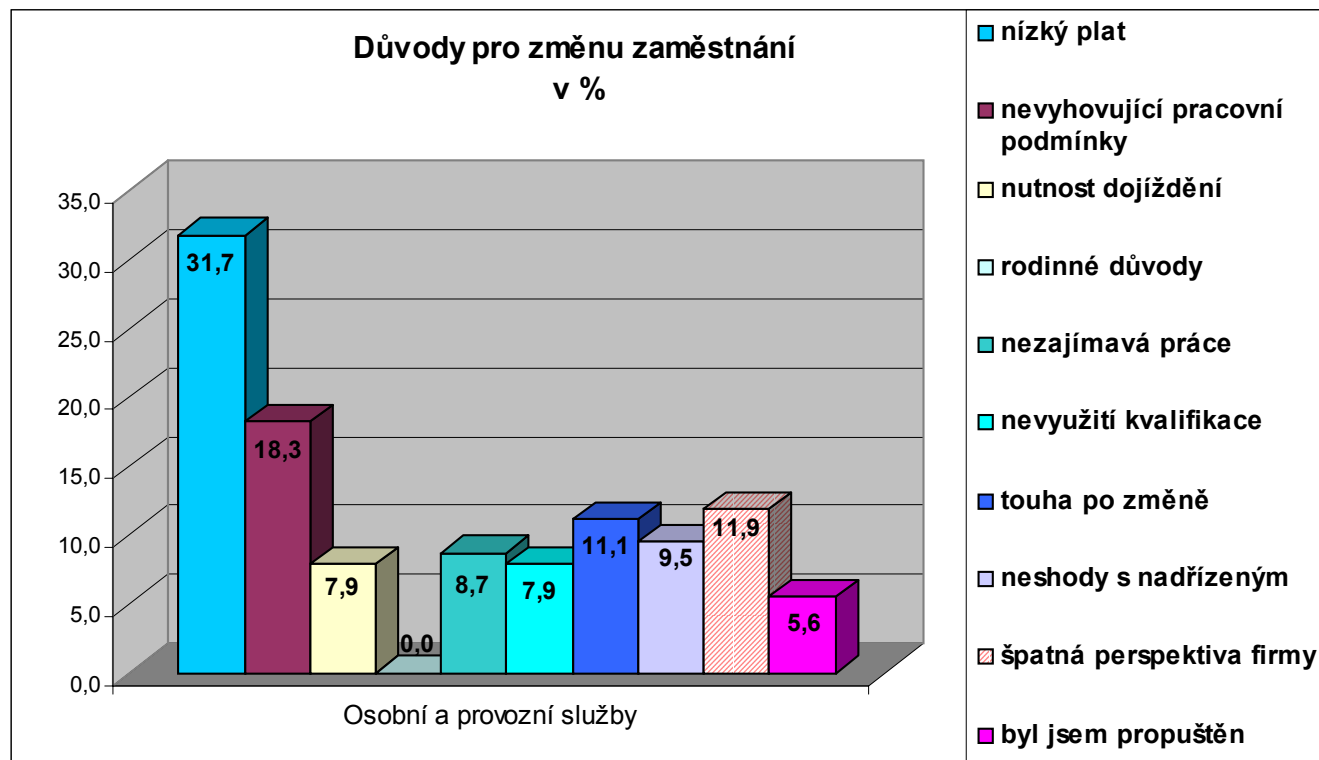

Spokojenost a stabilita v současném zaměstnání

Absolventi kmenového oboru Služeb patří v zaměstnání k nejspokojenějším, velmi spokojeno je více než 30 % a dalších asi 30 % je spíše spokojeno. Nespokojeno nebo spíše nespokojeno je celkem asi 11 % z nich.

Zaměstnání v předchozích třech letech změnilo pouze asi 47 % absolventů, přitom podíváme-li se na nejfrekventovanější důvody, tak jak je můžeme vidět na následujícím grafu, pak na prvním místě je tradičně se vyskytující nízký plat, na druhém místě pak nevyhovující pracovní podmínky.

Graf 3.4.8.

4. Závěry

- Převážná většina absolventů hodnotí - stejně jako na konci studia - **školní přípravu jako spíše nebo velmi dobrou.**
- Absolventi se (stejně jako v předcházejícím šetření) vyjadřovali i k hodnocení své připravenosti z hlediska získání některých klíčových kompetencí a je možno říci, že - ve srovnání s názory vyjádřenými v závěru studia - došlo **ve všech oblastech hodnocení školní přípravy k mírnému poklesu spokojenosti.** Struktura hodnocení ale přitom zůstala zachována. Absolventi - shodně s hodnocením na konci studia - jsou nejvíce spokojeni se svou připraveností v oblasti získaných odborných teoretických znalostí, které velmi nebo spíše dobře hodnotí téměř 90 % dotázaných. Poměrně dobře posuzují i úroveň získaných všeobecných znalostí, (jako spíše nebo velmi dobré je hodnotí 77 %) a odborných praktických znalostí (kladné hodnocení 79 %), což je vzhledem k ověření jejich skutečné úrovně v praxi možno považovat za pozitivní signál. Naopak horší hodnocení se objevilo ve srovnání s obdobím před ukončením školy v případě jazykových dovedností, jejichž úroveň jako špatnou a velmi špatnou hodnotí 70 % absolventů, oproti 60 % budoucích absolventů. Výrazná nespokojenost s úrovní zvládnutí práce s výpočetní technikou, kterou v I. etapě vyjádřilo 62 % budoucích absolventů, se po třech letech v praxi ještě prohloubila a dosáhla 67 % negativních odpovědí. Co je přitom alarmující, je skutečnost, že nedostatky v práci s výpočetní technikou uvádějí zejména absolventi oboru Strojírenství a strojírenská výroba, kde negativní hodnocení zastává dokonce 76 % absolventů.
- **Celková míra identifikace s oborem není příliš vysoká. Stejný studijní obor by v současnosti případě, že by mohli svoji volbu zopakovat zvolilo pouze 53 % absolventů, zatímco 46 % by v volilo jiný obor.** Přitom téměř třetina by spolu s odlišným studijním oborem zvolila i jinou školu. Srovnání vývoje názorů identických respondentů ukázalo, že po třech letech od ukončení školy došlo k dalšímu snížení míry identifikace s oborem. (přibližně o 15 %)
- **Nejdůležitějším důvodem, proč by respondenti v současnosti znovu nevolili stejný obor, je zájem o maturitní obor, který uvedlo téměř 58 % absolventů, což je ještě o 7 procentních bodů více než v roce 2000.** V rámci II. etapy šetření bylo zaznamenáno snížení podílu absolventů, kteří by volili jiný obor z důvodu obtížné situace při hledání zaměstnání. Zatímco v roce 2000 tento údaj uvedlo 44,8 % budoucích absolventů, nyní tento podíl klesl na 37,7 %. V pozadí tohoto poklesu, je zřejmě fakt, že obavy z nedostatku pracovních příležitostí se u části respondentů nenaplnily. **U poměrně velké části respondentů, kteří by volili jiný obor, je důvodem, že obor nechtěli studovat (29,6 %) nebo, že je obor přestal zajímat (17,4 %)**
- Z hlediska dalšího uplatnění – **pokračovalo v dalším denním studiu 29,4 % absolventů, což zhruba odpovídá původně deklarovaným záměrům, 45 % nastoupilo do zaměstnaneckého poměru.** Samostatně podnikat mělo bezprostředně po ukončení SOU v úmyslu 7,7 %¹⁵, ale ve skutečnosti začalo samostatně podnikat jen 3,4 %, což, jak bylo respondenty konstatováno, souvisí s požadavkem praxe jako podmínky pro získání živnostenského oprávnění. Podobně v rodinné firmě se po ukončení SOU uplatnilo méně absolventů, než původně předpokládali – 1,6 % oproti původně plánovaným 4 %.
- **Po třech letech se zvýšil podíl absolventů v zaměstnaneckém poměru na 55 % a (vzhledem k tomu, že pracovní uplatnění v zaměstnaneckém poměru našla část nezaměstnaných a část absolventů, kteří pokračovali ve studiu po ukončení SOU)**

¹⁵ V rámci celého souboru z I. etapy činil podíl studentů, kteří chtěli samostatně podnikat 11 %.

Rovněž se zvýšil i podíl respondentů, kteří samostatně podnikají, který nyní činí (v rámci našeho vzorku) kolem 8 %.

- **Při hledání zaměstnání se absolventi nejvíce spoléhali na rodiče a jejich kontakty, které využilo k získání pracovního uplatnění 28 % absolventů.** Část absolventů – 14 % uvedla, že jim práce byla nabídnuta. **Více než 26 % respondentů zvolilo vlastní aktivní přístup a získalo zaměstnání na základě přímého kontaktování firem.** Pozitivní skutečností je, že téměř 9 % respondentů využilo k získání pracovního uplatnění kontaktů získaných na škole, zpravidla v rámci odborné praxe. Pouze menší část respondentů – kolem 9 % našla zaměstnání prostřednictvím úřadu práce.
- **Většina respondentů (z našeho vzorku) neměla se získáním pracovního uplatnění velké problémy.** Na otázku týkající se obtížnosti nalezení prvního zaměstnání odpovědělo přibližně 59 % respondentů, že zaměstnání získalo snadno a dalších asi 27 % hodnotí získání zaměstnání jako spíše snadné. Na druhou stranu **menší část absolventů - 13,4 % uvedla, že získání zaměstnání jim činilo značné obtíže.**
- **Celková míra profesní stability je dosti nízká. Bezprostředně po ukončení SOU v oboru, který vystudovali, pracovalo kolem 60 % absolventů a práci v příbuzném oboru našlo asi 12 % absolventů.** Proti tomu přibližně 29 % absolventů po ukončení SOU začalo pracovat v jiném oboru. Poněkud znepokojivým faktem je ale skutečnost, že **po třech letech se poměr respondentů, kteří pracují ve vystudovaném oboru snížil, a to přibližně na 46 %.** Podíl těch, kteří pracují v příbuzném oboru naopak mírně vzrostl zhruba na 16 % a procento absolventů pracujících v jiném oboru dosáhlo téměř 38 %.
- **Více než polovina absolventů v průběhu předchozích tří let zaměstnání nezměnila, zatímco více než 45 % z nich zaměstnání alespoň jednou změnilo. Nejčastěji uváděným důvodem pro změnu zaměstnání je nízký plat,** který uvedlo asi 68 % respondentů a špatné pracovní podmínky (přibližně 50 %). Přitom 18,5 % respondentů zdůraznilo konkrétně nutnost dojíždění, což opět ukazuje na již zmíněnou preferenci hledání pracovního uplatnění v místě bydliště. Jedním z dalších důvodů změny zaměstnání je špatná perspektiva firmy, která se vyskytla ve 25 % případů. Zastoupení této odpovědi je nejčetnější u oboru Strojírenství a strojírenská výroba (29,5 %) a nejméně četné u oboru Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika (12,5 %). Propuštěno bylo si 21 % z těch absolventů, kteří změnili zaměstnání.
- **Více než polovina respondentů vyjádřila se svým současným zaměstnáním spokojenost** – spokojeno nebo spíše spokojeno je souhrnně téměř 56 %, přibližně třetina respondentů zastává neutrální pozici – není ani spokojena ani nespokojena. Spíše nespokojeno je necelých 9 % a co je pozitivní – se svým současným zaměstnáním je velmi nespokojeno pouze kolem 4 % absolventů. Nejspokojenější skupinou jsou samostatně podnikající, z nichž je spokojeno 70 %.
- **Hlavním důvodem nespokojenosti absolventů jsou platové podmínky, se kterými je nespokojeno 38 % z nich a využití kvalifikace (34 %).** Naopak většina absolventů hodnotí svoji práci jako zajímavou (81 %) a firmu, v níž pracují považují za perspektivní (80 %).

- Zatímco pro krátkodobě nezaměstnané (do 3 měsíců) bylo nejdůležitější činností hledání práce v oboru a v místě bydliště (43 %), pro nezaměstnané do půl roku roste důležitost hledání práce bez vazby na místo bydliště, a to jak ve vystudovaném oboru (19 %), tak i mimo obor (16 %). Zároveň ale v kategorii dlouhodobě nezaměstnaných (více než rok), zůstává asi třetina absolventů orientována na hledání práce v oboru a v místě bydliště. To ukazuje na skutečnost, že část dlouhodoběji nezaměstnaných nereaguje na skutečnost, že v místě bydliště a v daném oboru není možnost získat pracovní uplatnění.
- **Frekventovaným způsobem vyřešení nezaměstnanosti, který opět ukazuje na poměrně nízkou mobilitu pracovních sil, bylo získání pracovního uplatnění v místě bydliště, ale mimo vystudovaný obor, který uvedlo 28 % z celkového počtu nezaměstnaných absolventů.** Na druhé straně souhrnně více než 30 % absolventů bez práce bylo ochotno přijmout pracovní uplatnění mimo bydliště, z toho kolem 15 % z nich zůstalo v oboru a téměř 18 % změnilo spolu s bydlištěm i obor. Téměř 14 % z absolventů, kteří byli v předchozích třech letech nezaměstnaní vyřešilo situaci tím, že začali podnikat.